

LUKE

Wasa ana abavegai

¹ Aee taubada Tiyopilo. Tomowa bagibagilidi hi'aipate ebeha hilele dobiyei hava alidai ivevetuwunine.

² Yeisu wasana hileledi'o hava dova hiya mehediya hi'i'itamugaiyei, eeta higuguyanei na hi'au'aubabadanei alimaiyai.

³ Ainaena ginaulidine maudoidi hauga mugai ainaena ta wau yahanapui moiha, eeta nuwanuwagu na ebe ginaulidine ya'aubabada ili'ilimanidi alimwai, owa Tiyopilo tauloina namwanamwam vehabam.

⁴ Ta ebe ginaulidine bada ubenedi'o wuwudi uhanapuidi na hinage u'awa moihaedi.

Elisabeti yana hiuma

⁵ Yagu aubabada ana abavetuwuni teina dova: Hauganane Helodi ivetauwasawasa Yudeya ainai, ehebo taupwaoli yehana Sekalaya imiyamiya. Na mwanena yehana Elisabeti. Hitaubwaune yadi huhuwone taupwaoliwo, na hesi Sekalaya yana boda taupwauliwo yehana Abaya.

⁶ Na hitau bwauwone Yaubada mehenai himumuga dumwalu ta Yaubada yana lolina maudoina hi'awa abi ili'ilimanidi.

⁷ Na hesi nigele natudi, wuwuna Elisabeti iya iyaipoi na iyemala ai'aihale'o yo hinage mwanena bada iyemala tautaubada'o.

⁸ Ehebo hauga ainai Sekalaya yana boda yadi ahubena na pwaoli hipaihowai, Yaubada mehenai.

⁹ Wuwuna dova yadi mumuga, ta ana geluwone aidiyena Sekalaya vesinuwa ilobai, ainaena Bada yana vada tapwalolo mwala'ina holanai iluwu na ebe gado'a panena igabu abap-waoline ainai.

¹⁰ Na panene ana hauga gabu ainai boda mwala'ina maseleyai hi'awa'awanoi Yaubada ainai.

¹¹ Na Yaubada yana tausagenawasa ehebo imahalava Sekalaya mehenai, na itowotowolo gado'a panena ana abagabu nima tautuwanaena.

¹² Tenem ainai Sekalaya i'ita na i'aluwagavai, na hinage mayana meheuhi.

¹³ Na tausagenawasane iwalo, 'Sekalaya, havena umehemeheuhi na hesi uyaliyaya, wuwuna Yaubada yam awanoi bada ibenalena'o, ta mwanem Elisabeti mata natum towahona ilabahi na yehana uyogaei Yoni.

¹⁴ Eeta uyaliyaya na hinage tomowa maudoidi hiyaliyaya gamanane ana labahi vehabana.

¹⁵ Wuwuna gamanane mata yehana imwala'i Yaubada mehenai. Havena waini yo bwahi wahiwaladi inumanuwadi, na hinage hauga labahina ainaena mata Alu'aluwa Ve'ahihi i'oiye mwau.

¹⁶ Eena iya mata Isileliwo bagibagilidi ilauvaiy-oidima yadi Badane Yaubada ainai.

¹⁷ Iya mata Bada mehenai imugai ta yana nuwatuwu yo yana ala'alawowoli dova tauwalo mahalava Elaitiya yana wahiwalane, na yana guguya ainaena tamadiyao nuwadi ibuidi ta

natudiyao hinuwatuwu avivini, yo hinage hiya loina adi taulo'ewo nuwadi ibuidima amwaha dumwaluna ainai, na Bada vebabana tomowa i'atububunidi.'

18 Na Sekalaya tausagenawasane iwalo auline, iwalo, 'Walo teina vedova ana awamoiha, wuwuna yau bada yatautaubada'o na mwanegune hinage bada iyemala ai'aihale'o'.

19 Na tausagenawasane iwalo, 'Yau Gabeliyela, na hauga maudoina Yaubada mehenai yatowotowolo, na wau ivetamalegau wasa teina namwanamwana ya'aubabadaei alimwai.

20 Na hesi yagu walone alimwai nigele uya'awa moihaei, ainaena mata memenam ivitai ta nigele howahowana u'aubabada ana higa yagu walone ana moiha imahalava, abo mulitai u'aubabadauyo.'

21 Na tomowa maudoidi howola maseleyai hiha'waha'wa, na hinuwanuwatuwu hava vebabana Sekalaya ibwedabwedane vada tapwalolo mwala'ina holanai.

22 Mulitai Sekalaya imahalava, ta nigele howahowana i'aubabada aidiyai, wuwuna memenanane ivitai. Eeta hihanapui ebeha vada tapwalolo mwala'ina holanai ve'ive'ilala i'itaya'o. Ainaena nigele howahowana i'aubabada aidiyai, ta nimanaena i'au'aubabada.

23 Na Sekalaya yana pwaoli ana ahubena'o i'ovi ta ilalau gwaipilene yana dalavai.

24 Na hauga mulitai, mwanena Elisabeti ihi-uma, ta wai'ena nima ehe'ehebo holadiyai nigele iyalowolowowouhi na hesi vadai imiyamiya.

²⁵ Na iwalo, 'Teina agu hagu Bada ainaena. Mugai yayaipoi ta yahinimaya na hesi teina ta'i agu hinimayawa i'ovi'o.'

Yeisu yana tubui aubabadana

²⁶ Elisabeti ihiuma na imiyamiya wai'ena ana bagibagili 6 na Yaubada tausagenawasa Gabeliyela ivetamalei Galili, ehebo dalava yehana Nasaleti ainai.

²⁷ Na ehebo waihiu nuwanuwapuyona ainai imahalava, yehana Meli. Vahalanane iya Yosepa ainai hiwalo abi'abiyei, na towahonane Deivida yana huhu ainaena.

²⁸ Na tausagenawasane ilau iwalo auli, iwalo, 'Yauwedo Meli, Bada yana velau mwala'ina alimwai, na iya baidam'.

²⁹ Ta Meli nuwana ipwanopwano na inuwanuwatuwu behabeha walone hava ana masele.

³⁰ Na tausagenawasanane iwalo, 'Meli, havena umehemeheuhi. Yaubada yana velau alimwai mwala'i alili imiyamiya,

³¹ na mata uhiuma ta natum towahona ulabahi na yehana umwauwi Yeisu.

³² Iya howola mata tauwahiyala moiha, na tomowa mata hiwalo vetuvehaeyei na hiwalo, Yaubada Haehae alilina Natuna, na Yaubada mata wahiyala imohei, dova tauwasawasa Deivida yana wasawasa,

³³ eena Yakobo yana huhuwone alonai ivewasawasa hauga maudoina ilaulau yo nigele ana higa na yana abaloina mata nigele yana aba'ovi.'

³⁴ Eeta Meli tausagenawasane ainai iwalo, 'Vedova mata teina? Wuwuna yau nigele mwanegu.'

³⁵ Na tausagenawasa iwalo, 'Alu'aluwa Ve'ahihi mata alimwai i'aituluma na Yaubada i'abiye wahiyalago na natum ulabahi gama ve'ave'ahihina iya mata hiyogaei Yaubada Natuna.

³⁶ Na uhanapui ebeha yam huhuwena waihiu yehana Elisabeti i'ai'aihale'o na yaiyaipoina, na hesi bada ihiuma'o, ta teina yana wai'ena 6.

³⁷ Wuwuna ginauli maudoina Yaubada howa-howana ipaihowaidi.'

³⁸ Ainaena Meli iwalo, 'Yau Yaubada yana taupaihowa. Hava dova yam walo aliguwai imahalava ta'i.' Eeta tausagenawasanane Meli ilaugabaei na ilalaune.

Meli yana taubo'e Elisabeti ainai

³⁹ Na teina tuluhanai Meli itowolo ta Yudeya oyana ibuidi'waidi ta Elisabeti yana dalava ainai imamahalavane.

⁴⁰ Imahalava ta Sekalaya yana vadai iluwu na Elisabeti iwawalo velauweine.

⁴¹ Na hauganane Elisabeti alinana ibenalei, gamawa diyana i'iwutugavaine, na hinage Alu'aluwa Ve'ahihi Elisabetinane i'oiye mwau,

⁴² eeta alinana mwala'ina iwalo, 'Yaubada ive-lauwego'o, nigele teya hinage waihiu dova owa. Na natumne mata ulabahine namwanamwa gaugauna moiha.

⁴³ Vedova ta owa yagu Bada hinana ulaoma, ubobo'eyegaune?

44 Hola u'ita, yam walovelau yabenaledi, na gama yana yaliyaya ainaena diyaguwai iwutugavai.

45 Na owa Yaubada yana walo ana tauyemidi, ainaena uyaliyaya, wuwuna mata ana moiha imahalava alimwai.'

Meli Bada ino'owei

46 Na Meli iwalo:

'Bada yano'o'owei,

47 na ategune iwalo vetuvehaeyei wuwuna Yaubada iya agu Taulivahi.

48 Yau yana taupaihowa wewelohegu ta'i, na hesi i'ita dobima aliguwai na ebe hauga mulitai hilalaoma aidiyai yaso vauvaudi hino'owegau.

49 Wuwuna Yaubada iya Tauwahiyala moiha paihowa wahiwahiyalana ipaipaihowai vebabagu, na iya yehana Ve'ave'ahihina.

50 Hiya ana tauve'ahihiwo yaso ehebo ehebo aidiyena i'atemuyamuyaedi.

51 Na hesi hiya taugagasao yo taunuwahaehaewo nimana wahiwahiyalana ainaena i'oi'oipeiyedi.

52 Na hinage tauwasawasao imwau aituluwedi yadi abamiya wasawasa aidiyena eena tauwewelohe i'abihinidi.

53 Na hinage tauvahaliwo ive'aidi ta hi'ai i'iwahi na tauwasawasao ivetamaledi nimanima a'avadi.

54 Ibom yana waloyemidine tubudao aidiyai inuwatuwu avivini ainaena ita Isileli i'atemuyamuyaegita na ihaguigita,

55 dova yana waloyemidi tubudane Abelaham matubunaone aidiyai ebeha i'atemuyamuya vateyaiyedi.'

56 Eeta Meli Elisabeti baidana himiyamiya dova wai'ena tonuga, abo mulitai ilalau gwaip-ilene yana dalavai.

Yoni tau'abiye bapitaiso yana tubui

57 Elisabeti imiyamiya ta ilabalaba, gama towa-hona ilabahi.

58 Na yana bodao yo ana geluwo Bada yana velau ainai hibenalei ta maudoidi baidanao hiyaliyaya.

59 Na gamanane yana tubui neta ahubena eitina ainai yana bodao hitau'ahaiyama gamanane yana ve'ive'ilala neta tauna hihapi yo ebeha tamana ainai hiyewaligehaei.

60 Eena hinana i'auhi iwalo, 'Havena! Na hesi yehana ammwauwi Yoni.'

61 Ana geluwone hiwalo, 'Neta yehane omiu nigele yehamui'.

62 Eeta nimidiyena tamana hipanivilaei ta ebe vedova yehana hiyogaei.

63 Ta Sekalaya abalaulele i'awanoiyei ta gamanane yehana ilele, iwalo, 'Yehanaede Yoni'. Na boda maudoidi hi'ita ta hi'aluwagavai.

64 Na hauganane tenem ainai Sekalaya memenana imalamalaiuyo, ta i'aubabadauyone na Yaubada ino'owei.

65 Na hesi ana geluwo himeheuhi, na wasanane ita'i'ili Yudeya oyanao na tupwanane maudoidi aidiyai.

66 Na tomowaowa yaiyadiwo hibebenaleine hinuwatuwu behabeha, na hibom hipanivilauy-oidi hiwalo, 'Gama teina vedova mata yana paipaihowa?' Wuwuna hi'itaya'o Yaubada yana wahiyala ainai imiyamiya.

Sekalaya yana walomahalava

67 Sekalaya Alu'aluwa Ve'ahihi i'oiye mwau ta iwalo mahalava iwalo:

68 'Bada tano'owei, iya Isileli tomowadi yadi Yaubada,
wuwuna bada iloma'o habi haguigita yo miya vitai ainaena ilivahigita.

69 Ainaena yana hevali Deivida yana huhuwena ada Tauvaivehulu i'abiye mahalavaya'o alidai

70 mwalona tauwalo mahalavao ve'ave'ahihidi mugamugaidi Yaubada yana walo teina dova hiwalo mahalava mugaiyei hiwalo.

71 Taulivahi mata ivetamalei ta ihaguigita ada alehao aidiyena,
yo hinage hiya ada tausosomanao aidiyena,

72 na hinage mwalona iwalo yemidi ebeha tubudao mugamugaidi mata i'atemuyamuyaedi,
na yana waloyemidine ve'ave'ahihina nigele iyanuwanuwapwanopwanowei.

73 Waloyemidi teina tubuda Abelaham vehabana Yaubada ainaena

74 neta mata ilivahigita ada alehao aidiyena ta ebe mayada atepatu ainai tapaihowa.

75 Yo hinage mata yada mumuga mase-maselena yo dumwadumwaluna ahubena ehebo ehebo iya mehenai.

- 76 Na owa natugu, mata hiyogaego Tauwahiyala
moiha yana tauwalo mahalava,
wuwuna owa mata umugai na Bada yana
amwaha u'atububuni,
- 77 yo hinage yana bodao uvenuamwauwedi
neta yadi mumugao yababadi mata inuwa-
hamuidi na livahi hilobai.
- 78 Wuwuna Yaubada yana atemuyamuya alidai
imwala'i i'alili
na howola abo ada livahi galewaena dova
masele i'abiye mahalava alidai,
- 79 eeta hiya guguyou yo mwalowoi tupwanao
aidiyai himiyamiya hinage i'abiye
maseledi,
na maudoida imugaiyegita miya daumwali
ana amwaha ainai.'
- 80 Ta gamane imwala'i yo yana nuwatuwuwo
hinage hiwahiyala, na hesi ibom balabala
awawai imiyamiya ana higa Isileliwone aidiyai
imahalava, na iguguya.

2

Yeisu yana tubui (Madiu 1:15-25)

- 1 Yoni yana hauga heda ainai ehebo
tauwasawasa mwala'ina yehana Sisa Ogusito
imiyamiya, na yana lolina imwauwi ta ebe
dalava ehebo ehebo tomowanao yehadi hileledi.
- 2 Lolina teina ivetuwuni haugana Kwiliniyo
yana hauga vetauloina Siliya ainai.
- 3 Ainaena tomowa maudoidi hilau dalava
tamadiyai na yehadi nemai hileledi.

⁴ Yosepa hinage Nasaletiyena itowolo neta Galili holanaena ta ilau Yudeya, Deivida yana dalava yehana Betelehem ainai wuwuna Yosepa iya Deivida yana huhu.

⁵ Eena iya Meli ainai Yosepa hiwalo abi'abiyei baidana hilau ta ebe nema'i yehadi hileledi, na Meli bada ihiuma'o.

⁶ Haugana Betelehem ainai himiyamiya yana ahubena ilobaiya ta ilalabalabane.

⁷ Na ilabalaba ta yana tautuwa towaho i'avalai na ale'o ainaena ihuma ta lagulagu yadi aba'ai ainai imwamwauwine. Wuwuna vada taumana bada imwau'o, na nigele teya hinage tupwa vehabadi ta ainai hi'eno.

Sipi adi tau'ita aviviniwo Yeisu hibo'eyei

⁸ Na tupwanane ainai Sipi adi tau'ita aviviniwo masigiliyena hihilahilawa na yadi sipiwone hi'ita'ita avivinidi,

⁹ na Bada yana tausagenawasa ive'aluwagavaidima na masele pigapigabuna ainaena maudoidi himeheuhi.

¹⁰ Eeta tausagenawasane iwalo aulidi, iwalo, 'Havena ammeheheuhi, na hesi amyaliyaya, wuwuna wasa namwanamwana yavaiyama alimiyai na ainaena mata tomowa maudoina yadi abayaliyaya.

¹¹ Wasanane teina, wau masigiline Deivida yana dalavai Taulivahiwa bada itubui'o iya Bada Yaubada yana Besinana towahona.

¹² Na ana aba'ataiyede teina, iya gamanane ale'o ainaena hihuma na lagulagu yadi aba'ai ainai i'eno'eno mata amlobai.'

13 Mai'ehebo na tausagenawasa bagibagilidi himahalava, tausagenawasanane baidadi Yaubada hino'ono'owei,

14 hiwalo, 'Yaubada ewa aliliyai ta no'owei, na bale'uwai ana tauyemidiwo himiya daumwali'.

15 I'ovi na tausagenawasaowa hilau gwaipile galewai, na sipi adi tau'ita aviviniwone hibom aidiyai hiwalo, 'Betelehem ainai talau ta gin-auliwa i'aubabadaeiwa hola ta'ita'.

16 Eeta himwayamwayau hilalaune, na Meli yo Yosepa na gamane lagulagu yadi aba'ai ainai i'eno'eno hilolobaidine.

17 Hi'ita i'ovi na gamane tamana yo hinana hiwalo aulidi hava dova tausagenawasa yana walo aidiyai gamane vhabana.

18 Eena tupwadi tomowa wasanane hibenalei ta hi'aluwagavai moiha tau'ita'ita sipiwone yadi aubabada vhabana.

19 Na Meli walo maudoina inuwatuwu avivinidi ta vhabadi inuwanuwatuwu behabeha.

20 Na tau'ita'ita sipiwone hilau gwaipile na yadi walo vetuvehae ainaena Yaubada yehana hi'abiye mwala'i, wuwuna tausagenawasane yana walomahalava aidiyai ana moiha hi'itaya'o.

Yeisu hilawei vada tapwaloloyai

21 Wiki ehebo i'ovi, ta gamane yana ve'ive'ilala neta tauna hihapi na yehana himwauwi Yeisu, iya mwalona tausagenawasa Meli imomoheine haugana howola nigele iyahiuma.

22 Na mulitai Meli ana abiye masele ana ahubena ainai natunane ilawei Yelusalem habi moheina Bada ainai dova Mosese yana lina.

²³ Yaubada yana lolina teina dova hilele, iwalo, 'Hedaheda tautuwa towatowahodi amtalamwedi Bada ainai'.

²⁴ Na hinage yadi pwaoli Yaubada ainai hila wedi, dova yana lolina imwauwi iwalo, 'Yami pwaoli gabubu bwau bo natunatudi bwau'.

Simiyoni yana walo

²⁵ Hauganane Yelusalem ainai ehebo taubada yehana Simiyoni imiyamiya. Ibom towaho namwanamwana, na hinage Yaubada ive'ahihiyei mwala'ina na iha'waha'wa Isileliwone adi livahi vehabana. Towahonane Alu'aluwa Ve'ahihi ainai imiyamiya.

²⁶ Na Alu'aluwa Ve'ahihi ive'ita ebeha mata nigele iyamwalowoi ana higa Bada yana Besinana towahona i'ita mugaiyei na abo imwalowoi.

²⁷ Na Alu'aluwa Ve'ahihi ivenuwamwauwei, ta Simiyoni iluluwune vada tapwalolo mwala'ina ainai, na Yosepa yo Meli gamane Yeisu hi'avalaiyama vada tapwalolo mwala'ina ainai, ta hava dova Mosese yana lolina hi'awa abiyei.

²⁸ Simiyoni gamawa i'avalai ta Yaubada ainai i'a'awa yauwedo, iwalo:

²⁹ 'Yaubada yam waloyemidi aliguwai bada yalobaiya'o, eeta teina ta'i utalam ta mayagu yaliyaya yamwalowoi.

³⁰ Wuwuna yam livahine tomowa maudoidi vehabadi u'abinonovaiya'o,

³¹ teina ainaena umwamwau mahalavaeine bada meheguwena ya'itaya'o

³² ta hiya ganamuli yadi masele, na ai yam bodao Isileliwone yama wasawasa vehabana.'

33 Na tamana yo hinana hi'aluwagavai mwala'ina yana walowone natudine vehabana.

34 I'ovi na Simiyoni iwalo velauwedi, na iwalo Meli ainai, iwalo, 'U'ita gamane teina, Yaubada ivesinuwaei mata howola abo Isileliwo bagibagilidi i'abiye be'udi na bagibagilidi i'abiye towolodi na iya mata hinage iyemala ve'ive'ilala tomowa aidiyai, na tupwadi hi'awa oya'oyamaei,

35 eeta yadi nuwatuwu dawadawanidi imwau mahalavaedi. Na owa Meli mata yam nuwayababane dova elepa ale'aleha atem iwomali.'

Ana yana walo

36 Tenem ainai ehebo tauwalo mahalava waihiuna imiyamiya, yehana Ana, iya Panuweli natuna, na hinage Ase yana huhu ehebo. Waihiunane bada ive'ai'aihale'o, na mugai itawahola ta mwamwanena himiyamiya dova bolimai 7.

37 Eena bada ihiwape'o na imiyamiya bolimai 84 na hesi vada tapwalolo mwala'ina nigele iyalaulaugabai ahubena yo boniyai aidiyai, Yaubada ive'ahihiyeyi na i'awa'awanoi yo ihudihudi.

38 Hauga tenem ainai waihiunane ilaoma na Yaubada ainai i'awa yauwedo, na gamanane vehabana i'aubabada, iwalo, 'Gamane teina Yelusalem ada Taulivahiwa taha'waha'waine'.

Yadi wuyo Nasaleti ainai

39 Eeta paihowa maudoina hive'ovidi hava dova Yaubada yana lolina, na hilalau gwaipilene Galili, wuwuna hiya Nasaleti yadi dalava.

⁴⁰ Na gamane imwala'i mayana wahiyala, na mayana hanapu, wuwuna Yaubada gamanane ivelauwei mwala'ina.

Gama Yeisu tauve'itao baidanao hi'au'aubabada

⁴¹ Bolimai ehebo ehebo aidiyai Yeisu hinana yo tamana hihaehae Yelusalem, Buidi'wa guyauna vhabana.

⁴² Na haugana Yeisu ana bolimai 12 ilobai baidadi hihahaene gyaunane ainai.

⁴³ Eeta gyaune i'ovi na maudoidi hilaulau gwaipile yadi dalavai, na gamawa Yeisu Yelusalem ainai imiyamiya. Na tamana yo hinana nigele hiyahanapui,

⁴⁴ na yadi nuwatuwu ebeha iya bodaone holadiyai. Ainaena hilaulau ta imasigili, na Yeisu hibehabehaei yadi bodaone yo adi geluwo aidiyai,

⁴⁵ na nigele hiyalobai, ta hiwuyo Yelusalem hibehabehaei,

⁴⁶ na hesi nigele hiyalobai ana higa ahubena tonuga hi'ovi, abo hilolobaine vada tapwalolo mwala'ina holanai, Yudeya yadi tauve'ita baidanao ibenabenali aidiyai yo ipanipanivilaedi.

⁴⁷ Na yana maihao namwanamwadi yo dumwaludi hibenaledi, ainaena maudoidi hi'aluwagavai.

⁴⁸ Na haugana tamana yo hinana hi'ita, hi'aluwagavai mwala'ina eeta hinanane iwalo, 'Natugu, hava vhabana teina dova upapai-howaine, ta mayama nuwayababa tamamne baidagu abehabeaego?'

⁴⁹ Eeta Yeisu iwalo, 'Hava vehabana ambehabeagaune? Nigele amyahanapui neta Tamagu yana vadai yamiyamiya?'

⁵⁰ Na tamanane yo hinanane nigele nuwadine iyamasele yana walone vehabana.

⁵¹ I'ovi na baidanao hilau gwaipile Nasaleti, ta nemai yadi walowo imulitaedi. Na hesi hinanane ginauli teina vehabana inuwanuwatuwu mwala'ina.

⁵² Na Yeisu imwalamwala'i mayana hanapu na Yaubada iyaliyaya mwala'ina yo tomowa hinage dova hiyaliyaya ainai.

3

Yoni tau'abiye bapitaiso yana guguya

(Madiu 3:1-12; Maki 1:1-18; Yoni 1:19-28)

¹ Tauwasawasa mwala'ina Sisa, iya yehana Taibiliya iloiloina bolimai 15, na elauhanai Ponitiyo Pailato Yudeya iloiloinaei, eena Helodi neta Galili tupwanane iloiloinaei, na tahinane Pilipi neta tupwa Ituliya yo Tilakiniti iloiloinaedi, na Lisaniyasi tupwa Abiline iloiloinaei.

² Na Anasa yo Kayapasi hiya taupwaoliwo adi tauloinao. Hauga tenem ainai Yaubada yana walo ilaoma Sekalaya natunane Yoni ainai, iya balabala awawai imiyamiya.

³ Tenem ainai Yoni itowolo ta Yolidani maudoina ainai ilalaune na tomowa aidiyai iguguguguya, iwalo, 'Yami paihowa yababadi amta'wata'wataedi na ya'abiye bapitaisogomiu ta ebe Yaubada yami pwanoliwo inuwahamuidi'.

⁴ Dova Yaubada yana Buki ainai tauwalo mahalava Aisaya iwalo mahalava mugaiyei, iwalo:

'Towaho ehebo nu'ula awawai alinana
mwala'ina iyogayoga iwalo:

"Bada yana amwaha amsepa,
na am'abiye dumwadumwalu.

⁵ Oyao maudoina am'elidi ta hiyemala 'wabu,
na alo'alodi amhamuidi.

Yo hinage amwaha giyogiyodi maudoina
am'abiye dumwaludi
na da'wada'wadi amtala'wa'walidi.

⁶ Na ebe tomowa maudoida Yaubada yana livahi
ta'ita." '

⁷ Ainaena tomowa bagibagilidi hilau Yoni ainai
ta i'abiye bapitaisodi, na Yoni iwalo aulidine,
iwalo, 'Tau'oyama omiu, dova weso! Yami
nuwatuwu ebeha mata Yaubada yana modi'ini
ainaena amdenda, awa?

⁸ Ilowoinanegomiu ta yami nuwabui moiha
amve'itaedi yami paihowa namwanamwadi
aidiyena. Na havena amwalo, "Ai
Abelham tubunao ainaena Yaubada mata
i'atemuyamuyaegai." Nigele ta'i! Am'ita,
Yaubada howahowana gaima teina aidiyena
Abelham tubunao i'abilawedi.

⁹ Teina haugane Yaubada ilam i'abinonovaiya'o
ta ebe aiwa lamlamdi igohaidi. Wuwuna aiwa
maudoina nigele hiya'ai'aino mata higoha vehu-
ludi na aiwa ala'alahina ainai higabudi.'

¹⁰ I'ovi na bodaowa Yoni hipanivilai, hiwalo,
'Hava yede ilowoinanegai ta apaihowai?'

¹¹ Na Yoni iwalo, 'Ebe yaiyadiwo omiu
ami ale'o bwau na ami geluwo hiya nigele
adi ale'o, ehebo ammohedi. Na hinage ebe
amiu mwala'ina, tupwana tauvahaliwo aidiyai
am'aiyauyanedi.'

12 Na tupwadi takesi ana tauvaiwo hilaoma yadi bapitaiso vehabana, na Yoni ainai hipanivila, hiwalo, 'Tauve'ita! Hava mata apaihowaine?'

13 Na Yoni iwalo, 'Takesi ana mwala'iyena amvaivai, na havena lauhepoi ammwaumwauwi'.

14 Na tupwadi hinage tau'alehao hipanivilaei, hiwalo, 'Na ai, mata hava apaihowaine?'

Eeta Yoni iwalo, 'Tomowa yadi tobwatobwa havena amhalohaloidi bo oyamaena amvaivaidi. Na hesi yami paihowa maihadi vehabadi amyaliyaya.'

15 Na tomowa maudoidi mayadi yemidi hiha'waha'wa Besinana towahona yana laoma vehabana, ta Yoni hi'ita na maudoidi hivenuwatuwu bwaubwau hiwalo, 'Iya Besinana towahona, bo nigele?'

16 Eeta Yoni maudoidi aidiyai iwalo mahalava iwalo, 'Yau nigele. Yau bwahiyena ya'abiye bapitaisogomiu, na hesi ehebo towaho tuluhaguwena ilalaoma mata Alu'aluwa Ve'ahihi na aiwa ala'alahawawalina ainaena i'abiye bapitaisogomiu. Iya imwala'i gabaegau, na nigele iyalowoinanegau na ana ae humahuma yalivahi.

17 Na towahonane yana digonaena mata witi itapidi ta ainona hiholu na mulitai abo ainona namwanamwadi ihiwaihinidi yana vadavadai na mohomohonane aiwa ala'alahawawali vateyaina ainai igabudi.'

18 Na guguya hinage bagibagilidi aidiyena wasa namwanamwana Yoni iguguyaei tomowa aidiyai,

¹⁹ na hinage Yoni tauwasawasa yehana Helodi i'awa yababaei, iwalo, 'Helodi, bada ilauhapuli'o. Helodiyasa iya tahina mwanena, na itatawaholaine.' Na tupwadi hinage Helodi yana pwanoliwo Yoni iwalo mahalavaedi.

²⁰ Ainaena Helodi vada abapaiyai imwauluwuweine. Tenem ainaena Helodi yana pwanoli imwala'i moiha.

Yoni Yeisu i'abiye bapitaiso
(Madiu 3:13-17; Maki 1:9-11)

²¹ Na Yoni boda maudoidi bada i'abiye bapitaisodi'o, abo mulitai Yeisu hinage i'abiye bapitaiso, ta Yeisu Yaubada ainai i'awa'awanoi, na galewa ilotaho'e,

²² na Alu'aluwa Ve'ahihi iyemala gabubu, ta i'aituluma Yeisu ainai, eena ehebo alina galewaena hibenalei, iwalo, 'Owa natugu yavelauwego na vehabam yayaliyaya mwala'ina'.

Yeisu tubunao
(Madiu 1:1-7)

²³ Hauganane Yeisu ana bolimai dova 30 ilobai, yana paihowa tomowa aidiyai ivetuwuni. Na tomowa hinuwatuwui ebeha iya tamana Yosepa na Yosepa tamana Heli,

²⁴ na Heli tamana Madati, na Madati tamana Livai na Livai tamana Meliki, na Meliki tamana Yanai, na Yanai tamana Yosepa,

²⁵ na Yosepa tamana Matadaya, na Matadaya tamana Emosi, na Emosi tamana Nahum, na Nahum tamana Esili, na Esili tamana Nagai,

²⁶ na Nagai tamana Madi, na Madi tamana Matadaya, na Matadaya tamana Semini, na Semini tamana Yoseki, na Yoseki tamana Yoda,

²⁷ na Yoda tamana Yaonani, na Yaonani tamana Lesa, na Lesa tamana Selubabela, na Selubabela tamana Selatiyeli, na Selatiyeli tamana Neli,

²⁸ na Neli tamana Meliki, na Meliki tamana Adi, na Adi tamana Kosam, na Kosam tamana Elimadam, na Elimadam tamana Eli,

²⁹ na Eli tamana Yosuwu, na Yosuwu tamana Eliyesa, na Eliyesa tamana Yolim, na Yolim tamana Madati, na Madati tamana Livai,

³⁰ na Livai tamana Simiyoni, na Simiyoni tamana Yuda, na Yuda tamana Yosepa, na Yosepa tamana Yonam, na Yonam tamana Elayakim,

³¹ na Elayakim tamana Meleya, na Meleya tamana Mena, na Mena tamana Matada, na Matada tamana Natani, na Natani tamana Deivida,

³² na Deivida tamana Yesi, na Yesi tamana Obedi, na Obedi tamana Boasa, na Boasa tamana Salimoni, na Salimoni tamana Nasoni,

³³ na Nasoni tamana Aminadaba, na Aminadaba tamana Adimana na Adimana tamana Anai, na Anai tamana Hesiloni, na Hesiloni tamana Pelesi, na Pelesi tamana Yuda,

³⁴ na Yuda tamana Yakobo, na Yakobo tamana Aisake, na Aisake tamana Abelaham, na Abelaham tamana Tela, na Tela tamana Neho,

³⁵ na Neho tamana Seluge, na Seluge tamana Leu, na Leu tamana Pelegi, na Pelegi tamana Ebe, na Ebe tamana Sala,

³⁶ na Sala tamana Keinana, na Keinana tamana

Apakisadi, na Apakisadi tamana Sem, na Sem tamana Nowa, na Nowa tamana Lameki,

³⁷ na Lameki tamana Metusela, na Metusela tamana Inoke, na Inoke tamana Yeledi, na Yeledi tamana Mahalili, na Mahalili tamana Keinana,

³⁸ na Keinana tamana Inosi, na Inosi tamana Seti, na Seti tamana Adam, na Adam tamana Yaubada.

4

Tomodulele Yeisu itowoi (*Madiu 4:1-11; Maki 1:12-13*)

¹ Alu'aluwa Ve'ahihi Yeisu i'oiye mwau na Yol-idaniyena ilaulau gwaipile ta Alu'aluwa Ve'ahihi ilalaweine balabala awawai.

² Eena ahubena 40 aidiyai Tomodulele itowotowoi yo ebeha Yeisu i'abiye be'u, na ahubenadine aidiyai Yeisu nigele iya'ai, ta ivahali mwala'ina.

³ Na Tomodulele Yeisu iwalo auli, iwalo, 'Ebe owa Yaubada Natuna, gaima teina uloinaedi na hiyemala ai'ai vhabam'.

⁴ Eena Yeisu iwalo, 'Yaubada yana Buki holanai lolina imiyamiya ebeha: "Tomowa yawahidi nigele ai'ai a'ava ainaena hiyalobalobai".'

⁵ I'ovi na Tomodulele Yeisu ihaeyei ewai na bale'u yana abaloinao maudoidi ive'ita mwayamwayauwei, na iwalo,

⁶⁻⁷ 'Teina abaloinao maudoidi yamohego ebe aliguwai upwagogo. Wuwuna maudoidi bada yagu abaloina. Na ebe yaiya nuwanuwagu na yamohei, yamohei ta'i.'

⁸ Na Yeisu iwalo, 'Yaubada yana Buki holanai lolina imiyamiya iwalo:

“Yam Yaubada ibom ainai upwagogo na ibom yana walo umulitaedi”.’

⁹ I'ovi na Tomodulele Yeisu ilauvai ilalaweine Yelusalem vada tapwalolo mwala'ina ewa alilina imwamwalaeyeine na ainai iwalo, ‘Ebe owa Yaubada Natuna, teina ainaena ugavai na havena usilasilahe,

¹⁰ wuwuna Yaubada yana Buki bada iwalo mahalava'o, iwalo:

“Yaubada yana tausagenawasao mata iloinaedi ta hi'ita avivinigo”.

¹¹ Na hinage ehebo yana walo, iwalo mahalava:

“Mata yana tausagenawasa hi'avalaiigo ta havena aem hisilasilahe gaima aidiyai”.’

¹² Ta Yeisu walonane iyemaiha iwalo, ‘Yaubada yana Buki ainai ehebo walo imiyamiya iwalo, “Havena Bada yam Yaubada utowotowoi”.’

¹³ Eeta Tomodulele yana towoiwowa maudoina bada Yeisu ainai ive'ovidi'o, na ilalauvehulune hauga ahu'ahubalina a'ava vehabana.

*Yeisu yana paihowa Galili ainai ivetuwuni
(Madiu 4:12-17; 13:53-58; Maki 1:14-15; 6:1-6)*

¹⁴ Yeisu Alu'aluwa Ve'ahihi yana wahiyaena ilau gwaipile Galili. Na tenem ainai Yeisu wasana hi'au'aubabadaei Galili tupwanao aidiyai.

¹⁵ Na Galili yadi vada tapwalolowo aidiyai iguguya, na maudoidi hi'awa namwanamwaei.

¹⁶ Na mulitai Yeisu ilaoma Nasaleti, iya yana dalava moiha. Na ehebo Tapwalolo ainai Yeisu iluwu vada tapwalolowai, mumugana dova. Eeta itowolo Yaubada yana Buki habi vahilina,

17 tauwalo mahalava Aisaya yana lele ainaena, eena i'ala ta ivahili, iwalo:

18 'Bada Alu'aluwana aliguwai imiyamiya.

Ibom ivesinuwaegau ta tauwewelohe aidiyai wasa namwanamwana yaguguyaei.

Yo paipaidi hinage aidiyai ivetamalegau ta adi livahi vehabana aidiyai yawalo mahalava.

Yo mehedigibugibudi hinage hivinunuyo.

Na hinage ivetamalegau taumiya vitai ya'abiye yaliyayadi.

19 Na aiteya bolimai mata Bada ihaguigomiune vehabana yawalo mahalavaei.'

20 Ta Yeisu Bukine ivahili i'ovi na iyou, ta buki ana tau'ita avivini imoheuyoi, na imimiyane. Na hesi taubenaliwo maudoide bada nuwadi ivaiya'o, ta himiyamiya na hivinununi.

21 Eeta iwalo aulidi iwalo, 'Aubabadane yavavahiline ambenalena'o, mwalona hi'aubabada mugaiyei, na wao bada himahalava'o'.

22 Na hiya nuwadi ipwanopwano moiha, ainaena yana aubabadao maudoina vehabadi hino'owe mwala'ina, hiwalo, 'Towaho teina Yosepa natuna, awa? Na hesi vedova?'

23 Eena iwalo aulidi, iwalo, 'Bada yahana-puigomiu'o mata walo vegevegediyena amwalo auligau amwalo, "Owa tau'abiye namwanamwa ta'i, ainaena ubom u'abiye namwanamwago". Na hinage mata yami walo teya ainaena amwalo auligau amwalo, "Paihowaowa wahiwhiyaladi dalava Kapeneum ainai upapaihowaidiwa, dova hinage upaihowaidi teina yada dalavane ainai".

24 'Na hesi yawalo ili'ilimani alimiyai neta nigele teya tauwalo mahalava yana bodao aidiyena ana ve'ahihi iyalobalobai.

25-26 Na amnuwatuwu avivini neta mwalona tauyewasa Elaitiya yana haugai hiwahiwape bagibagilidi Isileli ainai himiyamiya, na Yaubada nigele teya Isileli waihiuna iyavesinuwaei ta iya'ita avivini hauga vahali ainai, neta bolimai tonuga na tupwana aidiyai nigele dohi, na hesi hiwape Salepati ivesinuwaei Elaitiya ta i'ita avivinine iya Saidoni tupwanaena.

27 Na hinage tauwalo mahalava Elaiza yana haugai taulepelo bagibagilidi Isileli ainai himiyamiya, na nigele teya yaiya aidiyena iya'abiye namwanamwa, na hesi ehebo mohimohili towaho Siliya i'abiye namwanamwane, yehana Nemani.'

28 Yeisu yana aubabadaone teina aidiyena hiya vada tapwalolowo holanai i'abiye modi'inidi,

29 hitowolo ta Yeisu hi'abi avivini na dalavaena hilauvai himahalavaei ta hihahaeyeine yadi dalavane oyana ainai, ta oya ewanai himwauwi ebeha hi'oipeiyei tapatapai.

30 Na iya bodaone iwaheidi ta ilalaune.

*Yeisu ehebo towaho i'abiye namwanamwa vi'avi'a ainaena
(Maki 1:21-28)*

31 Mulitai idobi Kapaneum, neta Galili tupwanai ta nemai Tapwalolowai tomowa ive'itadi.

32 Na tomowa maudoidi nuwadi ipwanopwano wuwuna yana ve'ita maudoina wahiwahiyalana.

33 Na vada tapwalolone ainai ehebo towaho imiyamiya, na towahonane alonai vi'avi'a imiyamiya, na alinana mwala'ina iwui, iwalo,

34 'Ya! Owa towaho Nasaleti, hava wuwuna ulalaomane alimaiyai? Nuwanuwam na ebeha umutugai awa? Na owa bada yahanapuigo'o, owa Yaubada ainaena Ve'ave'ahihim.'

35 Eena Yeisu iloinaei, iwalo, 'Ulaumwau na towahone ainaena umahalava'. Eeta boda mehediya vi'avi'awa towahowa igabaei bale'uwai na ainaena imahalava, na nigele teya havana tomowanane iya'abiye yababa.

36 Ainaena maudoidi hi'aluwagavai ta hibom hipanivila, hiwalo, 'Vedova teina? Ta walo yana wahiyala ainaena vi'avi'a iloinaedi ta himahamahalava.'

37 Tenem ainaena Yeisu wasana hivetala au'aubabadaei Galili dalavanao aidiyai.

*Yeisu tauvala bagibagilidi i'abiye namwanamwadi
(Madiu 8:14-17; Maki 1:29-34)*

38 Yeisu vada tapwalolo ainaena imahalava ta Saimoni yana vadai iluwu. Eena Saimoni lawana ilovala tau'ala'alawowoli ainaena, na Yeisu hi'awanoiyei ebe i'abiye namwanamwa.

39 Eeta Yeisu iluwu yana aba'eno vahalinai itowolo, na tau'ala'alawowoline iwalowei na tau'ala'awawowoline i'o'ovine, na wahiwa itowolo ta adi ipapaihowaine.

40 Na bada mahana ihugu'o na taumiya dalavao taniwagadi yadi tauvalao adi lovala vagadi vagadi hilauvaidima Yeisu ainai, ta maudoidi, i'abitowoidi ta hinanamwanamwane.

⁴¹ Na hinage bagibagilidi aidiyena vi'avi'a himahalava ta hitautau wuiwui, hiwalo, 'Moiha ta'i owa Yaubada Natuna!'. Na hesi Yeisu ilaugarayowedi havena dova hi'au'aubabada, wuwuna bada hihanapuiya'o ebeha iya Besinana towahona.

Yeisu iguguya ta'i'ili
(Maki 1:35-39)

⁴² Bada mala itomtom ta Yeisu dalavanane ilauehulu na ibom ilau balabala awawai. Na tomowa bagibagilidi hivetuwuni Yeisu hi-behabehaei, na hauganane hilobai hiwalo auli, hiwalo, 'Havena ulaulau. Teinai tamiyamiya.'

⁴³ Na iwalo aulidi, iwalo, 'Tupwadi hinage dalava aidiyai yalau ta Yaubada yana Abaloina wasana yaguguyaei. Teina wasane vehabana Yaubada ivetamalegaune.'

⁴⁴ Eeta imahalava ilalaune Yudeya dalavano maudoidi aidiyai, na yadi vada tapwalolo holadiyai iguguya ta'i'ili.

5

Yeisu ana taumulitao iyogaedi
(Madiu 4:18-22; Maki 1:16-20)

¹ Ehebo hauga Yeisu itowotowolo le'awa Gene-saletapa papalinai na boda hilaoma ta hitowolo tutuniyama ebeha Yaubada yana walo Yeisu ainaena hibenalei.

² Tenem ainai tauyamayamao yadi waga bwau i'i'itadine vahalinai hiniulidi magumaguwai, na tauyamaone bada hi'aitulu'o ta yadi vinaya hi-uwauwadi.

³ Eena Yeisu waga ehebo ainai igelu, neta Saimoni yana waga, eeta Saimoni iwalo auli ta ebe tupwana i'oidobi, ainaena i'oidobi ni'uwai ta wagane ainai imiya na ive'ita boda aidiyai.

⁴ Na yana ve'ita i'ovi ta Saimoni iwawalo auline, iwalo, 'Saimoni tupwana u'oidobi ni'uwai na yami vinayane amyahuwei'.

⁵ Na Saimoni iwalo, 'Taubada, boniyena ta'i ayama ahubena na nigele teya yama aya'ona. Na yam walo vehabana mata ayahuwei.'

⁶ Hiyahuwei ta yama ibagibagili alili hi'onadi ta vinayawa muhamuhana ilotapulihi.

⁷ Eeta adi geluwone vali wagaena hiyogaedi ebeha hilaoma hihaguidi, ta hiya yadi wagaena hilaoma na waga bwau hi'oiye mwaudi eeta muhamuhana hihanene.

⁸ Tenem ainai Saimoni Pita i'ita'ita ta Yeisu ainai ipwagogo, ta iwalo, 'Taubada ulau-gabaigau, wuwuna yau tauyababa'.

⁹ Walo teina i'atai wuwuna ma'ana geluwo nuwadi ipwanopwano alili yamaone hi'o'onadine vehabadi,

¹⁰ na Saimoni ana tauhaguwo Yemesa yo Yoni, hiya Sebedi natunao hinage hi'aluwagavai moiha. Na Yeisu Pita iwalo auli, iwalo, 'Havena umehemeheuhi. Mata ivetuwuni na ilaulau owa mata tomowa u'onadi.'

¹¹ Na wagaone hiniulahaedi le'awai na ginauli maudoina hitauvehuludi na Yeisu himumuli-taaine.

*Yeisu ehebo taulepelo i'abiye namwanamwa
(Madiu 9:1-18; Maki 2:1-12)*

¹² Hauga teya ainai Yeisu hinage ehebo dalava ainai imiyamiya. Tupwanane ainai ehebo towaho tauna maudoina lepelo ivai. Eena towahonane Yeisu i'ita lobai ta ainai italupwagogo na i'awanoiyei, iwalo, 'Taubada, ebe dova yam nuwatuwu, howahwana u'abiye namwanamwagau'.

¹³ Na Yeisu nimanaena towahowa taunane i'abitowoi na iwalo, 'Ehe, nuwanuwagu. Badagi na unamwanamwa.' Eeta towahowa ana lepelowa i'ovi.

¹⁴ Na Yeisu towahonane ivenuwamwauwei iwalo, 'Ulau na havena yaiya teya ainai uwalowalo mahalavaegau na hesi udumwalu taupwaoli ainai ta i'itago, na upwaoli Yaubada ainai, hava dova ada lolina Mosese ainaena, ta ebe tomowa hihanapuigo ebeha bada uyawahaiuyo'o'.

¹⁵ Na hesi tenem ainai Yeisu wasana inwala'i moiha ta boda bagibagilidi hilaoma ebeha Yeisu yana aubabada hibenalei, na hinage adi lovala ebeha i'abiye namwanamwadi,

¹⁶ na hesi hauga maudoina boda aidiyena itautauwahi na ibom i'awa'awanoi Yaubada ainai.

*Yeisu ehebo taupeu i'abiye namwanamwa
(Madiu 9:1-8; Maki 2:1-12)*

¹⁷ Ehebo ahubena ainai Yeisu boda ive'ive'itadi, na tupwadi Palisiwo yo lolina ana tauve'itao hiya Galili dalavanao maudoidi yo Yudeya na Yelusalem aidiyena hilaoma na boda baidadiyao himiyamiya na hi'au'aubabada. Hauga tenem ainai Yaubada yana wahiyalaena Yeisu taulovalao i'abiye namwanamwadi.

18 Ainaena bodaone aidiyena ehebo taupeu mahalabina hi'avalaiyama na hitowotowoi ebeha hiluwuwei vadai ta Yeisu mehenai himwauwi.

19 Na hesi nigele howahowadi, wuwuna bodane imwala'i alili. Eeta taupeuwa hi'avala mwalaeyei vadane ewanai na ana atovine hivaivehulu ta ainaena taupeuwa ma'ana aba'avala hivelele dobiyei bodaowa ahipudiyai, ta Yeisu mehenai himwamwauwine.

20 Eena Yeisu tomowaowa yadi yemidi ihanapuiya'o ta towahonane iwalo auli, iwalo, 'Augelu, mumugam yababa adi nuwahamu bada ulobaiya'o'.

21 Na hesi loina ana tauve'itao yo Palisiwowa Yeisu yana aubabadane hibenalena'o ta hibom aidiyai hi'au'aubabada hiwalo, 'Towaho teina vedova ta Yaubada i'abi'abitalawahiyeine wuwuna nigele teya yaiya howahowana tomowa yadi mumuga yababao inuwahamuidi, bada Yaubada ibom howahowana'.

22 Yadi nuwatuwu Yeisu bada ihanapuiya'o eeta iwalo, 'Hava vehabana neta dova amnuwanuwatuwune?'

23 Na hava amnuwatuwui ebe towaho teina ainai yawalwei, "Yam mumuga yababao bada yanuwahamuidi'o", bo yawalo, "Utowolo ulau"?

24 Mata amhanapui yau Tomowa Moihagu mayagu loina bale'uwai ebeha tomowa yadi mumuga yababao mata yanuwahamuidi.' Eeta taupeuwa iwalo auli, iwalo, 'Yau teina yawalo auligo, utowolo yam halabi u'avalai na ulau yam dalavai!'.

²⁵ Na itautowolo ta boda mehediya yana halabi i'avalai ilalaune yana dalavai mayana yaliyaya Yaubada ino'ono'owei.

²⁶ Tenem ainai boda maudoidi nuwadi ipwanopwano mwala'ina, eeta mayadi ve'ahihi Yaubada hiwalo vetuvehaeyei, hiwalo, 'Wau ehebo abanuwapwanopwano ta'itaya'o'.

Yeisu Livai iyogaei

(Madiu 9:9-18; Maki 2:13-17)

²⁷ Mulitai Yeisu imahalava ta ehebo takesi ana tauvai yehana Livai i'ita lobai yana vada abapaihowa ainai imiyamiya na iwalo auline, iwalo, 'Livai umulitaegau'.

²⁸ Ainaena Livai itowolo ta ginauli maudoina itauvehuludi eena Yeisu imumulitaeine.

²⁹ Na Livaiwa ai'ai mwala'ina ipaihowai Yeisu vehabana, eeta boda mwala'ina hilaoma Livai yana vadai ai'aine vehabana, na takesi ana tauvaiwo bodadi hinage baidanao.

³⁰ Tenem ainai Palisiwo yo lina ana tauve'itao hi'ulu'ulumiyai Yeisu ana taumulitao aidiyai, hiwalo, 'Hava wuwuna ta takesi ana tauvaiwo yo hinage tauyababao tupwadi baidamiyao am'ai'ai toyawane?'

³¹ Na yadi walowone Yeisu iyemaihadi iwalo, 'Hiya namwanamwadi taulaumulamula nigele nuwadi, na hesi lovalovaladi nuwanuwadi taulaumulamula.

³² Yau yalaoma nigele ebeha taunamwanamwa vehabadi, na hesi taupwanoliwo habi haguidi, ta ebe hinuwabui.'

Yeisu yana walo ai'ai ana ve'ahihi vehabana

(Madiu 9:14-17; Maki 2:18-22)

³³ Militai hinage tupwadi tomowa Yesu hiwalo auli hiwalo, 'Yoni ana taumulitao hauga maudoina mavahalidi hi'awa'awanoi Yaubada ainai, dova Palisiwone adi taumulitaone yadi paihowa, na vedova ta owa am taumulitaone nigele hiyahudihudine, na hi'ai'ai yo hinumanuma'.

³⁴ Eeta Yesu iwalo vegevegedi iwalo, 'Vedova, howahowana na tautawahola towahona ana taumanao hive'ahihi ai yo numa ainaena ebe tautawahola towahona baidadi hiyaliyaya? Nigele awa?

³⁵ Na amnuwatuwu avivini ebeha hauga ilalaoma ebe tautawaholawa ilaugabaidi abo hesi hinuwayababa na hive'ahihi, ai'ai yo numa ainaena.'

³⁶ Na hinage ehebo walo vegevegedi i'aubabadaei aidiyai, iwalo, 'Nigele howahowana luwuluwu vauvauna tupwana ta vai na luwuluwu miyamiyana ta bwalui. Nigele! Na ebe dova, neta luwuluwu vauvaunane bada i'abiye yababa'o na hinage vauvaunawa tupwatupwanane luwuluwu miyamiyanane nigele iyalowoinanei.

³⁷ Na hinage nigele teya yaiya bwahi wahi-wahiyalana dova waini vauvauna iyahiwahiwai abahiwa 'wapi miyamiyana aidiyai, mata dova ta ilotapulihi ta bwahi yo abahiwa hiyepaipahedi.

³⁸ Na hesi tahiwai 'wapi abahiwa vauvau a'avadi aidiyai.

³⁹ Na ebe yaiya waini miyamiyana inuma, mata iwalo ebeha nigele nuwanuwana vauvauna, wuwuna waini miyamiyana hesi in-
amwanamwa alili.'

6

Ahubena Tapwalolo au'aubabadana (Madiu 12:1-8; Maki 2:23-28)

¹ Tapwalolo ehebo ainai Yeisu mayana taumulitao baidanao tanovi holanaena hilaulau, na ana taumulitaone witi ainona higigidi ta hi'ai'aidi.

² Na tupwadi Palisiwone hiwalo, 'Yada lolina iwalo mahalava ebeha havena tapwalolo ainai tapaipaihowa na omiu vedova ta teina dova ampaipaihowaine?'

³ Eeta Yeisu Palisiwone yadi walo iyemaiha iwalo, 'Yaubada yana Buki ainai hilele Deivida vehabana ebe amvahili amhanapui neta iya ma'ana geluwo hivahali ta

⁴ Yaubada yana vadai iluwu na beledi ve'ave'ahihina ivai ta hi'a'aine. Beledinane ma'ana lolina ebeha taupwaoli a'ava adi talam yo hi'ai. Na hivahali alili ta bada hi'a'aine.'

⁵ Na Yeisu hinage iwalo aulidi iwalo, 'Yau Tomowa Moihagu Tapwalolo ana tauloina'.

⁶ Ehebo hinage Tapwalolo ainai Yeisu iluwu vada tapwalolo ainai ta ive'ive'ita. Vadanane ainai ehebo towaho imiyamiya nima tautuwana peupeuna.

⁷ Na hinage tupwadi lolina ana tauve'itao yo Palisiwo himiyamiya, Yeisu hi'ita'ita sipwai mata dova ta towahonane i'abiye namwanamwa Tapwalolo ainai eeta ebe ainaena hive'ewai tauloina mehenai.

⁸ Na hesi yadi nuwatuwune ihanapuiya'o, ainaena towahonane iwalo auli, iwalo, 'Utowolo

na uhaema'. Eeta towahowa itowolo ta iha-haene.

⁹ Ta Yesu iwalo aidiyai na iwalo, 'Hola yapanivilaegomiu. Hava yada loinane itatalamweine Tapwalolo ainai. Tomowa ta'abiye namwanamwadi bo ta'abiye yababadi, bo tomowa tahaguidi bo ta'abiye muyadi?'

¹⁰ Tenem ainai maudoidi ivinunu'abi'abidi na towahowa iwalo auli iwalo, 'Nimam utautuwudi'. Eeta towahowa nimana itautuwudi ta inanamwanamwane.

¹¹ Na hesi tauiloaone modi'ini i'oiye mwaudi na hivetuwuni hibommo hi'au'aubabada hava mata Yesu ainai hipaihowaine.

*Yesu ana mulitao ivesinuwaedi
(Madiu 10:1-4; Maki 3:13-19)*

¹² Hauga tenem ainai Yesu ihae oyai na nemai masigili maudoina Yaubada ainai i'awa'awanoi.

¹³ I'ahubenama ta ana taumulitao aidiyena hitau 12 ivesinuwaedi ta iyogaedi yana tauyewasao.

¹⁴ Tauyewasaone yehadi teina: Saimoni, iya iyogaei Pita na tahina Andulu na hinage Yemesa yo Yoni na Pilipi yo Batolomiu.

¹⁵ Madiu yo Tomasi yo vali Yemesa iya Alipiyosi natuna, na hinage vali Saimoni iya tauhamadudu mwala'ina abaloina vehabana,

¹⁶ yo Yudasa iya Yemesa natuna, na hinage Yudasas Isakaliyota, iya howola abo Yesu ihuhulaei.

*Yesu tauovalao bagibagilidi i'abiye
namwanamwadi
(Madiu 4:23-25)*

¹⁷ Yana tauyewasaone yo hinage ana taumulitao maudoidi baidanao oyaena hi'aituluma ta

'wabuwai hitowolo, na 'wabunane ainai boda mwala'ina himiyamiya, hiya hilaoma Yudeya yo Yelusalem na hinage Taya na Saidoni tupwa le'awadine aidiyena.

¹⁸ Ta hilaoma Yeisu yana aubabada habi benaleina yo hinage ebeha adi lovala i'abiye namwanamwadi. Na hinage hiya alu'aluwa yababadi aidiyai hiluwu nuwanuwadi na i'abiye namwanamwadi.

¹⁹ Bodaone maudoidi hitowoi ta ebeha Yeisu hi'abisawahi wuwuna wahiyala imahamahalava ainaena na tomowa maudoidi i'abi'abiye namwanamwadi.

Nuwavitai na yaliyaya
(Madiu 5:1-12)

²⁰ Yeisu ana taumulitaowowa ivinuvununuidi na iwalo aulidi, iwalo, 'Ebe omiu amwewelohe, amyaliyaya wuwuna Yaubada nimanai am-miyamiya.

²¹ Na omiu ebe amvahali amyaliyaya, wuwuna howola abo diyamiu himwau. Na hinage omiu amdoudou amyaliyaya wuwuna howola abo am-malu.

²² Amyaliyaya ebe yau Tomowa Moihagu vehabagu tomowa hive'alehaegomiu, bo hita'wata'wataegomiu, bo hisosomanaegomiu bo hi'awa yababaegomiu.

²³ Hauga tenem ainai ebe vitaiwone himahalava vehabadi amyaliyaya na amtowolo am-selo, wuwuna ami maiha namwanamwana galewai imiyamiya. Na amnuwatuwui ebeha tau'awa yababaone tubudiyao mwalona tauwalo

mahalavao hi'awa yababaedi, dova teina haugane ainai.

²⁴ 'Na hinage ebe omiu amvewasawasa, nuwayabayababamiu, wuwuna yami wasawasa bada amlobaiya'o ta mulitai mata nigele.

²⁵ Na yayiyadiwo omiu teina ta'i bada am'ai'i'iwahi moiha, amnuwayababa wuwuna muhamuhana vahali mwala'ina amlobai. Na hinage ebe teina ta'i ammalumalu, howola abo mayami nuwayababa amdou.

²⁶ 'Na haugadine aidiyai ebe tomowa bagibagilidi hi'awa namwanamwaegomiu, amnuwatuwu gwaipile na amnuwayababa, wuwuna mwalona hiya tubudiyane hinage dova tauwalo mahalava oya'oyama hi'awa namwanamwaedi.'

Ami alehao amvelauwedi
(Madiu 5:38-48; 7:12)

²⁷ 'Yagu ve'ita teina ambenalei, ami alehao amvelauwedi, na hiya hita'wata'wataegomiu amhaguidi,

²⁸ na hinage hiya hi'awa yababaegomiu am'awa namwanamwaedi, na hiya hi'ale'alehaegomiu vehabadi am'awa'awanoi ta Yaubada ihaguidi.

²⁹ Na ebe yayiya navanavam isapi, havena nimana uveuveuyo, na hesi vali navanavamne hinage umohei ta isapi. Ebe yayiya yam gwaugwau luwuluwuna ivai, amluwuluwu mohili hinage utalamwei ainai.

³⁰ Na hinage ebe yayiya alimwai i'awanoi ehebo ginauli vehabana, ginaulinane umohei. Na ebe yayiya yam tobwatobwa ivai na ainai imiyamiya havena vehabana uwalowalouyo.

31 'Na ebe hava nuwanuwamiu tomowa alimiyai hipaihowai, omiu hinage dova aidiyai ampaihowai.

32 'Na ebe tomowa tauvelauwego hiya hibom uvelavelauwedi, hava vehabana mata awanamwanamwa uvai? Wuwuna tauyababao adi tauvelauwo, hinage hivelavelauwedi.

33 Na ebe tau'abi ili'ilimanigo hibom u'abi ili'ilimanidi, hava vehabana mata awanamwanamwa uvai, wuwuna tauyababao hinage neta paihowane hipaipaihowai.

34 Na ebe yaiyaidiwo uhanapuidi ebeha yam tobwatobwa umomohediwa mata hiyemaihayoi, hava ana namwanamwa alimiwai? Wuwuna hiya tauyababao hi'ai'aiyauya adi geluwo aidiyai mata yadi ginauliwone adi mwala'i hivedumwaluyoidi.

35 Na hesi ami alehao amvelauwedi na am'abi ili'ilimanidi, na havena yemaiha vehabana amnuwanuwatuwu. Ainaena ami maiha mata mwala'ina amlobai, ta omiu Yaubada Ewa'aliliyai natunao. Wuwuna hiya tauyababao yo tau'aidumao aidiyai inamwanamwa.

36 Ainaena omiu hinage am'atemuyamuya, dova Tamamiune i'ate'atemuyamuyane.

*Havena ami geluwo am'awa'awa yababaedi
(Madiu 7:1-15)*

37 'Hinage havena tomowa am'awa'awa yababaedi, mata dova ta Yaubada hinage i'awa yababaegomiu. Na hinage havena ami geluwo amve'eve'ewaidi, ta ebe omiu havena ve'ewa amlobalobai Yaubada ainaena, na hesi ami

geluwo yadi mumuga amnuwahamuidi, ta ebe Yaubada yami mumuga hinage inuwahamuidi.

³⁸ Na ebe am'aiyauya mata Yaubada i'aiyauya alimiyai. Hava mwaumwauna yo ma'ana lauhepoi mata alimiyai i'atuhiwai. Wuwuna ginauliwone ana mwala'i hava mata u'aiyauyaneine mata ulobauyoi.'

³⁹ Ainaena walo vegevegedi teina imohedi, iwalo, 'Vedova? Howahowana taumehegibugibu ana gelu mehegibugibuna imugaiyei? Mata nigele, awa? Ebe dova ipaihowai hitau bwauwone guda ainai hibe'u.

⁴⁰ Dova hinage taubenali, nigele howahowana na yana tauve'ita ihae gabaei. Na hesi bada ebe yana hanapune imwala'i ta ebe hitau bwauwone yadi hanapu itoyatoyawa.

⁴¹ 'Nigele iyalowoinanego na tahim vebana uwalo ebeha mehenai aiwa mu'amualina imiyamiya, wuwuna owa hinage mehemwai etupwa imiyamiya na nigele uya'ita.

⁴² Ainaena havena tahim ainai uwalowalo, uwalo, "Tahigu, ilowoinanegau ebe aiwa mu'amualina mehemwena yavai vehulu", wuwuna owa hinage etupwa mwala'ina mehemwai imiyamiya, nigele uya'ita. Moiha, owa ehebo tau'oyama, awa? Na hesi etupwane mehemwai uvai mugaiyei, ta ebe u'ita ili'ilimani na mulitai tahimne mehenaena aiwa mu'amualinane uvaivehulu.

*Tomowa yadi mumuga dova aiwa ainona
(Madiu 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ 'Aiwa namwanamwana nigele howahowana na ainona newanewalina imwauwi. Hinage

dova aiwa newanewalina nigele howahowana na ainona namwanamwa imwauwi.

⁴⁴ Ainaena aiwa ehebo ehebo ainodi aidiyena tahanahanapuidi ebeha aiwadine namwanamwadi bo newanewalidi. Moiha neta, nigele howahowana na haihaili aidiyena damaya ainona talobai, dova hinage nigele howahowana na vilolo ainaena sibweya ainona talobai.

⁴⁵ Dova towaho yana mumuga, ebe towaho yana nuwatuwu ausalana yana mumuga maudoina namwanamwana. Na ebe yana nuwatuwu yababadi mumugana maudoina yababadi. Wuwuna nuwatuwuwone hava dova atemiyai himiyamiya hauga maudoina awamiyena himahamahalava.

*Tau'abi vada hitau bwau
(Madiu 7:24-27)*

⁴⁶ 'Ainaena hava vehabana am'awa'awa Badaegaune, na yagu walo nigele amyamulimulitaedi.

⁴⁷ Na ebe yaiya owa ulaoma na yagu walo ubenaledi na upaihowaidi, owa yam mumuga dova ehebo tau'abi vada yave'itaei alimiyai.

⁴⁸ Iya dova tau'abi vada yana wahuwahu yaiyaina ilobai, gaima a'avana ainai, ta yana vadane ainai i'a'abine. Na haugana 'wesu mwala'ina i'aituluma na aba'ita isagena, ta vadanane iguhui na nigele iya'abiye yababa, wuwuna wahuwahu namwanamwana ainai i'a'abine.

⁴⁹ 'Na hesi ebe yaiya owa yagu walo ubenaledi na nigele uyamulitaedi, owa bada dova tau'abi vada namonamo a'avana ainai yana

vada i'a'abine. Eeta haugana aba'ita imahalava vadanane iguhui ta ibe'u mwayamwayau na maudoina ilo'vevehulune.'

7

Yeisu tau'alehao adi tauloina yana hevali ehebo i'abiye namwanamwa (Madiu 8:5-13)

¹ Yeisu yana walo tomowa aidiyai i'ovi'o, ta imahalava na ilau Kapaneum.

² Dalavanane ainai tau'alehao hiya Loma adi taumugai ehebo mayana hevali himiyamiya. Na yana hevaline ivelauwei ili'ilimani. Na hauga tenem ainai ilovala mwala'ina ta habi imwalowoina.

³ Na tauloinanane Yeisu yana laoma wasana ibenalei, eeta Yudeya yadi babadao tupwadi ivetamaledi Yeisu ainai habi awanoiyei ebe Yeisu ilaoma na yana hevaline i'abiye namwanamwa.

⁴ Ta babadaowa hilau Yeisu ainai hi'awanoi, hiwalo, 'Bada, nuwanuwamai ebe talau teina towahone awalowaloweewa ana dumwalu ebeha uhagui.

⁵ Wuwuna iya towaho namwanamwana, na Yudeya maudoida ivelauwegita, ta yada vada tapwalolo i'a'abine.'

⁶ Eeta Yeisu baidadi hilalaune. Hilau ta dalavanane ainai himahamahalava, eena tauloinawa ana geluwo tupwadi hinage ivetamaledi Yeisu habi auhina. Na hilau Yeisu ainai ta hiwalo, 'Bada, yama taumugai iwalo ebeha owa towaho mwala'ina ainaena nigele iyalowoinanego ebe uluwu yana vadai.

7 Na hinage nigele iyalowoinanego na baidam amwahai amvelobaloba. Na hesi nuwanuwana ebe uwalo mohili na yana hevaline inamwanamwa.

8 Na hinage alinana teina dova iwalo, “Yau loina yahanahanapui na agu tauloina yadi walo ana tau'awa abi, na hinage yagu tau'alehao yaloiloinaedi, na ebe teya ainai yawalo, ‘Ulau’ bada ilau ta'i; na ebe ehebo ainai yawalo, ‘Ulaoma’ bada ta'i ilaoma, na ebe yagu taupai-howa ehebo ainai yawalo, ‘Teina upaihowai’, bada ipaihowai”.

9 Teina walowone Yeisu ibenaledi na i'aluwagavai moiha na i'ita gwaipile ta bodaowa himulimulitaeine iwalo aulidi, iwalo, ‘Moiha ta'i nigele teya yaiya Isileli alimiyena yayalobai yana yemidi dova teina towahone’.

10 Eena tauloinawa yana hevahevaliwone hilau gwaipile yana vadai, ta nemai yana hevaliwa hilobai bada inamwanamwa'o.

Hiwape ehebo natuna towahona Yeisu mwalowoiyena i'abiye towolo

11 Nigele hauga daodaona tuluhanai Yeisu ilau ehebo dalava ainai, yehana Naini. Na ana taumulitao yo hinage boda mwala'ina hi'wa'wayabuine.

12 Ilaoma dalavanane ainai ta taumwalowoi himahamahalavaenama dalavanane ainaena. Na taumwalowoine neta hiwape ehebo natuna, bada ehebo mohimohili, ainaena hiwapenane boda mwala'ina baidana hilaulau habi mwauwina magaiyai.

¹³ Tenem ainai Yeisu hiwapene i'i'itane na i'atemuyamuyaei ta iwalo, 'Havena udoudou'.

¹⁴ Na iwutu lau ta mwalowoiwa ana huma i'abitowoi eena tau'avalaowa hitowotowolo.

Na Yeisu iwalo, 'Hevali, utowolo'.

¹⁵ Ta hevaliwa imiya towolo ta i'au'aubabada, na Yeisu hevaliwa ilauvai ta hinanawa imomohene.

¹⁶ Ainaena tomowaowa himeheuhi na Yaubada hiwalo vetuvehae, hiwalo, 'Tauwalo mahalava mwala'ina bada imahalavama'o. Teina Yaubada yana taubo'e ita yana tomowao alidai.'

¹⁷ Eeta Yeisu wasana hiyewasaei Yudeya maudoina, na hinage dalavao vahalinai aidiyai.

Yoni taubapitaiso yana panivila Yeisu vebana

(Madiu 11:2-6)

¹⁸ Na mulitai Yoni ana taumulitao wasa teina hiwalo mahalavaei ainai.

¹⁹ Ainaena ana taumulitao hitau bwau iyogaedima na iwalo aulidine, iwalo, 'Amlau na ampanivilaei, ebe iya Besinanawa vebana ya'au'aubabadane, bo vali towaho hinage taha'wai?'

²⁰ Na hilaoma ta Yeisu hiwalo auli, hiwalo, 'Yoni taubapitaiso ivetamalegai alaoma habi panivilaego ebe owa Besinanawa, bo vali towaho aha'waha'wai?'

²¹ Hauga tenem ainai Yeisu howola tauovalao adi lovala yo adi muya yo vi'avi'a aidiyena i'abi'abiye namwanamwadi yo hinage taumehegibugibu mehedi i'abiye maseledi.

²² Eeta i'ovi na mulitai yadi panivilawa iyemaiha, iwalo, 'Amwuyo ta Yoni ainai

am'aubabada ginauliwone aliguwena hava bada am'itadi'o yo ambenaledi'o, neta: taumehegibugibu mehedi bada himasele'o, taupeu bada hinamwanamwa'o ta hilaulau, taulepelo taudi hinamwanamwauyo'o, tautalina tui bada talinadi hinamwanamwa'o, taumwalowoi hitowolouyo na hinage tauwewelohe bada wasa namwanamwana hibenalena'o.

²³ Eeta amlau na Yoni amwalo auli havena vehabagu inuwanuwatuwu bwaubwau, wuwuna ebe yaiya yana yemidi aliguwai nigele iyatapi-tapiya, mata iyaliyaya.'

*Yeisu yana walomahalava Yoni vehabana
(Madiu 11:17-19)*

²⁴ Haugana Yoni ana taumulitaowowa hilaulau gwaipile, na Yeisu ivetuwuni boda aidiyai Yoni vehabana iwalo mahalava, iwalo, 'Mwalona maudoimiu tupwa balabala awawai amlau Yoni habi benaleina, na hava nuwanuwamiu ebeha am'ita? Bo ebeha ehebo awahi mwala'ina yau-mai iguhuguhui am'ita?

²⁵ Bo ehebo towaho ana ale'o wasawasa habi itana? Nigele, awa? Wuwuna hiya adi ale'o namwanamwadi moiha tauloina mwala'idi yadi tupwai himiyamiya na hiyaliyaliyaya.

²⁶ 'Na hava yede vehabana amlalaune balabala awawai? Bo yami nuwatuwu ebeha ehebo tauwalo mahalava am'ita, awa? Moiha ta'i towahonane am'i'itane tauwalo mahalavao imwala'i gabaedi.

²⁷ Yoni vehabana mwalona Yaubada yana Buki ainai teina dova iwalo mahalava mugaiyei iwalo:

“Teina yagu tausagenawasa yavetamale mugaiyei na yam amwaha isepa”.

²⁸ Na Yeisu hinage iwalo, ‘Yoni iya taumiya bale'u maudoina imwala'i gabaedi, na hesi maudoidi hiya Yaubada yana Abaloina holanai Yoni himwala'i gabaei’.

²⁹ Eena bodaone yo takesi adi tauvaiwo Yeisu yana aubabada teina hibenaledi ta Yaubada hiwalo vetuvehaeyei, wuwuna hiya mwalona Yoni i'abiye bapitaisodi.

³⁰ Na hesi Palisiwone yo loina ana tauve'itao Yaubada yana nuwatuwu hita'wata'wataei, ainaena nigele nuwadi na Yoni i'abiye bapitaisodi.

³¹ Eeta Yeisu iwalo, ‘Omiu yaso teina vedova ebe yayepategomiu?’

³² Nuwana yawalo, omiu bada dova heda-heda abagimwala holanai hi'ai'ai'opi'opi na adi geluwo aidiyai hiyogayoga, hiwalo, “Ama geluwo vedova ta a'abi'abi sinaha na nigele amyasobune, na hinage ayebwayebwasa na nigele amyadoune”.

³³ Waloyepatu teina ana hanapu neta, Yoni tau'abiye bapitaiso ilaoma ta ihudihudi yo waini nigele iyanumanuma, ainaena amwalo ebeha alu'aluwa yababana Yoni i'abiye yauyauleya'o?

³⁴ Yau Tomowa Moihagu yalaoma ya'ai'ai na yanumanuma na hinage vehabagu am'ulu'ulumiya, amwalo, “Towaho teina taunuma yo tau'ai'ala'alabili, na hinage takesi ana tauvaiwo yo tupwadi yabayababadi ive'au'augeluwedi”.

35 Na hesi hiya tauhanapu moiha mata yadi paihowa namwanamwadi aidiyena hanapu moiha imahamahalava.'

Tauyababa ehebo Yeisu aena iyewoloi

36 Ehebo hauga Palisi ehebo yehana Saimoni Yeisu iyogaei ta baidana habi ai. Eeta Yeisu iluwu vadai ta imiya habi ai.

37 Na dalavanane ainai wahiu ehebo tauyababa imiyamiya. Iya bada ihanapuiya'o ebeha Palisine yana vadai Yeisu i'ai'ai. Ainaena woloi namwanamwana ma'ana abahiwa namwanamwana ivaiyama,

38 ta Yeisu vahalinai itowolo na idoudou na mehelinonaena Yeisu aena iyebuta, na waihi-unane vahuna daodaona ta vahunaena aena iba'ilidi, yo hinage Yeisu aena inihoidi yo woloiwa ihiwai Yeisu aenai.

39 Eena Palisiwa ibom inuwanuwatuwu iwalo, 'Towaho teina, ebe iya tauwalo mahalava, ihanapui waihiune teina tauyababa, ta havena ainai i'abi'abi'.

40 Na Yeisu i'apuhini iwalo, 'Saimoni, nuwanuwagu ehebo ginauli yawalo mahalavaei alimwai'.

Eeta Saimoni iwalo, 'Ehewa, aiteya ginauli? Uwalowei aliguwai'.

41 Ta Yeisu iwalo, 'Ehebo tauwasawasa na tomowa bwau adi vagavaga imwauwi, ehebo ana vagavaga dova 50 kina, na ehebo dova 5 kina.

42 Na hitau bwauwone nigele howahowadi na hiyemaihadi. Ainaena tauwasawasawa hitau bwauwowa adi vagavaga inuwahamuidi. Na

yapanivilaego. Hitaubwauwone aidiyena yaiya yadi taubadane ivelauwei mwala'ina?'

⁴³ Ta Saimoni Yesu alinana iyemaiha, iwalo, 'Towahone iya ana vagavaga mwala'inane ivelauwei mwala'ina'.

Eena Yesu iwalo, 'Ehe, moiha'.

⁴⁴ Na i'ita gwaipile waihiuwa ainai, na iwalo, 'Saimoni, waihiune teina yana paihowa vevahabagu u'itaya'o, nigele dova owa. Wuwuna yam vadai yaluwuma na bwahi aegu anauwa vevahabana nigele uyamohegau na hesi waihiune teina mehelinonaena aegu iuwadi na vahunaena iba'ilidi.

⁴⁵ Na owa yagu mahalava ana niho nigele uypaihowai aliguwai, na hesi iya yagu mahalava vauvauwai aegu inihoidi.

⁴⁶ Nigele hinage woloiyena vahugu uyayewoloi, na iya hesi yana woloiyena aegu iyewoloidi.

⁴⁷ Iya yana pwanoliwo bagibagilidi bada yanuwahamuidi'o, ainaena ivelauwegau mwala'ina, na hesi ebe yaiya yana pwanoliwo habuludi na yanuwahamuidi, yana velau aliguwai hinage habuluna.'

⁴⁸ I'ovi na Yesu waihiuwa iwalo auli, iwalo, 'Yam pwanoliwo bada yanuwahamuidi'o'.

⁴⁹ Na tomowaowa Yesu baidanao hi'ai'aine, Yesu yana walo hibenalei ta hibom aidiyai hi'ulu'ulumiyaei, hiwalo, 'Yaiya yede teina ta ebeha pwanoliwo inuwahamuidi?'

⁵⁰ Eena Yesu waihiuwa ainai iwalo, 'Yam yemidi ainaena bada livahi ulobaiya'o, ta mayam yaliyaya ulau'.

8

Waiwaihiu Yeisu hi'wayabui

¹ Mulitai Yeisu itowolo na ilau dalava mwala'idi yo habuludi aidiyai Yaubada yana Abaloina wasa namwanamwana iguguyaei, na ana taumulitaowa hitau 12 baidanao.

² Na hinage tupwadi waiwaihiu baidanao, neta hiya mwalona lovala yo alu'aluwa yababadi aidiyena Yeisu abiye namwanamwadi. Waiwaihiuwone neta Meli Magidalaena iya mwalona ainaena alu'aluwa yababadi maudoina 7 Yeisu iheusili mahalavaedi,

³ na hinage Yoana iya Kusa mwanena, Kusanane Helodi yana taupaihowa, na hinage Susana yo tupwadi waiwaihiu baidadiyao. Waiwaihiuwone hiya yadi tobwatobwaena Yeisu ma'ana geluwo hi'i'ita avivinidi.

*Patu ana walovegevegedi
(Madiu 13:1-9; Maki 4:1-9)*

⁴ Tomowa maudoidi dalava bagibagilidi aidiyena hitaugogoiyama Yeisu ainai, eena Yeisu walo vegevegediyena ive'itadi, iwalo,

⁵ 'Tau'uma ehebo ilau yana oyai patu ivehulubudebudeyanaedi. Tupwadi patu amwahai hibe'u ta tomowa aediyaena hiwutu'alatedi yo lowolowo hi'itadi ta hi'aitulu hi'a'aidine.

⁶ Na tupwadi patu malagaigaimana ainai hibe'u ta hi'ini na mulitai hiwewelaine, wuwuna toputupunane nigele gwagwamana.

⁷ Na tupwadi patu haihaili aidiyai hibe'u ta hi'ini mwalomwalowoi wuwuna haihailine iwahiyala ta i'oiye mwalowoidi.

8 Na hesi tupwadi patu toputopu namwanamwana ainai hibe'u ta himwala'i na hi'aino, ta aidiyena aino namwanamwana ilobai.'

I'ovi na Yeisu bodaone ivenuwamwauwedi, iwalo 'Ebe matalinamiu walo teina ambenaledi'.

*Patu walo vegevedina ana livahi
(Madiu 13:10-23; Maki 4:10-20)*

9 Mulitai ana taumulitaowowa Yeisu hipanivi-laei, hiwalo, 'Yam walo vegevedine hava ana hanapu?'

10 Na iya iwalo, 'Omiu Yaubada alimiyai italam ta yana lolina holana moiha ana tauhanapuwo, na hesi bagibagilidi walo vegevededi a'ava hibenalei.

"Na adi nuwamasele nigele hiyahanapui, yo hinage ana hanapu hibehabehaei na hesi nigele hiyalobai."

11 'Na walo vegevedinane ana livahi teina dova: Patune neta Yaubada yana walo.

12 Na patuwowa amwahai hibebe'une hiya neta tomowa walo hibenali mohilei, na hesi Tomodulele ilaoma ta atediyena walowa ivaive-hulune, ta nigele howahowana hiyemidi ebeha Yaubada howahowana ihaguidi.

13 Na patuwowa hibebe'une toputopu malagaigaimana aidiyai neta tomowaowa hiya Yaubada yana walo vehabana hiyaliyaya, na hesi nigele lamlamdi hiyayaiyai wuwuna yadi yemidi nigele mwala'ina, ta ebe abatowoi aidiyai himahalava mata hibe'u.

14 Na patuwowa haihaili aidiyai hibebe'une neta tomowaowa hiya walowa hibenalei, na

yadi nuwatuwu maudoina hilaulau nuwatuwu bagibagili yo wasawasa yo bale'u yaliyayanao aidiyai. Ainaena Yaubada yana walo aidiyai nigele ainona iyamahalava.

¹⁵ Na patuwowa toputopu namwanamwana aidiyai hibebe'une neta hiya tomowao mayadi atetalam Yaubada yana walo hibenaledi, yo mayadi alama'i'ita ainaena Yaubada yana walo aidiyai i'aino moiha.'

Masele ana walo vegevegedi
(Maki 4:21-25)

¹⁶ Yesu hinage aidiyai iwalo, 'Nigele teya yaiya lampa iyagabu na gaeba ainaena iya'oighamui bo aba'eno elauhanai iyamwauwi na hesi abamwau ewanai imwauwi ta ebe tomowa maselene hi'ita haugana hiluwuluwu.

¹⁷ Hava dawadawanina mata imiya mahalava ta tomowa hibenaleti. Na hava oi'oighamuiina mata hilobai na hivaiyama maseleyai ta tomowa hi'ita.

¹⁸ 'Eeta am'ita avivini yami benabenali aidiyena. Wuwuna yaiya ainai hava namwanamwana imiyamiya mata Yaubada ilauhepoiyei iya ainai. Na hesi ebe yaiya ainai nigele na yana nuwatuwu ebeha hava habuluna ainai imiyamiya, mata Yaubada ivaivehulu.'

Yesu hinana yo tahinao
(Madi 12:46-50; Maki 3:31-35)

¹⁹ Mulitai Yesu hinana yo tahinao hilaoma habi itana na hesi boda imwala'i alili, eeta nigele howahowana hiluwu Yesu ainai.

²⁰ Ta walo a'ava hivetamalei, hiwalo, 'Taubada, hinam yo tahimwowa tenem maseleyai hitowotowolo, ebeha nuwanuwadi owa'.

²¹ Na Yeisu iwalo aulidi, iwalo, 'Nigele hibom, na hesi ebe yaiyadiwo Yaubada yana walo hibenalei na hi'awa abiyedi hiya neta hinaguwao yo tahiguwao'.

*Yeisu wowoli i'abiye daumwali
(Madiu 8:23-27; Maki 4:35-41)*

²² Ehebo hauga Yeisu mayana taumulitao higelu na aidiyai iwalo, 'Ta'u'e tageyo'awa vali tupwai'. Eeta hi'u'e,

²³ hisagesagena na Yeisu i'eno'eno ta i'eno i'iwahine. Na yaumai mwala'ina itowa ta bagodu mwala'ina ihiwahiwadi'wa wagai na muhamuhana hihanene.

²⁴ Eeta ana taumulitaowa Yeisu hivanoi hiwalo, 'Taubada, Taubada, utowolo, mata tahanene!'

Eeta Yeisu itowolo ta yaumai yo bagodune i'ahoned, iwalo, 'Amlaumwau!' Eeta hilaumwau na idadaumwaline.

²⁵ Ainaena Yeisu ana taumulitaowa iwalo aulidi, iwalo, 'Vedova? Nuwana nigele amyayemidiyegau awa?'

Na hiya mayadi meheuhi hi'aluwagavai na hibom aidiyai hiwalo, 'Towaho yehana teina? Ta yaumai yo bagodu alinana hi'a'awa abiyeine.'

*Ehebo towaho alu'aluwa yababadi bagibagilidi
holanaena himahalava
(Madiu 8:28-34; Maki 5:1-20)*

²⁶ Galili vali tupwanai higeyo'awa'o ta hiluwu Gelasiwone yadi gadowai. ²⁷ Eena Yeisu i'aitulu le'awai na ehebo taumiya dalava imahalavama

ainai. Towahonane alu'aluwa yababadi hiluwu holanai ta ainai himiyamiya. Na towahonane hauga daodaona ale'o nigele iyali'wali'wa, na vada aidiyai nigele iyamiyamiya na hesi magai gudadi aidiyai imiyamiyane.

²⁸ Ta towahowa Yeisu i'ita, na ilohagali ta ibe'u ainai na iwui mwalamwala'i, iwalo 'Yeisu yo, owa Yaubada Ewa aliliyai Natuna, hava ebeha upaihowai? Badagi! Havena u'abi'abiye muyagau.'

²⁹ Walo teina i'a'ataine wuwuna Yeisu bada iwalo auliya'o, ta ebeha alu'aluwa yababana towahone i'aitulu gabaei. Towahonane hauga bagibagilina alu'aluwane i'abiye yeyauyaule eeta hi'abi'abi avivini na nimana yo aena hipaipaidi pwawati aidiyena, na hesi pwawatine iwutuwutuhidi na towahonane ilawelawei nu'ula awawai.

³⁰ Eeta Yeisu towahonane ipanivilaei, iwalo, 'Vedova yeham?'

Na towahowa iwalo, 'Yehaguwede Bagibagilimai', wuwuna alu'aluwa bagibagilidi holanai himiyamiya.

³¹ Na alu'aluwaowa Yeisu ainai hi'awa'awanoi, hiwalo, 'Havena ugabagabae aituluwegai guda abasilahe ainai.

³² Na hesi uvetamalegai ta aluwu maheyaone bagibagilidine tenem hidumudumuline oyane aidiyai. Eeta Yeisu italam.

³³ Ta towahowa ainaena himahalava ta maheyaowa aidiyai hiluluwune. Tenem ainai maheyaowa maudoidi hiyauyaule ta hisagena tapatapana ainai hibe'u ta ni'uwai hihahanenene.

³⁴ Na maheyaowa adi tau'ita aviviniwowa hi'ita na hidena ta hilalaune hiyewasa hava dova hi'i'itane, dalava mwala'idi yo dalava habuludi tomowadiyaone aidiyai.

³⁵ Eeta tomowa bagibagilidi hilaoma ta ebe hiya mehediya hi'ita hava imamahalavane. Ta Yeisu ainai hilaoma ta towahowa hi'ita mwalona alu'aluwa yababadi holanai himiyamiya bada inamwanamwa'o ta ale'o ili'wa na Yeisu vahalinai imiyamiya. Tenem ainai maudoidi himeheuhi.

³⁶ Eena tauyewasaowa tomowa aidiyai hi'aubabada vedova towahonane yana namwanamwa.

³⁷ Eeta Gelasinewowa maudoidi himeheuhi mwala'ina ta Yeisu hisosomanaei ebe ilaugabaidi. Ainaena Yeisu wagai idodobi habi gelu.

³⁸ Ta towahowa i'abiye namwanamwawa iwalo atemuyamuya Yeisu ainai iwalo, 'Uwalo ta owa na yau talau?'

Na Yeisu iwalo,

³⁹ 'Nigele. Hesi ulau gwaipile dalavai ta hava Yaubada alimwai ipaihowaiya'o u'aubabadaei.' Eeta towahowa ilau dalavai na Yeisu yana paihowa i'aubabadaei taumiya dalava maudoidi aidiyai.

*Yeisu waiwaihiu bwau i'abiye namwanamwadi
(Madiu 9:18-26; Maki 5:21-43)*

⁴⁰ Yeisu mayana taumulitao higeyo'awauyo na boda mwala'ina mayadi yaliyaya hivevedunane. Wuwuna iya vehabana hiha'waha'wane.

⁴¹ Eena ehebo towaho iluwu mahalava, yehana Yailo, iya yadi vada tapwalolo ana tau'ita avivini.

Ilaoma ta Yeisu ainai italupwagogo na iwalo, 'Taubada talau yagu vadai,

⁴² ta natugu ilovala mwala'ina u'abiye namwanamwa. Iya bada ehebo mohimohili natugune, ana bolimai 12 na vadai i'e'eno na hauga habuluna na imwalowoi.' Eeta baidana hilalaune.

Hilaulau amwahai na boda mwala'ina himulimulitaedi, ta hiveveduidui.

⁴³ Na bodaone holadiyai ehebo wahi u baidadi, ma'ana lovala. Lovalanane neta 'wahina isagesagenaei bolimai 12 hi'ovi'o, na besiwa isagesagena. Hauga bagibagilina taulaumulamula hitowotowoi ebeha hi'abiye namwanamwa na hesi nigele howahowadi.

⁴⁴ Eena wahiunane Yeisu tuluhanaena ilaoma ta ana ale'o papalinane i'abitowoine na wahnawa yana sarena ilalaumwaune.

⁴⁵ Ainaena Yeisu itautowolo, ta iwalo, 'Eei! Yaiya i'a'abitowogaune?'

Na maudoidi hiuvala. Na hesi Pita iwalo auli, iwalo, 'Bada, nuwana bodaone hiveveduidui ta hitatautupane alimwai'.

⁴⁶ Na Yeisu iwalo, 'Nigele. Teya yaiya agu ale'o i'abitowoine, wuwuna yalautowoi aliguwena wahi yala imahalava'o na tau'abitowogaune ainai igeyo'awa'o.'

⁴⁷ Na waihiuwa ilautowoiya'o ebeha Yeisu bada yana paihowane ihanapuiya'o, ainaena ilaoma na mayana batutuli ibe'u aitulu Yeisu aenai, na boda mehediya'i yana paihowawa wuwuna iwalo mahalavaei, iwalo, 'Taubada, nuwanuwagu na yanamwanamwa,

ainaena am'ale'one ya'a'abitowoine, ta yananamwanamwane'.

⁴⁸ Eeta Yeisu waihiunane iwalo auli, iwalo, 'Natugu, yam yemidi ainaena unamwanamwa'o. Utowolo na mayam yaliyaya ulau.'

⁴⁹ Hauganane Yeisu iwalowalo waihiuwa ainai Yailo yana vadaena yana taupaihowa ehebo wasa ilawenama Yailo ainai, iwalo, 'Taubada, natum bada imwalowoi'o na havena tauve'itane yana hauga igabagabaei.'

⁵⁰ Wasa teina Yeisu ibenalei ta Yailo iwalo auli, iwalo, 'Havena umehemeheuhi na hesi uyemidiyegau ebeha natum mata inamwanamwa'.

⁵¹ Ainaena hilau ta dalavai himahalava, eena Yeisu boda maudoidi i'auhidi ta ebe vadanane ainai havena hiluwuluwu, bada nuwanuwana Pita na Yoni yo Yemesa na hinage gamahinewa hinana yo tamana baidanao hiluwu.

⁵² Na boda vadai howola hidoudou na hinage hiwoewoe gamahinewa vehabana. Ainaena Yeisu i'auhidi iwalo, 'Badagi! Dou amlaumwau, wuwuna gamahinene nigele iyamwalowoi, na hesi i'eno'eno mohili.'

⁵³ Na maudoidi Yeisu himaluwei wuwuna hi-hanapuiya'o gamahinene bada imwalowoi'o.

⁵⁴ Eena Yeisu hedawa nimanai i'abi na iwalo auli, iwalo, 'Gamahine utowolo'.

⁵⁵ Na gamahinewa yawahina iwuyoma ta ito-towolone. Eena Yeisu gamahinewa hinana yo tamana aidiyai iwalo, 'Ai'ai ammohei na i'ai'.

⁵⁶ Tenem ainai tamana yo hinana nuwadi ipwanopwano moiha. Na Yeisu hinage ivenuwamwauwedi iwalo, 'Havena teya yaiya

ainai amwalowalo mahalava yagu paihowa teina vehabana’.

9

Yeisu ana taumulitao ivetamaledi habi paihowa

(Madiu 10:5-15; Maki 6:7-13)

¹ Yeisu ana taumulitao hitau 12 iyoga ahaidi na adi loina yo wahiyala imohedi ta ebe howahowadi alu'aluwa yababadi tomowa aidiyena hiheusili mahalavaedi, yo hinage adi loivalao hi'abiye namwanamwadi.

² Eeta ivetamaledi ebeha Yaubada yana Abaloina tomowa aidiyai higuguyaei, yo hinage tauovalao hi'abiye namwanamwadi.

³ Na hinage yana aubabada ainai iloinaedi iwalo, 'Havena teya hava amvaivai. Havena digona nuwana boha nuwana ai'ai nuwana mane, nuwana ami ale'o bwauna.

⁴ Na ebe aiteya vada ainai hiyogaegomiu na amluwu, vadanane ainai amvetaumana ana higa tupwanane amlaugabaei.

⁵ Na ebe aiteya dalava ainai nigele hiyalauvaigomiu yadi vadai, dalavanane gawalanane aemiyena am'oiyeholudi na amlaugabaidi, eena ainaena amve'itadi ebeha mata vitai aidiyai imahalava.'

⁶ Eeta ana taumulitaone hilau ta tupwa maudoina aidiyai hita'i'ili na wasa namwanamwana higuguyaei, na hinage tauovala tupwa ehebo ehebo aidiyai hi'abiye namwanamwadi.

*Helodi nuwana ipwanopwano Yeisu vehabana
(Madiu 14:1-12; Maki 6:14-29)*

⁷ Helodi iya Galili ana tau'ita avivini, gin-auli teina himahamahalava wasadi ibenaledi na nuwana ipwanopwano mwala'ina wuwuna tupwadi tomowa hiwalo, 'Yoni taubapitaiso ebeha mwalowoiyena itowolouyo'o'.

⁸ Na tupwadi hiwalo, 'Nigele, Elaitiya imahalava'o', na hinage tupwadi hiwalo, ebeha 'Ibom ehebo tauwalo mahalava mwalona imwalowoi na teina hauga itowolouyo'o'.

⁹ Ainaena Helodi iwalo, 'Yoni yau yagu loinaena ta gadona hitotomne. Na aiteya yede towaho teina hiwalowaloweine.' Tenem ainai Helodi i'ai'aipate mwala'ina ebe Yeisu i'ita.

Yeisu tomowa bagibagilidi ive'aidi

(Madiu 14:13-21; Maki 6:30-44; Yoni 6:1-14)

¹⁰ Yeisu yana tauyewasao yadi ta'i'iliyena hiwuyo ta yadi paihowa maudoina hi'aubabadaei Yeisu ainai. Mulitai yadi taubadane ilauvaidi ta baidanao hilau ehebo dalava yehana Bedesaida ainai, ta ebe hibom nemai himiyamiya.

¹¹ Na nigele howahowadi, wuwuna boda wasa hibenalena'o ta Yeisu himulitaei hilaoma ainai. Eena Yeisu iyaliyayaidi ta aidiyai Yaubada yana Abaloina vehabana ive'ita, na hinage adi lovalao i'abiye namwanamwadi.

¹² Himiyamiya ee mahana ihugu, na hitau 12 hilaoma Yeisu hiwawalo auline, hiwalo, 'Taubada, boda teina uvetamaledi ta hiwuyo dalavao vahalidai aidiyai, ta nemai ai'ai yo aba'eno hibeha, yo hi'aiyawasi. Wuwuna teina bada balabala awawa.'

¹³ Na Yeisu aidiyai iwalo, 'Omiu ai'ai ammo-hedi ta hi'ai?'

Na hiya hiwalo, 'Vedova mata teina ave'aidine? Wuwuna amaine nigele mwala'ina. Beledi nima ehe'ehebo na yama bwau hitutupwane. Nuwanuwam ebeha alau na bodaone adi agimwala, awa?'

¹⁴ Na bodaone aidiyena towatowaho a'ava adi bagibagili dova 5,000. Ainaena Yeisu ana taumulitao iwalo aulidi, iwalo, 'Tomowaone amwaheidi na yadi boda aidiyai ammwauwidi, dova 50 boda ehebo ehebo aidiyai, himiya'.

¹⁵ Eeta yana linaone maudoina dova hipai-howaidi, ta yadi boda aidiyai himimiyane.

¹⁶ Eena Yeisu beledi nima ehe'ehebo na hinage yama bwauwa ivaidi, na galewai i'ita hae na ai'aiwone vahabadi i'awa yauwedo. Abo mulitai i'abitomwahidi na ana taumulitao imohedi na hiveguyau tomowa aidiyai.

¹⁷ Na maudoidi hi'ai ta hi'ai i'iwahi, na ai'ai tupwatupwadi hitano'ahaidi, neta boha 12 hi'oiye mwaudine.

Pita yana walomahalava ebeha Yeisu iya Besinana towahona

(Madiu 16:13-19; Maki 8:27-29)

¹⁸ Yeisu ana taumulitaone hilao'o hilowolowouhi na Yeisu ibom imiyamiya, Yaubada ainai i'awa'awanoi. I'awanoi i'ovi na ana taumulitaowa hilaoma ta ipanivilaedi iwalo, 'Vedova tomowa yadi walo vehabagu, ebeha yau yaiya?'

¹⁹ Na ana taumulitaowa hiwalo, 'Tomowa tupwadi hiwalo, ebeha owa Yoni tau'abiye bapitaiso, na tupwadi hiwalo ebeha owa Elaitiya, na

tupwadi hiwalo ebeha owa tauwalo mahalava mugamugaina mwalowoiyena itowolouyoma’.

²⁰ Hinage ipanivilaedi iwalo, ‘Na omiu vedova yami nuwatuwu ebeha yau yaiya?’

Eeta Pita iwalo, ‘Owa Besinana towahona, Yaubada ainaena’.

²¹ Tenem ainai Yeisu ana taumulitao ivenuwamwauwedi ebeha havena hiwalowalo mahalavaei tomowa aidiyai.

²² Yo hinage iwalo aulidi, iwalo, ‘Yau Tomowa Moihagu howola abo muya mwala’ina yalobai. Wuwuna babadao yo taupwaoli mwala’idi yo hinage lolina ana tauve’itao mata hisosomanaegau na hi’oiye mwalowoiyega, na ahubena tonugana ainai Yaubada i’abiye towolouyoigau.’

*Yeisu ana mulita vehabana
(Madiu 16:20-28; Maki 8:30; 9:1)*

²³ Mulitai maudoidi aidiyai iwalo, ‘Ebe yaiya owa nuwanuwam umulitaegau, havena ubom vehabam unuwanuwatuwu. Na hesi ubom yam aiwa lagalagana u’avalai ahubena ehebo ehebo, na umulitaegau.

²⁴ Ebe yaiya yawahina inuvavi howola abo yawahinane ive’wadalele. Na ebe yaiya yawahina vehabagu italamwei na imwalowoi, ibom mata yawahi namwanamwana ilobai.

²⁵ Ebe yaiya yana tobwatobwa mwala’ina, mata Yaubada yana mumuga inuwapwanopwanowei, eeta hava mata namwanamwana ilobaine?

²⁶ ‘Ebe yaiya tomowa vehabagu ihinimaya na yagu ve’ita vahabadi ihinimaya mata yau Tomowa Moihagu yagu hauga laoma ainai mata

yahinimayaei. Haugana yalaolaoma yagu wasawasa ainaena na Tamagu yo yana tausagenawasao ve'ave'ahihidi yadi wasawasa namana-malinaena.

²⁷ Yawalo moiha alimiyai tomowa tupwamiu teina mata nigele amyamwalowoi ana higa Yaubada yana Abaloina am'ita.

Yeisu ana ita igwaipile
(Madiu 17:1-8; Maki 9:2-8)

²⁸ Walowone teina hi'ovi na dova wiki ehebo tuluhanai, Pita yo Yoni yo Yemesa Yeisu ilau-vaiddi ta baidanao hihae ehebo oya ainai habi awanoi Yaubada ainai. ²⁹ Eeta howola Yeisu i'awa'awanoi na maninane ana oleya maudoina igwaipile yo hinage ana ale'one iwadaheya moiha dova namali.

³⁰ Eena towatowaho bwau himahalava, ta Yeisu baidadi hi'au'aubabada, hiya neta Mosese na Elaitiya.

³¹ Hiya hinage aidiyena masele ihinahinadi, na Yeisu baidadi hi'au'aubabada vedova mata Yeisu yana mwalowoi Yelusalem ainai Yaubada yana nuwatuwu ana yemala moiha vehabana.

³² Na Pita ma'ana geluwo bada hi'eno i'iwahi'o, na mulitai hi'eno towolo, ta masele mwala'ina hi'ita Yeisu ma'ana geluwo aidiyai.

³³ Na mulitai hitau bwauwowa Yeisu hilau-gabaei, na Pita i'apuhini iwalo, 'Taubada, in-amwanamwa baidadao teinai tamiyamiya na yami gwau tonuga a'abidi, ehebo owa vehabam, ehebo Mosese vehabana, na ehebo Elaitiya vehabana'. Pita bada iwalowalo awawa.

34 Pita yana aubabadane howola nigele iyave'ovi, na ewadiyena hogahoga i'aituluma i'oighamuidi, ainaena taumulitaowa himeheuhi.

35 Na hogahogane ainaena ehebo alina hibenalei, iwalo, 'Teina Natugu. Iya yavesinuwai na am'awa abiyei.'

36 Ta alinawa i'ovi, na Yeisu ibom hi'itane itowotowolo. Hauga tenem ainai hava dova mehediya hi'itane nigele teya yaiya ainai hiyawalo mahalavaei.

*Yeisu gama i'abiye namwanamwa
(Madiu 17:14-18; Maki 9:14-27)*

37 I'ahubena ta Yeisu mayana taumulitao oyaena hi'aitulu dalavai na boda mwala'ina baidadiyao hivelaulobaloba.

38 Na ehebo towaho bodaone aidiyena Yeisu i'ita na iyoga, iwalo, 'Tauve'ita, nuwanuwagu natugu u'abiye namwanamwa, natugune ehebo mohimohili.

39 Na hauga bagibagilina ebe alu'aluwa yababana gamanane i'abi avivini, iwuiwui mwala'ina na awanaena gwalagwalabuhu himahamahalava. Hauga bagibagilina dova i'abi'abiye muya.

40 Na amtaumulitaone ya'awanoiyedi ebeha alu'aluwa yababanane higabae mahalavaei, na hesi nigele howahowadi.'

41 Ainaena Yeisu iyemaiha iwalo, 'Omiu teina yasone nigele yami yemidi ta tomowa yababamiu? Hauga daodaona maiviha mata yamiya vahaligomiu yo yanuwatuwuigomiu?' Ainaena towahonane ainai iwalo, 'Natumne ulawenama aliguwai'.

⁴² Na gamawa ilaoma Yeisu ainai, ta alu'aluwa yababanawa gamawa ibuiyei bale'uwai ta itataine. Eena Yeisu iloina ta alu'aluwawa imahalava na gama inamwanamwane. Abo mulitai Yeisu gamanane ilawei tamanawa ainai.

Yeisu i'aubabadauyo yana mwalowoi vebabana

(Madiu 17:22-23; Maki 9:30-32)

⁴³ Huga tenem ainai tomowa maudoidi Yaubada yana wahiyala bada hi'itaya'o, ainaena nuwadi ipwanopwano mwala'ina.

Na tomowadine howola mayadi nuwanuwapwanopwano, na Yeisu ana taumulitao iwalo aulidi,

⁴⁴ iwalo, 'Yagu walone teina mata yawalo mahalavaeine alimiyai amnuwatuwu avivini, neta Tomowa Moihagu mata hihuhulaegau na agu alehao aidiyai himwaugeyo'awahegau'.

⁴⁵ Tenem ainai i'abiye nuwapwanopwanodi, ainaena nigele howahowadi yo ginauli teina vhabadi nuwadi imasele, ta Yeisu ainai nigele hiyapanivila na ebe i'abiye masele aidiyai, wuwuna himeheuhi.

Taumugai himulita

(Madiu 18:1-5; Maki 9:33-37)

⁴⁶ Mulitai ana taumulitaowa hive'awa pa'ipa'i'i yaiya aidiyena adi taumugai.

⁴⁷ Na Yeisu hesi bada yadi nuwatuwu ihana-puiya'o. Ainaena ehebo gama ilauvaiyama ta vahalidiyai ivetowolo, na iwalo aulidi iwalo,

⁴⁸ 'Gama teina am'ita. Ebe yaiya gama teina yehaguwena ivelauwei, neta bada ivelauwe-gau'o, na hinage agu tauvetamalene bada ive-lauwena'o. Eena ebe yaiya alimiyena idobi alili iya mata ihae alili.'

*Ebe yaiya iya nigele iya'ale'alehaegita iya ih-
aguhaguigita*
(Maki 9:38-40)

⁴⁹ Yoni i'apuhini iwalo, 'Taubada, ehebo towaho a'taya'o yehamwena alu'aluwa yababadi igabagabae mahalavaedi. Ainaena alaugagay-owei, wuwuna towahonane nigele yada boda holanai.'

⁵⁰ Na Yesu iwalo, 'Havena am'au'auhi! Wuwuna ebe yaiya iya nigele iyave'ave'alehaegomiu iya ami tauhagu.'

Sameliya tupwadi Yesu hita'wata'wataei

⁵¹ Bada ahubena ilautebitebi'o na Yesu ilau gwaipile galewai, ainaena yana nuwatuwu imwauwi ebeha ilau Yelusalem. Eeta itowolo na mayana taumulitao hilalaune.

⁵² Hilaulau ta Yesu ana taumulitao tupwadi ivetamalemugaiyedi, Sameliya yadi dalavai ta ebe yana aba'aiyawasi vehabana hi'atububuni.

⁵³ Na taumiya dalavaone nigele hiyatalam, wuwuna hihanapuya'o Yesu ilalau Yelusalem.

⁵⁴ Na Yemesa yo Yoni walo teina hibenalei, ta Yesu ainai hiwalo, 'Taubada, vedova? Nuwanuwam aiwa ala'alahina galewaena ayoga-ei ta i'aituluma na i'alayesawalidi?'

⁵⁵ Na Yesu iwalowedi, 'Havena neta dova'.

⁵⁶ Eeta vali dalavai hilalaune.

Tomowa hitau tonuga nuwanuwadi ebe Yeisu himulitaei

(Madiu 8:19-22)

⁵⁷ Hilaulau, na ehebo towaho ilaoma ta Yeisu ainai iwalo, 'Yau nuwanuwagu yamulitaego. Aiteya tupwa ainai ulalau yau yamulitaego.'

⁵⁸ Ainaena Yeisu towahonane iwalo auli, iwalo, 'Lagulagu nu'ula mayadi guda yo hinage lowolowo mayadi noi, na hesi yau Tomowa Moihagu nigele yagu aba'eno'.

⁵⁹ Eena bwauna hinage ilaoma ta Yeisu towahonane ainai iwalo, 'Umulitaegau'.

Na iya iwalo, 'Taubada, utalamwegau ta mugai yawuyo tamagu yaha'waha'wai yana mwalowoi vebabana na yamwaumagaiyei abo mulitai yamulitaego'.

⁶⁰ Na Yeisu iwalo, 'Badagi tamamne. Hiya taumwalomwalowoi yadi taumwalowowo himagiyedi. Na owa hesi yam paihowa ebeha uvetauwalo mahalava Yaubada yana Abaloina vebabana.'

⁶¹ Na tonugana hinage ilaoma, iwalo, 'Taubada, inamwanamwa yamulitaego, na hesi utalam mugaiyegau ta yawuyo yagu bodao aidiyai, ya'awa yauwedo na mulitai abo yamulitaego'.

⁶² Ainaena Yeisu hinage iwalo auline, iwalo, 'Ebe yaiya owa nuwanuwam upaihowa na hesi mayam nuwatuwu bwau, nigele iyalowoinanego ta Yaubada yana Abaloina vebabana upaihowa'.

10

Taumulitao bodadi ivetamaledi

¹ Teina tuluhanai, Yeisu tupwadi hinage ana taumulitao ivesinuwaidi, 72 adi bagibagili, na bwau bwau ivetamale mugaiyedi tupwadi dalava aidiyai na taumiya dalava hi'atububunidi Yeisu yana lowouhi aidiyai vhabana.

² Na aidiyai iwalo, 'Lau'eli namwanamwana na hesi taulau'eliwone omiu nigele bagibagilimiu, ainaena tanovi ana Bada ainai am'awanoi ta tau-paihowao ivetamaledi na yana alowai hilau'eli.

³ Am lau. Yau yavetamalegomi omiu dova sipi manamanahamiu amlalau edewa mani-maninidi holadiyai.

⁴ 'Havena mane amvaivai, nuwana boha, nuwana ami aehumahuma amvaivai. Na ebe amlaulau havena amwawai yaiya am velavelauwei.

⁵ 'Na ebe ehebo vada ainai amluwu, mugai amwalo, "Nuwadaumwali alimiyai".

⁶ Na ebe nuwadaumwali ana taupaihowao himiyamiya yami velau aidiyai imiya'alili. Na ebe nigele, velaunane ilau gwaipilewa alimiyai.

⁷ 'Na ebe vadanane ainai ammiyamiya, na hava amiu bo we'aha mehemiya himwauwi, am'ai, wuwuna taupaihowao ilowoinanedi ebe adi maiha hilobai. Na havena amlaulau vali vada aidiyai, na hesi vadawa ainai amluluwu mugaiwa ainai ammiyamiya.

⁸ 'Na ebe aiteya dalava ainai mayadi yaliyaya hilauvaigomiu na aidiyai amluwu, na hava mehemiya himwau mahalavayei am'ai bada.

⁹ Na hinage dalavanane ainai ammiyamiane yadi tau'asiyebwao am'abiye namwanamwadi, na dalava tanitaniwagadiyao aidiyai, amwalo,

“Yaubada yana Abaloina muhamuhana na imahalava alimiyai”.

¹⁰ Na ebe aiteya dalava ainai ammahalava, na hisosomanaegomiu, amlau papaliyai na amwalo aidiyai,

¹¹ am'ita, yami dalava namonamona aemaiyena agoha yehoyeholuya'o, na amhanapui ebeha bada Yaubada yana Abaloina vahalimiya imiyamiya!'

¹² Yawalo moiha alimiyai, howola Yaubada yana loina ana ahubena, mwala'ina ainai, hiya dalavaowa hitata'wata'wataegomiuwa mata muya mwala'i alilina hilobai, na abo Sodoma adi muya.'

Tupwana tupwa aidiyai Yeisu nigele hiyayemidiyei

¹³ Dalava ana taumiyao iwalo aidiyai, iwalo, 'Omiu Kolasini yo omiu Bedesaida nuwayababamiu wuwuna abanuwapwanopwano bada yapaihowadi'o mehemiyai na hesi nigele amyanuwabui. Na ebe Taya yo Saidoni aidiyai yapaihowai nuwana mwalona bada hinuwabui'o, ta ebe hilaunohi'o yo higiba'o ta ebe hive'itauyoidi ebeha yadi mumuga yababana aidiyena bada hinuwabui'o.

¹⁴ Na hesi omiu nigele ali'alili, ainaena Yaubada yana ahubena lauvetala mwala'ina ana hauga ainai, mata Yaubada hiya Taya na Saidoni i'atemuyamuyaedi na omiu nigele.

¹⁵ Na Kapaneum omiu vedova, ebeha am'abihinigomiu galewai, awa? Mata nigele!

Na hesi mata Yaubada igabae aituluwegomiu bwebweso ainai.'

¹⁶ 'Ebe yaiya yami walo ibenaledi neta yau yagu walo ibenalena'o. Na ebe yaiya ita'wata'wataegomiu yau hinage ita'wata'wataegau'o, na hinage agu tauvetamalene ita'wata'wataeina'o.

Taumulitao 72 yadi paihowa ainaena hilau gwaipile

¹⁷ Eeta ana taumulitao hitau 72 yadi paihowaena hilau gwaipilema na mayadi yaliyaya Yesu ainai hi'aubabada, hiwalo, 'Bada, awalohawalava alimwai neta alu'aluwa yababadi hinage yehamwena aloinaedi na himahalava'.

¹⁸ Na Yesu aidiyai iwalo, 'Tomodulele ya'itaya'o galewaena ibe'ube'uma dova namali.

¹⁹ Eeta ambenalei, bada ala'alawowoli yamohogomiu'o ta howahowana weso womawomalidi ewadiyena amlau yo alivai amwutu alatedi yo Tomodulele yana ala'alawowoli maudoidi amdi'waidi na mata nigele muya amyave'alodi.'

²⁰ Na hinage yawalo auligomiu, 'Havena amyaliyaliyaya, yami paihowa alu'aluwa yababadi aidiyai wahiwhiyalana vehabana, na hesi amyaliyaya wuwuna yehamiu bada galewai hileledi'o'.

*Yesu yana yaliyaya
(Madiu 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Tenem hauganane ainai Alu'aluwa Ve'ahihi Yesu i'abiye yaliyaya na iwalo, 'Yauwedo Tamagu, owa galewa yo bale'u adi tauloina, ve'itane

teina udawani tauhanapu yo taunuwamaselewo aidiyai na hesi taunuwapwanopwanowo aidiyai uve'itaena'o. Na moiha Tamagu, yam nuwatuwune teina namwanamwana.'

²² Yo hinage iwalo, 'Ginauli maudoina bada Tamagu nimaguwai imwaudi'o, na Tamagu ibom ihanahanapuigau, na yau hinage yabom Tamagu yahanahanapui, yo hinage yaiyadiwo nuwanuwagu na Tamagu yave'itaei aidiyai, hiya hinage hihanahanapui.'

²³ Haugana Yeisu ana taumulitao baidanao hi'ulewahi na mulitai i'ita gwaipile ta aidiyai iwalo, 'Omiu amyaliyaya wuwuna ginauli teina mehemiyena am'ita'itadi.

²⁴ Yawalo moiha, mwalona tauwalo mahalavao yo tauloinao bagibagilidi nuwanuwadi na ginauli teina hi'itadi, yo hinage walowone ambebenaledine, hiya nuwanuwadi ebe hinage hibenedi, na hesi nigele hiyalobaidi.'

Walo vegevegedi Sameliya ehebo vehabana

²⁵ Ehebo loina ana taumugai ilaoma Yeisu ainai na panivilaena ebeha itowoi na iwalo, 'Taubada hava mata yapaihowai na yawahi vateyai yalobai?'

²⁶ Na Yeisu iyemaiha iwalo, 'Loinaone aidiyai Mosese hava ileleleledine. Na hava uvavahiline ana nuwamasele.'

²⁷ Na towahowa iwalo, 'Ehe loinanane teina dova, "Bada yam Yaubada uvelauwei atem yo alu'aluwam yo yam wahiyala yo yam nuwanuwatuwu maudoina aidiyena. Na hinage tomowa vahalimwai taumiya uvelauwedi dova owa ubom anvelaune."

28 'Neta walo moiha. Ainaena dova upaihowai na yawahim vateyai ulobai.'

29 Na towahone inuwatuwuiyoi ebeha iya taudumwalu, ainaena Yeisu hinage ipanivilauiyoi, iwalo, 'Yaiya yede vahaliguwai ana tau-miyane?'

30 Eena Yeisu walo vegevegediyena towahone ainai iwalo, 'Ehebo towaho Yelusalemarena itowolo na ilaulau Yeliko ta amwahai tau'aivavali ilobaidi ta hi'abi avivini na ana ale'o hipulihigabaedi na hitalai ta hiveyababa moiha, muhamuhana imwalowoi, na hilalaugabaeine.

31 I'eno'eno na taupwaoli ehebo imahalava ta tausilahene i'itane na ilau ta amwahane papalinaena ilalaune.

32 Na hinage taupwaoli adi boda Livai ehebo imamahalavane ta towahowa i'itane na hinage ivinunumohilei na ilalaugabaeine.

33 'Na mulitai ehebo Sameliya imahalava na towahowa i'ita ta i'atemuyamuyaei,

34 ainaena ilau vahalinai ta woi na waini imwau mahalavaedi na ana elowone aidiyai ihiwaidi na ipaidi, i'ovi na yana lagulaguwa ainai ivegelu ta baidana hilalaune ehebo vada taumana ainai, ta nemai i'ita'ita avivini.

35 Malatomtomwai mane siliba bwau ivaidi ta vadane ana tau'ita avivinine imomoheine, na ainai iwalo, "Tausilahe teina u'ita avivini vhabagu, na hinage ebe viha mane ewanai umwauwi vhabana, mata yalau gwaipilema abo yayemaiha alimwai".'

36 Ta Yeisu towahone ipanivilaei, iwalo, 'Hitautonugane aidiyena yaiya tausilahene ana gelu

moiha?’

³⁷ Na towahowa iwalo, ‘Towahone ana tauve-laune’.

Ainaena Yeisu iwalo, ‘Neta walo moiha, ainaena ulau na dova upaihowai’.

Yeisu yana taubo'e Meli yo Malida aidiyai

³⁸ Mulitai Yeisu mayana taumulitao hilau ta himahalava ehebo dalava ainai, na waihiu ehebo yehana Malida ilauvaiddi ta hilau yana vadai

³⁹ na hinage waihiune tahina imiyamiya, yehanaede Meli. Eena Meli ilaoma ta Yeisu vahalinai imiya, yana walo habi benaleina.

⁴⁰ Na Malida ai'ai ipaipaihowai, na yana paihowane bagibagilidi. Ainaena Malida ilaoma Yeisu ainai iwalo, ‘Taubada vedova ta tahigune baidam ammiyamiya na nigele iyahaguigaune. Uwalo ta ilaoma ihaguigau.’

⁴¹ Na Yeisu iwalo, ‘Malida, havena ginauli bagibagilidi vehabadi unuwanuwatuwu.

⁴² Na hesi ehebo ta'i ginauli mwala'ina vehabana unuwanuwatuwu, dova tahimne Meli yana vesinuwane. Meli nuwanuwana na yagu walo ibenaledi, ainaena havena teya paihowa igudugudui.

11

Yeisu yana ve'ita awanoi vehabana

¹ Ehebo hauga ainai Yeisu ibom tupwa ehebo ainai i'awa'awanoi. Yana awanoi tuluhanai ana taumulita teya ainai hiwalo, ‘Bada awanoi uve'itagai, dova Yoni ana taumulitao awanoi iveve'itadine’.

² Ainaena Yeisu aidiyai iwalo, 'Teina dova am'awanoi amwalo:

"Tamamai yeham ave'ahihiyei, na a'awanoi ta owa uloinaegai.

³ Amai ahubena ehebo ehebo aidiyai umohemohegai.

⁴ Na mumugamai yababadi unuwahamuidi, dova ai hinage ama geluwo yadi yababa anuwahamuidi.

Na hesi havena towoi mwala'ina umohemohegai."

⁵ Na hinage Yeisu aidiyai iwalo, 'Awanoi ana mumuga teina dova. Ebe yaiya owa amtaumana masigili holana ilaoma alimwai na nigele teya hava alimwai ebe umohei tamahina vehabana, ainaena howahowana am gelu teya ainai ulau na u'awanoi uwalo, "Augelu, howahowana uhaguigau ebe beledi tonuga umohégau,

⁶ wuwuna ehebo augelu abomohili amwaha daodaowena ilaoma, na nigele teya hava aliguwai ta tamahina yamohei."

⁷ 'Na ebe towahone vadane holanaena yam walo iyemaihayama iwalo, "Augelu, havena uvetavetausosomana wuwuna manatuguwao a'e'eno, na hinage awa'eda bada yaguduiya'o, ainaena nigele howahowagu na yahaguigo".

⁸ Na ebe i'awa sewa alimwai, bada uhamadudu, ta ebe i'entowolo na hava yam awanoi dova imohego.

⁹ 'Ainaena nuwamiyai yamwauwi, am'awanoi ta Yaubada imohégomiu. Na ambeha ta amlobai, na am'aigohagoha ta awa'eda iho'e alimiyai.

10 Moiha ta'i, ebe ta'awanoi Yaubada ainai mata imohe alidai, na ebe tabeha mata talobai, na ebe ta'aigohagoha mata awa'eda iho'e alidai.

11 'Na vedova omiu taulabalaba ebe natumiyao yama vehabana hi'awanoi, mata weso ammohedi?

12 Bo ebe pou vehabana hi'awanoi, mata alivai ammohedi? Nigele!

13 Omiu tauyababa, na hesi yami aiyauya natumiyao aidiyai bada amhanahanapui ebeha ginauli namwanamwa a'avadi ammohemohedi. Dova hinage tamamiu galewai yana aiyauya alimiyai inamwanamwa alili, ainaena ebe am'awanoi mata Alu'aluwa Ve'ahihi imohegomiu.'

Yeisu na Tomodulele

14 Yeisu ehebo towaho ilobai iya alu'aluwa yababana yana wahiyalaena memenana ivitai ta nigele howahowana i'aubabada ainaena Yeisu alu'aluwa yababana igabae mahalavaei ta towahonawa inamwanamwa ta i'au'aubabada. Tenem ainai tomowa hi'ita na nuwadi ipwanopwano.

15 Eeta tupwadi hiwalo, 'Alawai yadi badane Tomodulele yana ala'alawowoliyena Yeisu alu'aluwa yababana igabae mahalavaei'.

16 Na tupwadi hinage Yeisu hitowoi na ebeha ila'ilala ehebo ipaihowai vehabadi, ta ebe ainaena hihanapui ebeha yana ala'alawowoli Yaubada ainaena ilalaomane.

17 Na Yeisu bodaone yadi nuwatuwu bada ihanapuiya'o, ta iwalo aidiyai iwalo, 'Ebe ehebo abaloina ainai tomowa hivewahewahei na hibom hi'ale'alehauyoidi, mata abaloinane itapiya

na ibe'u. Na hinage dova ebe ehebo huhu hibom hi'ale'alehauyoidi mata yadi miya iyababa.

¹⁸ Tomodulele dova ebe mayana bodao hi'alehauyoidi, mata yana abaloinane ibe'u. Na vedova ta amwalo ebeha Tomodulele yana ala'alawowoliyena alu'aluwa yababadi yagabagabae mahalavaedi,

¹⁹ na yaiya yede yana ala'alawowoliyena omiu yami tomowao alu'aluwa yababadi higa-bagabae mahalavaedine? Tomodulele ainaena bo Yaubada ainaena? Teina vehabana am-nuwanuwatuwu na amhanapui ebeha yau yaiya?

²⁰ Na yau hesi Yaubada yana ala'alawowoliyena alu'aluwa yababadi yagabagabae mahalavaedi ainaena amhanapui ebeha Yaubada yana lina bada imahalava'o alimiyai.

²¹ 'Tomodulele iya dova towaho ehebo wahiwhiyalana na mayana tobwatobwa aleha ainaena yana vada mwala'ina i'ita'ita avivini ta ebe havena teya yaiya yana tobwatobwao i'abi'abiye yababadi.

²² Na ebe ehebo towaho wahiwhiyalana imahalava, mata towahonane ipai na yana tobwatobwa alehaone itanoidi nimanaena ta ana geluwo imohedi.

²³ 'Ebe yaiyadiwo hiya nigele agu tauhaguwo hiya agu alehao. Na hinage yaiyadiwo nigele baidaguwao ayapaipaihowa toyawa, hiya yagu paihowa hi'abi'abiye yababa.

Alu'aluwa yababana ilau gwaipile towaho holanai

24 'Ebe alu'aluwa yababana imahalava towaho ehebo ainaena, towahonane mata inamwanamwa, na alu'aluwawa yababanane mata ilau yabayababauhi na yana abamiya ibehabeha. Na ebe nigele iyalobai mata alu'aluwawa ibom ainai iwalo, "Nuwana ana ita yalau gwaipileuyo yagu abamiyane miyamiyanawa ainai.

25 Eeta ilau gwaipile ta ilobai abamiyawa masemaselena na atu'atububuna,

26 ainaena ilau na alu'aluwa 7 yababa alilidi hinage ilauvaidima ta baidanao hiluwu abamiyawa ainai, ta nemai baidanao himiyamiya na towahonane yana miya hi'abiye yababa moiha, na abo mwalona.

Yaliyaya moiha

27 Haugana Yeisu i'au'aubabada na ehebo waihiu bodaowa aidiyena alinana mwala'ina Yeisu iwalo auli, iwalo, 'Waihiu yehana ilalabahigone na ivevehuhugone iya tauyaliyaya moiha'.

28 Na Yeisu iwalo, 'Hiya hesi Yaubada yana walo hibenalei na walonane hi'awa'awa abiyei, hiya moiha tauyaliyayaede'.

Yona iya ehebo aba'ita alidai

29 Haugana bodaone Yeisu hitowolo polupoluwei, ainaena ivetuwuni aidiyai iwalo, 'Yaso teina yaso yababana! Wuwuna ve'ive'ilala vehabana hi'awanoi na hesi mata nigele Yaubada iya'abiye mahalava aidiyai na ve'ive'ilalane ala'alawowolina neta Yona ibom i'a'abiye mahalavane.

30 Wuwuna Yona yana paihowa ainaena Nineva hihahanapuine ebeha iya Yaubada ainaena ilaoma. Dova hinage yau Tomowa Moihagu yagu paihowa aidiyena omiu yaso teina amhanapuigau ebeha Yaubada ainaena yalaoma.

31 'Eeta moiha Yaubada yana lauvetala ana ahubena ainai mata Siba yadi tau'alawata itowolo na omiu yaso teina ive'ewaigomiu wuwuna waihiunane amwaha daodaowena ilaoma Solomoni yana walo hanahanapu habi benaleina, na yawalo auligomiu, teina ainai tomowa teya ihae alili abo Solomoni.

32 'Dova hinage Yaubada yana lauvetala ana ahubena ainai hiya Nineva mata yaso teina hive'ewaigomiu wuwuna Yona aidiyai iguguya ta yadi mumuga yababadi aidiyena hinuwabui'o, na yawalo auligomiu, teina ainai tomowa teya ihae alili na abo Yona.

Lampa ana walo vegevegedi

33 'Mata nigele teya yaiya lampa iyagabu na iyadawadawani guda ainai bo gaeba alonai, na hesi imwauhini abamwau ewanai ta vada ana tauluwuwo i'abiye maseledi.

34 Ainaena mehemne taum ana masele dova, ta ebe mehem masemaselena taum maudoina masele i'oiye mwau. Eena ebe mehem iyababa mata taum maudoina iguguyou.

35 Ainaena u'ita avivini mata dova ta yam maselene iguguyou.

36 Na ebe taum maudoina masele i'oyemau, na nigele teya guguyou ainai, maudoina mata mase-maselena dova lampa mwala'ina yana masele.

Palisiwo yo lolina ana tauve'itau Yeisu iwalowedi

³⁷ Yeisu i'aubabada i'ovi, na ehebo Palisi Yeisu iyogaei na baidana hi'ai eeta iluwu na imiya aba'ai ainai.

³⁸ Na Palisine nuwana ipwanopwano wuwuna i'itaya'o Yeisu nimanane nigele iyauwadi na i'ai'ai.

³⁹ Na Yeisu Palisine bada yana nuwatuwu ihanapuiya'o, ta ainai iwalo, 'Omiu Palisiwone dova vedi na gaeba, wuwuna dagela a'avadi amuwadi, na hesi holamiune imwau aiduma yo mumuga yababadi aidiyena.

⁴⁰ Omiu buwa! Yaubada ginauli maudoidi dageladi ipaihowaidi eeta iya hinage holadi ipaihowaidi.

⁴¹ Na ebe yami atemuyamuyaena tauwewelohe hagu ammohemohedi neta mata omiu taumasele.

⁴² 'Omiu Palisiwone nuwayabayababamiau! Yami ginauli maudoina 10 na alodiyai ehebo. Yaubada ammohemohei, ginauliwone dova haiyala yo pam yo ai'ai adi abiye namwanamwa maudoidi. Na hesi mumuga dumwaluna na Yaubada ana velau nigele vhabadi amyanuwanuwatuwu. Teina paihowaone neta ginauli mwala'idi ebeha ammulitaedi, na yami aiyauya Yaubada ainai havena amnuwanuwapwanopwanowedi.

⁴³ 'Omiu Palisiwone nuwayabayababamiau wuwuna vada tapwalolo aidiyai nuwanuwamiau abamiya namwanamwadi aidiyai ammiyamiya, na hinage nuwanuwamiau ebeha tomowa

hivelavelauwegomiu abagimwala aidiyai
ve'ahihiyena hive'ahihiyegomiu.

⁴⁴ 'Omiu nuwayabayabamiau, wuwuna ami
ita dova magai nigele ila'ilaladi na ewadiyena
tomowa hilaulau.'

⁴⁵ Eena ehebo lolina ana tauve'ita iwalo Yeisu
ainai, iwalo, 'Tauve'ita yam walowone teina
aidiyena ai hinage uhinahinaligai!'

⁴⁶ Na Yeisu iwalo, 'Omiu lolina ana tauve'itao
nuwayabayabamiau, wuwuna tomowa vitai
mwala'idi nigele howahowadi na hi'avalaidi
na omiu hesi amve'ave'avalaidi. Na omiu nigele
habuluna nima gigimiu ehebo amyatuwu ta
tenem vitaine amya'abitowoi.

⁴⁷ 'Nuwayabayabamiau, omiu wuwuna
tubumiyaowa tauwalo mahalavao higogohaye
mwalowoidiwa adi magaiwone am'abi
ili'ilimanidi.

⁴⁸ Eeta paihowanane ainaena tubumiyaowa
am'awa'awa namwanamwaedi, ebeha hiya
tauwalo mahalavaowa hi'oiye mwalowoidi'o na
omiu adi magaiwowa aidiyai adi abanuwatuwu
avivini am'abi'abidi.

⁴⁹ Ginauli teina vehabadi Yaubada yana
hanapu imwauwi, iwalo, 'Howola abo
tauwalo mahalavao yo yagu tauyewasao
yavetamalediwa, na tupwadi am'oiye
mwalowoidi na tupwadi am'abiye muyadi'.

⁵⁰ Ainaena yaso teina mata maiha
maudoina amlobai tauwalo mahalavaowa
himwamwalowoiwa bale'u yana abavetuwuni
ainaena ta wau vehabadi,

⁵¹ Neta Abeli hi'oiye mwalowoi na ainaena
hi'oi'oiye mwalowoi ana higa Sekalaya hi'oiye

mwalowoi vada tapwalolo ana abapwaoli ve'ave'ahihina ahi'ahipudiyai. Ainaena oiye mwalowoi maudoina adi maiha yaso teina mata amlobai.

⁵² 'Na hinage omiu loina ana tauve'itao nuwayabayababamiu wuwuna hanapu ana amwaha amguduiya'o, ta omiu nigele howahowana amluwu, na hinage hiya nuwanuwadi na hiluwu amguduguduidi.'

⁵³ Haugana Yeisu dalavanane ilaugabaei loina ana tauve'itao yo Palisiwo hiwalo dobidobiyei. Na ginauli bagibagilidi vehabadi hipanivilaei,

⁵⁴ ebeha vedova na yana walohapuli hilobai ta ainaena hive'ewai.

12

Nuwatuwudawawanidi vehabana

¹ Boda mwala'ina hihuluhulu'ahaiyama ta hitupatupauyoidi, na Yeisu iwalo mugai ana tau-mulitaowo aidiyai iwalo, 'Am'ita avivinigomiu na havena Palisiwo yadi paihowa oya'oyama ampaipaihowaidi, wuwuna yadi paihowa dova pwalawa ana abi yeseseha. Aba'abiye sesehane ebe hava habuluna mata i'abiye mwala'i,

² na ginauli dawadawanidi howola Yaubada abo i'abiye mahalavaedi, na hihanapui.

³ Na hinage hava guguyou ainai amwalowalowedi mata ahubena aidiyai tomowa hibenaledi. Na hava nuwana vehabana amwalo himhim vada holanai mata tomowa maudoina aidiyai hiwalo mahalavaei.

*Yaubada tameheuhehi
(Madiu 10:28-31)*

⁴ 'Na augeluwo yavenuwamwauwegomiu, hiya taumiu adi tau'oiye mwalowoi, havena ammehe-meheuhedi, wuwuna hiya taumiu ibom howahowana na hi'oiye mwalowoi na alu'aluwamiu nigele howahowadi.

⁵ Na hesi Yaubada ammeheuhei, wuwuna iya howahowana dalava ala'alahina ainai taumiu na alu'aluwamiu iveyababa bwauwedi. Moiha iya ibom ammeheuhe!

⁶ 'Viha dova lowolowo adi maiha? Nigele mwala'ina, dova toea bwau na lowolowone adi bagibagili nima ehebo. Na Yaubada nigele lowolowone ehebo iyanuwapwanopwanowei.

⁷ Na hinage ulu'ulumiu vahudi maudoidi Yaubada ivahili ve'ovidi. Ainaena havena am-mehemeheuhi, wuwuna omiu amhae alili na abo lowolowo bodadi.

*Yeisu ana yemidi yo ana uvala vehabana
(Madiu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ 'Teina hinage amhanapu ili'ilimani. Ebe yaiyadiwo vehabagu tomowa mehediya hiwalo mahalava, yau Tomowa Moihagu mata yawalo mahalavaei Yaubada yana Tausagenawasao mehediya.

⁹ Na ebe yaiyadiwo hiuvalaegau tomowa mehediya, yau hinage howola Yaubada yana tausagenawasao mehediya yauvalaedi.

¹⁰ 'Yau Tomowa Moihagu ebe yaiya i'awa yabayababaegau Yaubada mata inuwahamui. Na ebe yaiya Alu'aluwa Ve'ahihi i'awa yabayababaei, mata nigele Yaubada iyanuwahamui.

11 'Na ebe tomowa hilauvaigomiu vada tapwalolo aidiyai habi lauvetala babadao yo tauloinao mehediya'i havena ammehehehu nuwana amnuwanuwatuwu vedova mata yadi panivila amyemaihadine,

12 wuwuna hauganane ainai Alu'aluwa Ve'ahihi baidamiu, na iya mata ive'itagomiu hava mata amwaloweine.'

Walo vegevegedi wasawasao vehabadi

13 Bodaone aidiyena towaho ehebo iwalo, 'Tauve'ita, tahigu ainai uwalo ta tupwana abaloina imohegau mwalona tamamaiwa iwawaloweine'.

14 Na Yeisu towahone yana walo iyemaiha, iwalo, 'Augelu, yaiya lolina imohegau ta ebeha yavetauloina bo yave'aha alimiyai?'

15 Na hinage yana walone itubwei ta boda maudoidi aidiyai iwalo, 'Am'ita avivinigomiu na havena wasawasa nuwamiu ivaivai, wuwuna nigele mata wasawasa ainaena yawahi namwanamwana amyalobai.

16 Eeta ehebo aba'ita imohedi walo vegevegediyena, iwalo, 'Ehebo tauwasawasa yana tanovi mwala'idi na bagigagilidi ta ai'ai mwala'ina aidiyena ilobai.

17 Ainaena towahonane ibom inuwanuwatuwu, ta iwalo, "Ai'ai mwala'ina na yagu vadavada nigele howahowana. Ainaena mata hava yapaihowaine?

18 Nuwana vadavada miyamiyadiwa yalo'e vehuludi na vauvaudi yo mwala'idi ya'abidi ta ai'ai yo yagu ginauli maudoina aidiyai yamwauwidi,

19 na mulitai mayagu yaliyaya yawalo, 'Yau tauwasawasa ehebo bada ya'atububuni vateyai'o na yagu wasawasaone maudoina howahowana bolimai viha hilalaoma vhabadi. Eeta pai-howa ainaena ya'aiyawasi na hesi yaliyaya ta'i, wuwuna bada agu yo agu we'aha maudoina howahowagu.' "

20 'Na hesi Yaubada towahowa ainai iwalo, "Owa, yauyaulem! Masigili teina ainai yawahim yavaivehulu. Na teina ginauliwone u'abinonovaidine mata yaiya vhabana." '

21 Na Yeisu yana walo aba'ovi ainai iwalo, 'Teina dova mata hiya wasawasa hibom vhabadi hihiwahiwagogo mata nigele hiyavewasawasa Yaubada mehenai.'

Atehawawali
(Madiu 6:25-34; 6:19-21)

22 Eena ana taumulitaowo aidiyai iwalo, 'Havena yami miya bale'u vhabana amnuwanuwatuwu mwala'ina, amiu yo ami ale'o vhabana.

23 Wuwuna yawahida ginauli mwala'ina maudoida alidai na ginauli tau vhabadi nigele ginauli mwala'ina.

24 'Teina teya aba'ita yamohegomi u'ao vhabana hauga maudoina nigele hiyalaulaupeli, nuwana hiyalaulau'eli, na hinage nigele yadi vadavada, na Yaubada hauga maudoina ai'ai imohemohedi; na hesi omiu amhae alili abo 'ao'ao.

25 Yaiya alimiyena yana nuwatuwu ainaena howahowana yana hauga bale'uwai i'abiye daodao? Nigele awa?

²⁶ Ebe nigele howahowamiu na ginauli habuludi ampaihowaidi, hava vehabadi vagadi vehabadi am'ate'atehawawaline?

²⁷ 'Na hinage teina teya aba'ita, pwalawasi yadi ini vehabana amnuwanuwatuwu. Hauga maudoina nigele hiyapaipaihowa, na hinage nigele adi ale'o hiyapaipaihowadi. Na moiha, Solomoni ana ale'owone yo ana pasaone adi ita namwanamwadi, na hesi pwalawasi adi ita hinamwanamwa alili.

²⁸ Ainaena amnuwanuwatuwu Yaubada yana ita'avivini alimiyai vehabana. Iya nu'ula iyepasadi pwalawasi namwanamwadi aidiyena, mata hitaya na i'ahubena hiwelai na higabudi, na omiu nu'ula pwalawasidi amnamwanamwa gabaei, ainaena howahowana ami ale'o imohegomi. Eeta havena yami yemidi Yaubada ainai ibelubelu.

²⁹ Ainaena havena amnuwanuwatuwu mwala'ina yo am'ate'atehawawali ai'ai yo we'aha vehabadi.

³⁰ Taumiya bale'u maudoidi ginauli teina vehabadi hinuwanuwatuwu, na hava yami nuwanuwatuwu Tamamiu bada ihanapuidi'o.

³¹ Na ilowoinanegomi ebe mugai Yaubada yana lolina ambehaei, ta ainaena ginauliwone imohegomi.

³² Eeta moiha, omiu Tamamiu yana sipiwo, ta havena ammehemehuhi, wuwuna bada ivesinuwagomi'o ta ebe yana abaloina ainai amluwu.

³³ 'Na yami tobwatobwao amvegimwalaedi na manedine am'aiyauyanedi tauwewelohe aidiyai, ta ebe galewai yami wasawasa imiyavateyai. Wasawasane galewai imiyamiyane nigele yana

aba'ovi, wuwuna nigele teya tau'aivavali tupwanane ainai, yo hinage nigele hulahula.

³⁴ Eeta amhanahanapui neta aiteya tupwa ainai yami wasawasa imiyamiyane neta ainai yami nuwatuwu isagena.

*Taupaihowa namwanamwadi na yababadi
(Madiu 24:45-51)*

³⁵ 'Eeta am'abinonovai ili'ilimani ta ami luwuluwu aml'i'wadi, na hinage mayami lampa mase-maseledi amha'waha'wa,

³⁶ dova taupaihowao yadi taubada hiha'waha'wai yana laugwaipilema tawahola mahulina vehabana. Eeta ebe aiteya hauga ainai imahalava na awa'eda ainai i'aigohagoha, mwayamwayau awa'edane hiho'e ta iluwu.

³⁷ Ainaena ebe hihilahilawa na hi'atu'atububuni na hiha'waha'wa na ilobaidi, mata hiyaliyaya mwala'ina. Na yawalo moiha, yadi taubadane mata luwuluwu abapaihowa ili'wadi ta taupaihowao himiya na iya vehabadi ivetaupaihowa.

³⁸ Na hinage ebe yana hauga laugwaipile ainai na ibwedabweda ta masigili holana bo nuwana i'ahu'ahubena na imahalava na bada dova yadi miyamiyane na ilobaidi, mata hinage hiyaliyaya mwala'ina.

³⁹ 'Hinage ginauli ehebo teina amnuwatuwu avivini ebe vada taniwagana ihanapui aiteya hauga ainai tau'aivavali iluwuluwune yana vadai, i'atububuni ili'ilimani na ihilahilawa ta ebe havena yana vadane ipapapapa.

⁴⁰ Ainaena omiu hinage am'atububuni ili'ilimani, wuwuna yau Tomowa Moihagu yagu

laugwaipilema ana mahana ainai amwalo mata nigele yayalaoma neta ainai mata yalaoma.’

⁴¹ Eena Pita iwalo, ‘Bada, neta ai vehabamai uwalowalone, bo tomowa maudoidi vehabadi?’

⁴² Na Yeisu iwalo, ‘Taupaihowa namwanamwadi na hanahanapudi yadi mumuga teina dova, ebe yaiya iya yana taubada ivesinuwai na vada i'ita avivini, na ana geluwo ai'ai imohemohedi ahubena ehebo ehebo.

⁴³ Na yana taubadane ilau gwaipilema ta yana taupaihowane ilobai yana paihowa dumwaluna, mata vehabana iyaliyaya na ainai iwalo,

⁴⁴ “Yam paihowa namwanamwana vehabana mata ginauli maudoina adi loina yamohego ta uloina”.

⁴⁵ Na ebe taupaihowane ibom ainai iwalo, “Yagu taubadane howola ibwedabweda”, ainaena yabom yagu nuwatuwu yapaihowaidi. Ainaena ana geluwo towatowaho yo waiwaihiu italatalaidi, yo nigele ai'ai iyamohedi, na ibom i'ai'ai yo inumanuma ta inuma yauyaule.

⁴⁶ Na mulitai abo yana taubadawa ahubena ehebo ainai mata ilaoma. Na yana laomane neta taupaihowane yana nuwatuwu ebeha mata nigele iyalaoma ta mahanana havena ihana-hanapui. Na mata iyemaiha ta taupaihowawa awa'awasewanane baidana imwau eheboidi.

⁴⁷ ‘Ainaena ebe yaiya yana Taubada yana nuwatuwu ihanahanapui na nigele iyapaihowai mata sapi mwala'ina ive'alo.

⁴⁸ Na taupaihowa yaiya yana taubada yana nuwatuwu nigele iyahanapui, na ipaihowa pwanoli, mata sapi ive'alo, na nigele mwala'ina

mata iyavai. Na hava mwala'ina ilolobaine ebeha mwala'ina italamwei. Na yaiya ainai mwala'i alilina tomowa himwaumwauwi, hiya mata yadi awanoi mwali'i alilina hipaihowai.'

*Yeisu vehabana wahei imahalava
(Madiu 10:34-36)*

⁴⁹ 'Yalaoma ebeha aiwa yayuvi bale'uwai ta nuwanuwagu imwayamwayau na i'ala hawawali.

⁵⁰ Na hesi hauga muhamuhana na bapitaiso muyamuyana mata yalobai, ainaena mayagu ate hawawali, ana higa bapitaisonane aliguwai hipaihowai.

⁵¹ 'Na vedova? Yami nuwatuwu ebeha yagu laoma bale'uwai neta daumwali amlobai? Nigele ta'i. Na hesi yawalo alimiyai, ebeha mata aleha yo wahei alimiyai himahalava.

⁵² Hauga teina aidiyena na hauga hilalaoma aidiyai, mata huhu aidiyena wahei himahalava. Huhuwone alodiyai ebe tomowa adi bagibagili dova nima ehebo, mata alodiyena hitau tonuga himanini hitau bwau aidiyai bo hitau bwau himanini hitau tonuga aidiyai.

⁵³ Mata hiwahei ta tama natuna towahona ive'alehaei, na natu towahona tamana ainai ive'aleha. Hinage mata hina natuna waihi-una ive'alehaei na natu waihiuna hinana ainai ive'aleha. Aihale mata lawana ive'alehaei na wainiune mata lawanane aihalewa ive'alehaei.'

*Ve'ive'ilala adi hanapu vehabana
(Madiu 16:2-3; 5:25-26)*

⁵⁴ Yeisu hinage tomowaone aidiyai iwalo, 'Hau-gana ebe am'ita bolibolime yalovi gibagibadi

hihaehaema, amhanapuiya'o ebeha mata i'wesu, neta moiha. ⁵⁵ Na ebe tupwa yalasi ainaena yaumai itowatowama, neta bada amhanapuiya'o ebeha hauga muhamuha na mahavai imahalava.

⁵⁶ Moiha, omiu bale'u adi ila'ilalao amhanapuidi na hesi Yaubada yana ila'ilalao nigele amyahanapuidi hauga vauvauna mehedai vebana. Teina yami oyama.

⁵⁷ 'Na hava wuwuna ta nigele amyavesin-uwa ili'ilimani ta amwaha dumwaluna ainaena amyalaune?

⁵⁸ Na ebe am'aleha ilaoma na i'itago ebeha ilauvetalaego, ilauwainanei ebe haugana am-laulau amwahai, utowoi na lauhapuliwa upa-paihowaiwa u'abiye dumwalu, ta ebe havena amtaulauvetalane ilawelawego tauloina ainai, mata dova ta tauloinane vada paipai ana tau'ita avivini iloinaei ta vada paipaiyai imwauwigo.

⁵⁹ Na yawalo moiha mata nigele hiya livahigo vada paipaiyena ana higa am vagavaga maudoina uyemaiha ve'ovi.'

13

Nuwabui

¹ Hauganane ainai tupwadi tomowa hilaoma ta Yeisu ainai hi'aubabada, taumiya Galili vebabadi, hiwalo, 'Taubada, taumiya Galili tupwadi hitapwatapwalolo Yaubada ainai na Pailato yana tau'alehao iloinaedi ta tomowadine hi'oiye mwalowoidi'o na 'wahinadi lagulagu 'wahinadi baidana iyeyebweline'.

² Eena Yeisu iwalo, 'Yami nuwatuwu ebaha hibom tauyababao moiha, ainaena hi'oiye

mwalowoidine, awa? Nigele! Taumiya Galili maudoidi yadi yababao bada dova.

³ Na omiu mata ammwalowoi bada dova hibom, ebe yami mumuga yababa aidiyena nigele amyanuwabui.

⁴ Na vedova yami nuwatuwu Siloamao hitau 18 vehabadi, haugana vada haliyana daodaona iguli ta'i'ohamuidine, ebeha hibom yadi mumuga yababa alilina taumiya Yelusalem maudoidi aidiyena, eeta mwalowoinane hilolobaine?

⁵ Nigele ta'i! Omiu hinage ebe nigele yami mumugao aidiyena amyanuwabui, mata ammwalowoi hitau 18 dova.'

Aiwa nigele ainona

⁶ Mulitai ehebo hinage walovegevegedi imohedi, iwalo, 'Ehebo towaho yana oyai aiwa dova mawiho i'umai. Na hauga bagibagilina ilaolaoma aiwanane ainai ta ebe ainona igigi, na hesi nigele teya hauga ainona iyalobai.

⁷ Ainaena yana oyane ana tau'ita avivinine iwalo auli, iwalo, "Bada uhanapuiya'o ebeha bolimai tonuga yalaolaoma teinai mawiho ainona habi gigena, na hesi nigele teya ainona yayalobai. Teina hauga ugohavehulu wuwuna bale'u namwanamwana ini'ini awawai!"

⁸ 'Na tau'ita aviviniwa yana taubadane iwalo auli, iwalo, "Taubada, badagi! Havena yagohago ha vehulu, na hesi yana yababa yabehaei na gawala ainai yamwauwi na vali bolimaine ainai ta'ita,

⁹ na ebe i'aino, bada ta'i itowotowolo; na ebe nigele iya'aino, abo tagoha vehulu." '

*Tapwalolowai Yeisu waihiu i'abiye
namwanamwa*

¹⁰ Ehebo tapwalolo ainai Yeisu vada tapwalolo ainai iluwu ta ive'ive'ita.

¹¹ Na ehebo waihiu imiyamiya, na bolimai 18 holanai alu'aluwa yababana ainai imiyamiya, ainaena ilovalovala, na yana lau neta ilaulau pwagopwagogo, na nigele howahowana itowolo ta ilau dumwadumwalu.

¹² Ta Yeisu waihiunane i'ita ta iyogaei, iwalo, 'Waihiu, ulaoma'. Ilaoma na iwalo auli, iwalo, 'Aihale, amlovala ainaena yalivahigo'.

¹³ Mai ehebo na itowolo dumwadumwalu ta Yaubada iwalo vetuvehaeyeine.

¹⁴ Teina ainai vada tapwalolo ana tau'ita aviviniwa Yeisu yana paihowane i'ita, na ana modi'i'ini wuwuna tapwalolowai taulovala i'abiye namwanamwa, ainaena towahowa boda aidiyai iwalo mahamahalava iwalo, 'Maudoida, laugagayo tahanahanapui neta ahubena 6 aidiyai yada paihowao tapaipaihowaidi. Teina nigele ana itane iyanamwanamwa ebe tapwalolowai taulovalao hilawedima na adi lovalao habi abiye namwanamwadi.'

¹⁵ Eeta yana walo Bada iyemaiha iwalo, 'Omiu ita oya'oyama ampaipaihowai. Nigele teya yaiya yana bulumakau bo yana doniki tapwalolowai iya livahi ta iya numanuma, bo?

¹⁶ Na vedova waihiune yami nuwatuwune ta ebeha havena yana miyavitai ainaena yalivalivahi na hagu ilobai dova yami lagulaguwone. Teina waihiune iya Abelaham yana boda ehebo, na hesi Tomodulele bolimai 18 holanai i'abi'abi avivini.'

17 Yeisu yana walo teina ainaena tau'awa ulumwowa ivehinimayadi, na hesi boda ibag-ibagili alili hiyaliyaya mwala'ina Yeisu yana paihowa wahiwahiyaladi vehabana.

Yeisu iwalo vegevegedi Yaubada yana Abaloina vehabana

(Madiu 13:31-33; Maki 4:30-32)

18 Mulitai bodaone aidiyai hinage iwalo, 'Vedova mata Yaubada yana Abaloina yayemase-lene alimiyai. Nuwana tenem dova, ehebo aiwa ainaena yalivahi.

19 Towaho ehebo haiyala patuna ivai ta mase-leyai i'umai ta imwala'i, na mulitai lowolowo hilaoma ta yadi noi lagalaganaone aidiyai hi'a'abidine.'

20 I'ovi na iwalo aulidi, iwalo, 'Walo vegevegedi teina vedova mata yayemaselene ta ebe ainaena Yaubada yana Abaloina amhanapui?

21 Nuwana tenem dova: Waihiu ehebo pwalawa ana aba'abiye seseha habuluna ta'i ivai ta pwalawa mwala'ina baidana ivivilaine, ainaena pwalawawa maudoina iseseha.'

Amwaha dinodinona

(Madiu 7:13-14, 21-23)

22 Haugana Yeisu ilaulau Yelusalem na amwahai tupwadi dalava mwala'idi yo habuludi aidiyai imahalava ta aidiyai ive'ive'ita yo iguguguguya.

23 Na ehebo towaho Yeisu ipanivilaei, iwalo, 'Taubada, vedova? Nuwana mata tomowa vihavihadi livahi hilobai, awa?'

24 Na Yeisu iwalo, 'Ehe, dova, na hesi amtowoi wahiyala ta amluwu amwahanane dinodinona

ainaena. Wuwuna bagibagilidi hitowotowoi na ebeha hiluwu ta hi'aipate ahaya.

25 Na mata hinage vadane taniwaganane amwaha igudui na omiu maseleyai amtowotowolo na awa'edai am'aigohagoha, na amdoudou, amwalo, "Taubada, awa'edane uho'e na aluwuwa."

'Na mata taubadanane yami walo iyemaiha na alimiyai iwalo, "Havanaena amlalaomane? Nigele yayahanapuigomiu!"

26 'Na ebe omiu amyemaiha amwalo, "Ai mugai baidamwao ta'ai'ai, yo tanumanuma toyawa. Na hinage yama dalavai alimiyai uve'ive'ita".

27 'Eena mata taubadanane iwalo, "Moiha, nigele yayahanapuigomiu. Havanaena amlalao-mane? Amlau gwaipile na havena amluwuluwuma wuwuna omiu yababamiu!"

28 'Na mulitai mata Abelaham yo Aisake yo Yakobo yo hinage tauwalo mahalavao maudoidi baidadiyao am'itadi Yaubada yana Abaloinai himiyamiya na omiu mayami dou yo mayami sala tau'alahe hauganane ainai mata tulutuluhai ammiyamiya.

29 Na dalava maudoina aidiyena boda hilaoma ta yadi abamiya namwanamwadi hivaidi Yaubada yana Abaloinai.

30 Eeta ebe yayiyadiwo teina ta'i himugamugai howola abo himulita, na yayiyadiwo himulimulita howola abo himugai.'

Yeisu yana nuwayababa Yelusalem vehabana

31 Tenem haugane ainai tupwadi Palisiwo hilaoma na Yeisu hiwalo auli, hiwalo, 'Teina ta'i

umwayamwayau na udena, mata dova ta Helodi i'oiye mwalowoigo!'.

³² Eena Yeisu aidiyai iwalo, 'Amlau na taumaninine amwalo auli mata teina ta'i alu'aluwa yababadi tomowa aidiyena yavehulu mahalavaedi, na tauvalao ya'abiye namwanamwadi, na i'ahubena hinage dova, na i'ahubenauyo yagu paihowa maudoina yave'ovi.

³³ 'Na yau howola yalalau Yelusalem, mata yo i'ahubena yo i'ahubenauyo yamahalava, na nemi yamwalowoi, wuwuna tauwalo mahalavao maudoimai yama abamwalowoi Yelusalem'.

Ainaena Yeisu nuwanane iyababa ta Yelusalem vebabana idodoune, iwalo,

³⁴ 'Oo kaiyoni Yelusalem, kaiyoni Yelusalem, vedova ta tauwalo mahalavao oiyemwalowoi-dine, na hinage Yaubada yana tauyewasao ulau gaimaidine? Hauga bagibagilina nuwanuwagu na yam bodao yayoga ahaidima dova am'am natunao pepenaena i'oi'au'auhidi, na bada hita'wata'wataegau'o!

³⁵ Ainaena mata Yaubada yam vada tapwalolo mwala'ina ilaugabaei, na yawalo auligo mata nigele hinage uya'itauyoigau ana higa yam bodao hitalam aliguwai na hiwalo, "Iya Yaubada yehanaena ilalaomane tawalo vetuvehaeyei".'

14

Tapwalolo ana loina

¹ Tapwalolo ehebo ainai Yeisu ilau habi ai Palisi yadi taumugai ehebo yana vadai. Vadanane ainai iluwuluwu na boda hivinuvunui,

2 wuwuna tenem ainai ehebo tauovalala imiyamiya, tauna maudoina hiseseha.

3 Eena Yeisu tauovalane vehabana ipanivila lolina ana tauve'itao yo Palisi aidiyai, iwalo, 'Vedova yami nuwatuwu? Howahowana ebe tauovalala ahubena Tapwalolo ainai ta'abiye namwanamwa bo nigele?'

4 Na yana walone nigele hiyayemaiha na mulitai Yeisu tauovalane nimanai i'abi na ana lovalawa i'abiye namwanamwane. Eena iveta-malei ta ilalaune yana dalavai.

5 Ilaulau na Yeisu i'ita gwaipile aidiyai iwalo, 'Yaiya ebe mayana lagulagu dova hosi bo bu-lumakau na ebe teya lagulagune ahubena Tapwalolo ainai ibe'u guda ainai, mata vedova? Howahowana iniulihini bo nigele?'

6 Na hiya bada nigele teya yadi walo.'

Nuwadobi na ve'awa'au'augelu

7 Aine holanai Yeisu tomowa i'itadi nuwanuwadi abamiya namwanamwana ainai himiyamiya, eeta ehebo walo vegevegedi imohedi, iwalo,

8 'Ebe yaiya yana dalavai iyogaego tawahola guyauna vehabana havena abamiya namwanamuwana ainai umiyamiya wuwuna mata dova ta teya towaho mwala'ina ilaoma,

9 na guyaune taniwaganane iwalo alimwai na ulau papaliyai na yam abamiyane ainai towahowa mwala'inawa imiya. Na owa mata mayam hinimaya umiya aitulu.

10 Ainaena ebe hiyogaego na ululuwu aidiyai abamiya papaliyai uvesinuwaei ta ainai umiya, na ebe haugana guyau taniwagana ilaoma

i'itago mata alimwai iwalo, “Augelu umiyahae ahipuwai, eeta ma'am walo vetuvehae tomowa mehedyai”.

¹¹ Teina ainaena tahanapui ebeha yaiya i'abihiniuyoi mata howola himwau aituluwei na ebe yaiya imwau aituluweuyoi mata himwauhini ewai.'

¹² Ainaena Yeisu Palisinane iyogaei na ainai iwalo, 'Ebe ai'ai upaihowai, havena am geluwo yo tahimwao yo yam bodao yo tauwasawasao uyogayogaedi aine ainai, wuwuna hibom howola abo hiyogaego habi yemaiha alimwai.

¹³ Na hesi ebe ai'ai upaihowai hiya wewelohewo yo yabayababadi yo peupeudi yo hiya taumehegibugibu uyogaedi,

¹⁴ ta ebe awanamwanamwa moiha ulobai, wuwuna hiya nigele howahowadi na yam velaune hiyemaiha. Na hesi Yaubada ainaena mata ammaiha ulobai, haugana taunamwanamwa mwalowoiyena i'abiye towolodi.'

*Taubada ehebo ai'ai mwala'ina ipaihowai
(Madiu 22:1-10)*

¹⁵ Eeta baidanao hi'ai'ai na ehebo aidiyena walo teina ibenalei ta Yeisu iwalo auli iwalo, 'Ehe dova! Ebe yaiyadiwo hiluluwu Yaubada yana Abaloina ainai na hi'ai mata hiyaliyaya mwala'ina.'

¹⁶ Ainaena Yeisu towahonane yana walo iye-maiha iwalo, 'Ehebo towaho ai'ai mwala'ina ipaihowai na tomowa maudoidi iyogaedi.

¹⁷ Na ai'ai i'atububuni ta yana hevali ivetamalei tomowa aidiyai na iwalo, “Bada

ai'ai hi'atububuya'o ainaena amlaoma talau na ai'ainane am'ai".

18 'Na maudoidi nigele nuwadi, eeta vali walo yo vali walo himohei. Ehebo iwalo, "Bada tanovi vauvauna yagimwalaiya'o ainaena nuwana yalalau na yataubo'eyei. Na yauwedo mwala'ina, mata nigele yayalaowa."

19 'Na ehebo hinage iwalo, "Yauwedo mwala'ina, na yau hinage mata nigele yayalaowa wuwuna bulumakau 10 na hinage abatudai 5 bada yagimwalaidi'o ainaena yalalau ebeha yayepaihowadi".

20 'Na hinage ehebo iwalo, "Yau vauvaugu yatatawaholane ainaena nuwana mata nigele yayalaowa".

21 'Ainaena hevaliwa ilau gwaipile yana taubadawa ainai iwalo, "Maudoidi nigele nuwadi". Na vadane taniwaganane imodi'ini ta yana taupaihowane ainai iwalo, "Ulau mwayamwayau dalava mwala'ina adi amwahao maudoidi aidiyai na viha tomowao ulobaidi wewelohedi yo tapitapiyadi yo mehegibugibudi yo yabayababadi besiwa ulauvaidima maudoidi ta hi'ai".

22 'Eeta hevaliwa ipaihowai dova na mulitai ilaoma na iwalo, "Taubada, tomowaone yayo-gaedima'o na hesi yam vadane nigele hiya'oiye mwau?"

23 'Hinage Taubadawa iwalo, "Amwaha maudoidi aidiyai ulau na tomowa ulauvaidi ta hilaoma yo yagu vadane hi'oiye mwau.

24 Na hesi tomowaowa yayoyogamugaiyediwa mata nigele teya aidiyena yagu ai'aine iya'aisawahi.” ’

Vedova Yeisu ana mulita
(Madiu 10:37-38)

25 Boda mwala'ina baidanao hilaulau ta Yeisu i'ita gwaipile na iwalo,

26 'Yaiya ebe nuwanuwana na imulitaegau mugai inuwaleleyegau na tamana yo hinana yo natunao yo tahinao yo nuhunao na hinage ibom ita'wata'watauyowei. Na ebe nigele, iya nigele agu taumulita.

27 Na ebe yaiya yawahina nigele iyatalamwei na imwalowoi aiwa lagalagana ainai, iya nigele howahowana na imulitaegau.

28 'Na yaiya inuwanuwatuwu ebeha vada haliyana daodaona i'abi? Ginauli mugaimugaina mata imiya na maiha vehabana inuwanuwatuwu: Ebe mane howahowana mata paihowa ive'ovi bo nigele?

29 Ebe nigele yana mane mata logidi a'ava ive-towolo, na nigele howahowana ive'ovi. Tomowa maudoidi hi'ita ta himaluwei,

30 hiwalo, "Towaho teina dova wahi-wahiyalana ta logidi ivetowolodi na nigele vadanane maudoina iya'abi?"

31 'Hinage dova ebe ehebo tauwasawasa mayana tau'alehao 10,000 hilalau habi aleha teya tauwasawasa mayana bodao 20,000 adi bagibagili aidiyai, vedova tauwasawasane yana nuwatuwu? Mata mugai imiya na inuwatuwu howahowana hiwahiyala adi alehao aidiyai bo nigele?

³² Na ebe nigele, yana tausagenawasao ivetamaledi na hisagena auhidi, ta vali tauwasawasane mayana tau'alehao howola amwaha daodaowai, na baidanao hi'aubabada nuwadaumwali vebabana.'

³³ I'ovi na Yeisu iwalo aulidi iwalo, 'Tenem dova agu mulita ana amwaha ebe yaiya owa nuwanuwam na umulitaegau mugai yam tobwa-tobwa maudoina ulaugabaidi'.

*Yagahu walo vegevedina
(Madiu 5:13; Maki 9:50)*

³⁴ 'Yagahu ginauli namwanamwana. Na ebe amnana i'ovi, nigele howahowana na i'amnauyo.

³⁵ Nigele hinage ilowoinanei na bale'u i'abiye namwanamwa, na hesi bada tata'wata'wataei. Ebe matalinamiu walo teina ambenalei.'

15

*Sipi 'wada'wadalelena ana walo vegevededi
(Madiu 18:12-14)*

¹ Ehebo hauga takesi ana tauvaiwo na hinage tupwadi tauyababao hilaoma Yeisu habi benaleina.

² Eena Palisiwo yo lolina ana tauve'itao hi'ulu'ulumiyai hiwalo, 'Towaho teina tauyababao i'awa heliheliyamwedi yo hinage baidanao hi'ai'ai'.

³ Eeta yadi walone Yeisu iyemaiha walo veg-evegediyena iwalo,

⁴ 'Vedova ebe ehebo alimiyena yana sipi adi bagibagili 100 na ehebo i'wadalele, mata 99 nu'ulai ilaugabaidi na sipiwa 'wada'wadalelenane ibehaei ana higa ilobai'.

5 Na ebe ilobai mayana yaliyaya i'avalai ni-manai na ilau gwaipile yana dalavai,

6 na ana geluwo iyoga ahaidi na iwalo, “Sipiwa 'wada'wadalelenawa bada yalobaiya'o, ainaena vebabana tayaliyaya”.

7 Eeta dova hinage ebe ehebo tauyababa inuwabui mata taumiya galewa vebabana hiyaliyaya mwala'ina na hesi taunamwanamwa hitau 99 vebabadi yadi yaliyaya bada tupwana.

Kina 'wada'wadalelena ana walo vegevegedi

8 'Dova hinage ebe waihiu yana mane ana bag-ibagili 10 kina na ehebo ive'wadalele mata hava ipaihowai na manenane ilobai? Lampa igabu na vada maudoina ise'ili na ibeha ili'ilimani ana higa ilobai.

9 Na ebe ilobai ana geluwo iyogaed-ima na aidiyai iwalo, “Yagu kinawa 'wada'wadalelenawa bada yalobaiya'o, ainaena vebabana tayaliyaya”.

10 Dova hinage ebe ehebo tauyababa inuwabui, mata Yaubada yana tausagenawasao vebabana hiyaliyaya mwala'ina.'

Taubada natuna 'wada'wadalelena

11 Hinage Yeisu iwalo vegevegediyedi iwalo, 'Ehebo taubada natunao towatowahodi bwau baidanao himiyamiya,

12 na habulune tamana ainai iwalo, “Tam-agu, nuwanuwagu teina hauga agu veguveguyau umohegau”. Ainaena taubadawa ginauli maudoina iwahei natunao aidiyai.

13 'Ahubena tupwana hi'ovi na habalunane yana ginauli ivegimwalaedi. Na ana maihaowa

ivai, ta ilalaune amwaha daodaowai ta tene-mai yaliyaya awa'awawa aidiyai yana manewa iveve'ovine.

¹⁴ Yana mane maudoina i'ovi na nima'a'avana imiyamiya, na hauga tenem ainai vahali mwala'ina tupwanane ainai imahalava.

¹⁵ Eeta towahowa paihowa ibehabeha ta ehebo dalava ana taubada ilobai, ta ivetamalei yana maheyao i'ita'ita avivinidi.

¹⁶ Na towahonane nuwanuwana na maheya adiyena i'ai, wuwuna nigele ana.

¹⁷ 'Eena tenem ainai, nuwana imasele na ibom ainai iwalo, "Moiha, tamagu yana tau-paihowaone ma'adi, na yau teinai vahali iwunuwunuigau.

¹⁸ Ainaena mata yatowolo na yalau tamagu ainai, yawalo, 'Tamagu bada yalauhapuli'o Yaubada mehenai, na hinage owa mehemwai.

¹⁹ Ainaena nigele agu lowoinane ebe u'awa natuguwegau na hesi ebeha u'awa taupaihowae-gau.'"

²⁰ 'Teina dova inuwanuwatuwu, i'ovi na itowolo ta tamanawa vehabana iwuwuyone, na amwaha daodaowena tamanawa i'itayama ilaolaoma na mayana atemuyamuya isagena i'atuhapwali ta inihoi na baidana hidoudou.

²¹ 'Eeta i'ovi na tamanawa iwalo auli, iwalo, "Tamagu bada yalauhapuli'o Yaubada mehenai yo hinage owa mehemwai, ainaena nigele iyalowoinanegau ebe u'awa natuguwegau".

²² 'Na hesi tamanawa yana taupaihowao iyogaedi na iwalo, "Mwayamwayau ale'o namwanamwana amvaiyama, na natugu

amveli'wa yo hinage nimana ana pasapasa amvaiyama ta nimanai ammwauwi yo hinage aehumahuma aenai ammwauwi,

²³ na mulitai amlau bulumakau yauyaubona na tubutubuina amwunuiyama ta ta'ai toyawa na tayaliyaya."

²⁴ Wuwuna natugune teina mwalona imwalowoi'o, na teina hauga mayawahina talobauyoia'o, eeta hivetuwuni ai hihagahagani mayadi yaliyaya.

²⁵ 'Na hesi natunawa mwala'inawa howola oyai ipaipaihowa, na haugana dalavai imahama-halava wali yo selo ibenaledi.

²⁶ Ainaena ehebo yadi taupaihowa iyogaei na ipanivilaei iwalo, "Hava wuwuna hiyalialiyayane?"

²⁷ Na taupaihowawa iwalo, "Tahimwa bada iwuyoma'o eeta tamamne iwalo ta bulumakau yauyaubona tubutubuina hiwunui ta baidamai ayayaliyaya, wuwuna natunane mayana namwanamwa ilobauyoia'o".

²⁸ 'Walo teina ibenalei na imodi'ini mwala'ina eeta nigele nuwanuwana iluwu vadai. Na tamanawa imahalava ta natunane mwala'inawa iwalo auli ebeha baidana hiluwu vadai.

²⁹ Na towahonane ita'wata'wata, wuwuna imodi'ini mwala'ina ainaena tamanawa ainai iwalo, "Tamagu, viha bolimai hi'ovi'o vehabam yapaipaihowa ta yam ve'abei maudoina yapaipaihowaidi, na nigele teya hauga uyavelauwegau, hinage nigele teya lagulagu uyamohagau na ma'augeluwo aya'ai na ayayaliyaya. Moiha nigele!

³⁰ Na natumne teina yam tobwatobwa maudoina iyepaipaihiyei taumehe'ayo aidiyai, na hava vehabana uvelavelauweine ta bulumakau yaubaubona na tubutubuina uwuwunuine vehabana?"

³¹ 'Na taubadawa natunawa ainai iwalo, "Natugu, uhanapuiya'o neta owa hauga maudoina vahaliguwai umiyamiya ta hava yagu abaloinao maudoina nimamwai himiyamiya.

³² Inamwanamwa na ta'ai ovi yo tayaliyaya wuwuna tahimne teina imwalowoi na hesi iyawawahaine, i'wadalele na iwuwuyomane."

16

Ehebo tau'ita avivini yababana

¹ Yaisu hinage walo vegevegedi ehebo ana taumulitao imohedi iwalo, 'Wasawasa ehebo mayana tau'ita avivini yana ginauliwo i'ita avivinidi. Na tomowa wasawasane ainai, hiwalo, "Taubada, yam tau'ita avivinine yam tobwatobwaowa iyeyepaipahedi".

² Ainaena wasawasawa yana tau'ita avivinine iyogaenama na ainai iwalo, "Tupwadi walo yababana vehabam yabenalei, eeta teina hauga yagu tobwatobwa adi peipao umoheuyoigau na aliguwena u'ovi?"

³ 'Ainaena tau'ita aviviniwa inuwanuwatuwu, iwalo, "Vedova mata yapaihowane wuwuna bada yagu taubada isosomanegau'o? Eeta nigele howahowagu yatudai, na hinage abahinimaya ebe yalau tomowa aidiyai na ai'ai vehabana ya'awa'awanoi."

⁴ Inuwanuwatuwu, eeta ehebo amwaha inuwatuwu lobai, iwalo, “Ehe teina dova ya-paihowai na ainaena augeluwo bagibagilidi yalobaidi ebe paihowa teina ainaena yama-halava”.

⁵ ‘Ainaena tau'ita aviviniwa hiya ma'adi vagav-agao maudoidi iyogaedi na ehebo ehebo aidiyai ipanivila. Towaho mugamugaina ainai iwalo, “Viha am vagavaga teinai?”.

⁶ ‘Na iwalo, “Woloi adi bagibagili 100 agu vagao”.

‘Na tau'ita avivinine iwalo, “Peipane teina ainai amvagavagane ulele 50 a'ava umwau”.

⁷ ‘Na ehebo hinage iluwu na ipanivilaei iwalo, “Na owa, viha am vagavaga?”

‘Na iwalo, “Ai'ai adi bagibagili 100 yavaidi'o agu vagavagaone”.

‘Na hinage iwalo, “Peipa ainai ulele am va-gaone 80 a'ava”.

‘Na maudoidi dova adi vagao himwau aitu-luwedi.

⁸ ‘Ainaena yana taubadawa yana paihowa teina wasana ibenalei na ino'owei yana hanapu vehabana. Walo vegevegedi teina ainaena ive'ita moiha neta taumiya bale'u hiwahiyala yadi wa-sawasa ana paihowa vehabana, na hesi Yaubada yana bodao yadi paihowao masele vehabana nigele hiyawahiyala.’

⁹ Eena Yeisu iwalo, ‘Bale'u wasawasanao na ebe wasawasaone aidiyena ami geluwone amvelauwedi mata howola hiya hivedunagomiu abamiya vateyai ainai, hauganane wasawasaone hi'ovi.

¹⁰ 'Wuwuna ebe yaiya ginauli habuluna ainai i'awa abi, mata hinage ginauli mwala'idi aidiyai i'awa abi. Na ebe habuludi aidiyai i'oyama hinage mwala'idi aidiyai i'oyama.

¹¹ Omiu hinage ebe nigele bale'u wasawasanao vhabadi amyapaihowa ili'ilimani, mata Yaubada nigele wasawasa moiha iyamohegomiu.

¹² Na ebe ami geluwo yadi wasawasa vhabadi nigele amyapaihowa ili'ilimani, nigele howahowana hinage Yaubada yami wasawasane imohegomiu.

¹³ 'Ainaena taupaihowa nigele howahowana na ivetaupaihowa tautaubadao bwau aidiyai, ehebo mata ita'wata'wataei na ehebo vhabana ipaihowa, yo hinage ehebo i'awa namwanamwaei na ehebo i'awa yababaei, eeta nigele howahowana Yaubada yana paihowa na wasawasa bale'u ta'abibwauwedi.'

Palisiwo yadi mumuga

(Madiu 11:12-13; 5:31-32; Maki 10:11-12)

¹⁴ Palisiwone walone hibenalei ta Yeisu hi'abi talawahiyei, wuwuna hibom mane nuwanuwadi mwala'ina.

¹⁵ Eeta Yeisu Palisiwone aidiyai iwalo, 'Omiu amnuwatuwui ebeha mumugamiu namwanamwana tomowa mehediya na hesi yababana maudoina atemiyai Yaubada ihanahanapuidi, wuwuna ginaulidine tomowa nuwadi ivai Yaubada ainai ginauli awa'awawa.

¹⁶ Na moiha Mosese yo tauwalo mahalavao yadi laulelewo alimiyai imiyamiya ana higa Yoni tau'abiye bapitaiso ilaoma, na hauga tenem ainaena ta wau, wasa namwanamwana Yaubada

yana Abaloina vehabana howola awalowalo mahalavaedi, na abaloinane vehabana tomowa bagibagilidi mayadi wahiyala hiluwuluwu.

¹⁷ Galewa na bale'u yadi sawali malamalaina, na hesi Mosese yana loinao bwagana iu'iuna, mata nigele hiya'ovi.'

¹⁸ Na Yeisu hinage aidiyai iwalo, 'Ebe yaiya towaho mwanena ivinawaheyei, na itawahola geyo'awa vali waihiu ainai, bada ipwanoli'o. Na hinage ebe waihiu vinavinawahena itawahola vali towaho ainai, towahonane hinage ipwanoli'o.'

Wasawasa ehebo na Lasalo

¹⁹ Hinage Yeisu iwalo, 'Ehebo hauga wasawasa ehebo na Lasalo himiyamiya. Wasawasane ana ale'owo namwanamwadi na hinage anao maudoidi namwanamwadi, ahubena ehebo ehebo aidiyai mayana yaliyaya imiyamiya.

²⁰ Na Lasalo hesi wewelohena yo bonubonuna, eeta wasawasawa yana vada awa'edanai imiyamiya,

²¹ na ebeha wasawasane ana tupwatupwadi ainaena i'ai. Na Lasalonane hauga bagibagilina bonunaone edewa hilemlemhidi.

²² Haugana Lasalo imwalowoi tausagenawasao hilauvai ta Abelaham vahalinai himwau hiya taudumwaluwo yadi tupwai. Na mulitai hinage wasawasawa imwalowoi na hiye magaiyei,

²³ na iya mayana muya mwala'ina taumwalomwalowoi yadi tupwa ainai i'ita hae ta Lasalo i'ita Abelaham baidana himiyamiya.

²⁴ Na iyoga mwala'ina iwalo, "Tamagu yo! U'atemuyamuyaegau na Lasalo uvetamalenama

ta we'aha gwagwamana nimanaena memenagu i'abiye gwagwama, wuwuna teina hauga yamuyamuya mwala'ina, aiwa ala'ala hawahawawalina ainai."

²⁵ 'Na Abelaham iwalo, "Natugu, uhanapuiya'o ebeha mwalona yawahim maudoina yaliyaya a'ava, na hesi Lasalo nigele teya abayaliyaya iyalobai, ainaena teina haugane iya mayana yaliyaya na owa umuyamuya.

²⁶ Na hinage uhanapui ebeha ahi'ahipudai hawahawaga mwala'ina imiyamiya itomgita'o ainaena nigele howahowana teina ainaena ageyo'awawa alimiyai, omiu hinage nigele howahowana amgeyo'awama alimaiyai."

²⁷ 'Wasawasawa iwalo, "Oo, yede ya'awanoiyege nuwanuwagu na Lasalo uvetamalei yagu bodao aidiyai,

²⁸ na tahiguwao hitau 5 nuwadiyai imwauwi ta havena hibom hinage hilaolaoma muya teina ainai".

²⁹ Eeta Abelaham wasawasawa iwalo auli iwalo, "Tahimwone adi tauvenuamwauwo himiyamiya, hibom neta Mosese yo tauwalo mahalavao yadi walowo Buki Ve'ahihi ainai. Walowone holanaine howahowana na tahimwone hibenalei ili'ilimani."

³⁰ Na hesi wasawasawa iwalo, "Tamagu, neta nigele howahowana. Hesi ebe yaiya mwalowoiyena itowolouyo na ilau aidiyai, na iya hi'ita, abo hinuwabui ili'ilimani."

³¹ Na Abelaham iwalo, "Ebe Mosese yo tauwalo mahalavao yadi walo nigele hiyayemidiyei, nigele howahowana teya yaiya hiyemidiyei,

bwagana ebe ehebo mwalowoiyena itowolouyo na ilau alidiyai”.’

17

Yababana ana ve'ita
(Madiu 18:6-7; Maki 9:42)

¹ Yeisu ana taumulitao aidiyai iwalo, ‘Tomowa tupwadi mata abatowoi hipaihowaidi alimiyai ebeha hi'abiye be'ugomiu, na ebe yaiya abatowine ipaihowaidi iya atemuyamuyana!

² Ilowoinanei na gaima mwala'ina hihipwai gadonai na ni'u didigai higabaei, ta ebe havena tautapitapiya himulimulitaei.’

Nuwahamu vehabana
(Madiu 18:21-22)

³ ‘Ebe am gelu alimwai ipaihowai yababana, uwalowei yana lauhapuline eeta ebe inuwabui unuwahamui.

⁴ Ta ebe tahimne ahubena ehebo ainai, na mai 7 ipaihowa yababana alimwai, na ehebo ehebo lauhapuline ainai i'awa'awanoi alimwai nuwahamu vehabana howahowana maudoina unuwahamuidi.’

Yemidi vehabana

⁵ Eeta Bada yana tauyewasao hiwalo auli hiwalo, ‘Yama yemidi u'abiye wahiyala’.

⁶ Na Bada iwalo, ‘Ebe yami yemidi ana wahiyala dova haiyala patuna, howahowamui aiwa teina mwala'ina ainai amwalo, “Uhuluviyoigo na udobi gabwwai umaiuyoigo”; mata yami walone imulitaei.’

Taupaihowa yana paihowa

⁷ Hinage adiyai iwalo, 'Ebe yaiya owa mayam taupaihowa nuwana tautudai bo lagulagu ana tau'ita avivini, na ebe haugana hevalinane paihowaena imahalava, mata nigele uyaloinaei ta iya'ai mugai,

⁸ na hesi uwalo, "Agu u'atububuni ta u'ita avivinigau na ya'ai, abo owa mulitai u'ai na unuma".

⁹ Eeta hevalinane yana paihowa vebabana mata yana taubadane nigele iya'awa yauwedowe, wuwuna iya ta'i yana taupaihowa.

¹⁰ Na omiu hinage dova, ebe haugana ginauli maudoina ampaihowaidi hava dova yaloinaei, amwalo, "Ai taupaihowa ta'i hava dova ama loina ta dova apapaihowaine, neta hesi ama lowoinana moiha".

Yeisu taulepelo 10 i'abiye namwanamwadi

¹¹ Yeisu bada ilalau Yelusalem vebabana, na Sameliya yo Galili ahi'ahipudiyai imahama-halava.

¹² Na ehebo dalava ainai ilaoma na taulepelo 10 ilobaidi yana amwahaena hitowotowolo,

¹³ na hiyogayoga alinadi mwala'ina, na hiwalo, "Taubada Yeisu, u'atemuyamuyaegai".

¹⁴ Ainaena i'ita gwaipile na iwalo, 'Amlau na taupwaoliwo aidiyai amve'itaegomiu'. Ta hilaulau amwahai na adi lepelo hi'o'ovine,

¹⁵ na ehebo towaho aidiyena Sameliya towahona i'ita ebeha bada inamwanamwa'o ta iwuyouyo na alinana mwala'ina Yaubada ino'owei,

¹⁶ na Yeisu aenai ibe'u aitulu na ainai i'awa yauwedo.

17 Ainaena Yeisu towahonane ainai iwalo, 'Wau amtau 10 ya'abiye namwanamwagomiune na havaidova hitau 9?

18 Hava ta nigele hiyawuyoma na Yaubada ainai hiya'awa yauwedone? Na owa taumana nigele Yudeya ainaena, na hesi ulaoma habi awayauwedo.

19 Ainaena yam yemidiyena livahi ulobai. In-
amwanamwa utowolo na ulau.'

*Yaubada yana Abaloina hauga ilalaoma veba-
bana*

(Madiu 24:23-28, 37-41)

20 Palisiwo tupwadi hilaoma na Yeisu hipanivi-
lae aiteya hauga ainai mata Yaubada yana
Abaloina imahalava. Eeta Yeisu yadi panivilane
iyemaiha teina dova iwalo. 'Nigele howahowana
na Yaubada yana Abaloina ve'ive'ilalana ta'ita.

21 Na hinage nigele howahowana na hi-
walo, "Am'ita teina", bo "Tenem", wuwuna
Yaubada yana Abaloina gamwagamwanimiyai
imiyamiya.'

22 Ainaena ana taumulitao aidiyai iwalo,
'Howola abo yalaugabaigomiu, na mulitai
nuwanuwamiu mwala'ina na yau Tomowa
Moihagu baidamiu tamiyamiya ahubena ehebo
ta'i vehabana, na hesi mata nigele amya'itagau.

23 Na ebe tomowa hiwalo, "Besinana tenem",
o nuwana, "Teina", havena ammulimulitaedi.

24 Wuwuna hauganane ebe yalaoma, galewa
ana ita masele a'ava dova namali mwala'ina
yana masele.

25 'Mulitai na ginaulidine himahalava, mugai yaso teina hita'wata'wataegau na aidiyena muya-muya yalobaidi.

26 Yagu laugwaipilema ana hauga ainai Nowa yana hauga dova.

27 Wuwuna Nowa yana haugai tomowa hi'ai'ai na hinumanuma yo hinage hitawatawahola ana higa Nowa yana wagai igelu na aba'ita imahalava ta ainaena tomowa maudoidi imumutudine. Yau Tomowa Moihagu yagu laugwaipileuyoma dova.

28 'Na hinage Lota yana haugai dova, hauganane ainai tomowa maudoidi hi'ai'ai na hinumanuma, yo hinage hipaipaihowa oyai, yo higimwagimwala na hivegivegimwala yo hi'abi'abi vada,

29 ana higa Lota Sodoma ilaugabaei na aiwa ala'ala hawahawawalina yo gaima ala'alawowolidi galawaena hibe'uma dova 'wesu, na tomowa maudoidi i'oiye mwalowoidi.

30 Ginauli hava himamahalavane aidiyai, hinage mata dova tomowa aidiyai himahalava, hauganane yau Tomowa Moihagu yalau gwaipilema ainai.

31 'Na ahubenanane ainai ebe yaiya vatavatai imiyamiya mata nigele howahowana iluwu vadai ta ebeha yana ginauli i'ava, hinage ebe yaiya oyai ipaipaihowa, nigele howahowana isagena dalava vehabana.

32 Eena amnuwatuwu avivini hava dova Lota mwanena ainai imamahalavane.

33 Neta ebe yaiya yawahina vehabana ipaipaihowa mata yawahinane ive'wadalele na ebe

yaiya yawahina italamwei na ive'wadalele howola abo ilobauyoi.

³⁴ Na yawalo moiha alimiyai boniyainane ainai ebe tomowa bwau aba'eno ehebo ainai hi'eno'eno, ehebo yalauvai na ehebo imiyamiya.

³⁵⁻³⁶ Dova hinage ebe waiwaihiu bwau hi'eha'ehalo, ehebo yalauvai na ehebo imiyamiya.'

³⁷ Eeta ana taumulitao hipanivilaei, hiwalo, 'Taubada, havaidova ainai?'

Na Yeisu iwalo, 'Havaidova ainai mwalowoi imiyamiya neta ainai ao'ao hiyauyaugogoi'.

18

Hiwape ehebo yana awanoi tauloina ehebo ainai

¹ Ehebo walo vegevegedi Yeisu imohedi ta ebeha havena awanoi ainaena hitapitapiya.

² Teina dova iwalo, 'Ehebo dalava ainai tauloina ehebo mwala'ina imiyamiya, iya nigele Yaubada iyameheuhehi na hinage tomowa nigele iyave'ahihiyedi.

³ Na tupwanane ainai hinage ehebo hiwape imiyamiya, hauga bagibagilina hiwapenane imahamahalava tauloinane ainai na i'awa'awanoi hagu vehabana iwalo, "Taubada, agu aleha ainaena uvedumwalugau".

⁴ 'Hauga ehebo ehebo dova yana paihowa na hesi tauloinane nigele nuwana ihagui. Na ehebo hauga ainai tauloinanane tauna isosomana na iya ibom ainai iwalo, "Badagi, Yaubada nigele yayameheuhehi na hinage tomowa nigele yayave'ahihiyedi,

⁵ na hesi hiwapene teina yana lau ala'alabilima aliguwai vehabana yavedumwalu ana aleha ainaena, mata dova ta agu tausosomana imwauwi”.'

⁶ Ainaena Yeisu hinage iwalo aulidi iwalo, 'Taubada teina yana walo vehabana am nuwanuwatuwu walo moiha ibom towaho yababana na hesi hiwape ihagui.

⁷ Hinage dova Yaubada yana tomowao vesivesinuwadi ihaguidi hauganane ebe hi'awa'awanoi hamahamadudu ainai ahubena yo boniyai aidiyai,

⁸ na yana hagune mata dumwaluna ipaihowa aidiyai.

'Na vedova omiu yami nuwatuwu ebe hauganane Yau Tomowa Moihagu yalau gwaipilema bale'uwai, viha tomowa mata mayadi yemidi yalobaidi hitowotowolo wahiyala?'

Palisi na takesi ana tauvai yadi awanoi

⁹ Tomowa tupwadi hinuwanuwatuwu ebeha hiya taudumwalu na vali tomowa nigele, eeta Yeisu iwalo vegevediyedi teina dova,

¹⁰ iwalo, 'Ehebo hauga ainai tomowa hitau bwau hiluwu vada tapwalolo mwala'ina ainai habi awanoi Yaubada ainai. Ehebo Palisi na ehebo takesi ana tauvai.

¹¹ Palisiwa ibom itowololau lovai i'awa'awanoi iwalo, "Yaubada yo, ya'awa yauwedo alimwai wuwuna yau nigele dova augeluwo mumugadine wuwuna hiya hi'ai'aivavali, yo hi'oya'oyama yo hipwanopwanoli, na yau nigele dova takesi ana tauvaine tenem.

12 Yau hesi wiki ehebo ehebo ahubena bwau yahudihudi, yo hinage yagu tobwatobwao aidiyena tupwadi yamohemohego.”

13 ‘Na hesi takesi ana tauvaine lovaena itowolo na mayana hinimaya nuwanuwana itutututu na ipwagogo na i'awa'awanoi iwalo, “Yaubada yo, bada uhanapuigau'o ebeha yau tauyababa ainaena u'atemuyamuyaegau!”.’

14 Eeta Yeisu aidiyai iwalo, ‘Moiha, towaho teina yana awanoine vehabana mata ana awanamwanamwa ilobai Yaubada ainaena, na hesi Palisine nigele. Wuwuna ebe yaiya i'abihiniuyoi mata hi'abiye talu, na ebe yaiya i'abiye taluyoi mata Yaubada i'abihini.’

*Hedaheda Yeisu iwalo velauwedi
(Madiu 19:13-15; Maki 10:13-16)*

15 Tupwadi tomowa natudiyao habuludi hilauvoidima ta ebe Yeisu i'abi towoidi, na ana taumulitaone hi'a'auhidine.

16 Na Yeisu iwalo lau aidiyai iwalo, ‘Hedaheda amtalamwedi ta aliguwai hilaoma. Hedaheda teina dova Yaubada yana Abaloina ilowonanaedi moiha.

17 Wuwuna ebe yaiyadiwo dova teina hedahedaone yadi yemidine, howahowana Yaubada yana Abaloina ainai hiluwu, na ebe nigele, mata nigele hiyaluwu.’

*Tobwatobwa vehabana
(Madiu 19:16-30; Maki 10:17-31)*

18 Yudeya yadi taumugai ehebo ilaoma na Yeisu ipanivilae, iwalo, ‘Taubada yahanahanapui ebeha owa tauve'ita

namwanamwana, ainaena hava yapaihowai ta ebe yawahi vateyai yalobai?’

19 Na Yeisu towahonane iwalo auli iwalo, ‘Vedova ta u'a'awa namwanamwaegau? Wuwuna nigele teya yaiya iyanamwanamwa, bada Yaubada ibom.

20 Na Yaubada yana loinao bada uhana-puidi'o, neta ebeha: Havena pwanoli, havena yemwalowoi, havena aivavali, havena ve'ewa oya'oyama. Na hinage tamam yo hinam uve'ahihiyedi.’

21 Na towahowa iwalo, ‘Yagu hauga heda ainaena ta wau loinaone teina yamulita ili'ilimanidi'o’.

22 Yana walo teina dova Yeisu ibenalei, eeta iwalo, ‘Ehebo ginauli hinage nigele alimwai, neta yam tobwatobwa maudoina uvegimwalaedi na adi maihaone tauwewelohe aidiyai u'aiyauyaei, na ulaoma ta umulitaegau ta ebe howola abo yamtobwatobwa galewai ulobai’.

23 Walone teina towahonane ibenalei ta in-
uwayababa moiha wuwuna yana tobwatobwa imwala'i alili.

24 Yana nuwavitaine bada Yeisu ihanapuiya'o, eeta tomowa aidiyai iwalo, ‘Ebe yaiyadiwo hiya mayadi tobwatobwa mwala'ina yadi luwu Yaubada yana Abaloina ainai ivitai alili.

25 Moiha, kameli iya lagulagu mwala'ina, ta tupwana ivitai na nidili gudana ainaena iluwu, na hesi wasawasao yadi luwu Yaubada yana Abaloina ainai ivitai alili.’

26 Taumulitaowa Yeisu baidanao himiyamiyawa walonane hibenalei ta hipanivila

hiwalo, 'Ebe teina dova, yaiya yede howahowana na awanamwanamwane ilobai?'

²⁷ Eeta aidiyai iwalo, 'Hava tomowa aidiyai nigele howahowadi, mata Yaubada ainai ginaulinane malamalaidi'.

²⁸ Ainaena Pita Yeisu ainai iwalo, 'Taubada, ai mata vedova? Wuwuna bada yama dalavao alaugabaidi'o na amumulitaegone'.

²⁹ Na Yeisu maudoidi iwalo aulidi iwalo, 'Yawalo dumwalu alimiyai ebe yaiyadiwo omiu yami dalava yo mwanemiyao yo tahimiyao yo tamamiyao yo hinamiyao yo natumiyao amlaugabaidi na Yaubada yana Abaloina ainai amtamwegomiu,

³⁰ hauga teina ainai maiha mwala'ina amlobai, na hinage hauga ilalaoma ainai yawahi vateyai amvai'.

*Yeisu yana mwalowoi iwalo mahalavaei
(Madiu 20:17-19; Maki 10:32-34)*

³¹ Yeisu hitau 12 iyoga ahaidi ta iyemiya wahiyedi na aidiyai iwalo, 'Teina hauga taha-hae Yelusalem na ginauli maudoina tauwalo mahalavao mwalona hileleya'o yau Tomowa Moihagu vehabagu muhamuhana himahalava ta am'itadi.

³² Mugai hivaigau nigele Yudeya aidiyai, na hi'abi talawahiyegau yo hi'abiye hinimayagau na hihowaigau,

³³ yo hinage balavaiyena hipwediligau na abo hi'oiye mwalowoigau, na ahubena tonuga ainai mwalowoiyena yatowolouyo.'

³⁴ Na ana taumulitaowa nigele teya yana walone ana nuwamasele aidiyai iyaluwu.

*Yeisu ehebo taumehegibugibu i'abiye
namwanamwa*

(Madiu 20:29-34; Maki 10:46-52)

³⁵ Yeisu Yeliko ainai imahalava na ehebo taumehegibugibu amwahai imiyamiya, na i'awa'awanoi mane yo tobwatobwa vehabadi.

³⁶ Towahowa Yeisu mayana bodao alinadi ibenalei ta isupuna na iwalo, 'Yaiyadiwo neta?'

³⁷ Na hiwalo, 'Yeisu towaho Nasaleti ilaolao-mane'.

³⁸ Na taumehegibugibunawa iyoga mwala'i na iwalo, 'Yeisu yo, owa Deivida yana huhu, u'atemuyamuyaegau!'.

³⁹ Na tomowaowa himugai ta towahonane hi'auhi hiwalo, 'Ulau mwau havena uyogayoga!'.

Na iyoga hamahamadudu iwalo, 'Deivida tubuna yo, u'atemuyamuyaegau!'.

⁴⁰ Yeisu itowolo na iwalo aidiyai ta towahowa hiyogaenama. Na ilaoma ta ipanivila? iwalo,

⁴¹ 'Hava nuwanuwam yapaihowai alimwai?'

Na iwalo, 'Bada, nuwanuwagu ebeha mehegu hinamwanamwa?'

⁴² Na Yeisu iwalo, 'Uvinunuyo wuwuna yam yemidi ilivahigo'o'.

⁴³ Tenem ainai mehena himasele ta i'awa yauwedo Yaubada ainai na Yeisu imumulitaeine. Na bodaone hi'ita, ta maudoidi Yaubada hino'owei.

19

Yeisu na Sakiusa

¹ Yeisu Yeliko ainai iluwu ta dalavane holanaena ilaulau.

² Dalavane ainai ehebo takesi tauvai adi tau-mugai imiyamiya, yehana Sakiusa, ibom wasawasa ehebo.

³ Na haugana Yeisu ilaulau, Sakiusa nuwanuwana na Yeisu i'ita ebeha iya yaiya, na hesi nigele howahowana yo i'ita, wuwuna ibom towaho ubwa'ubwana ta'i, na hinage boda mwala'ina.

⁴ Ainaena itau mugai ta aiwa ehebo imwalaei, yehana sikamole, ta ebeha tenem ainaena Yeisu i'ita, haugana ebe vahalinaena ilaulau.

⁵ Na haugana Yeisu ilaoma vahalinai, ilau ta'ai ta Sakiusawa i'i'itane, eeta iwalo auli iwalo, 'Sakiusa, u'aitulu mwayamwayauma, wuwuna mata owa na yau yam vadai tamiyamiya'.

⁶ Sakiusa mwayamwayauwena i'aitulu na mayana yaliyaya Yeisu baidana hivelobaloba.

⁷ Tenem ainai tomowa ginauli teina hi'itadi, na hi'ulumiya hiwalo, 'Vedova ta Yeisu iluluwune tauyababa yana vadai'.

⁸ Na Sakiusa itowolo ta Bada iwalo ainai iwalo, 'Bada, wau mata ainai yagu tobwatobwa maudoina yatom bwauwi ta tupwa ehebo maudoina tauwewelohewo yamohedi. Yo hinage ebe yaiya ainaena mugai ya'aivavali yayemaiha ma'ana lauhepoi vehopali dova yamohei.'

⁹ Ainaena Yeisu iwalo auli, iwalo, 'Teina vadane ainai livahi wau imahalava'o, wuwuna towaho teina ibom ehebo Abelaham yana boda.

¹⁰ Moiha yau Tomowa Moihagu yalaoma taulaupwanopwano yabehaedi ta livahidi, towaho teina yalobaiya'o dova.'

*Walo vegevegedi mane vehabana
(Madiu 25:14-30)*

¹¹ Eeta Yelusalem ainai himahamahalava, na bodaone hinuwanuwatuwu ebeha Yaubada yana Abaloina muhamuhana ivetuwuni, ainaena walo vegevegedi teina imohedi,

¹² iwalo, 'Ehebo tauloina bada i'atububuni'o ta ilalau tupwa amwaha daodao ainai ta ebe nemai ivetauloina, na mulitai abo ilau gwaipilema,

¹³ yana taupaihowao iyogaidima na adi veg-
ueguyai mane ehebo ehebo imohedi na iwalo,
"Ami vegueveguyai teina amyepaihowadi ta ana
lauhepoi amlobaidi, ana higa yawuyouyoma!".

¹⁴ 'Na mulitai tauloinawa yana bodao tupwadi
hita'wata'wataei, nigele nuwadi ivetauloina,
ainaena wasa hivetamalei, hiwalo, "Towaho neta
nigele nuwanuwamai yo alimaiyai ivetauloina".

¹⁵ 'Na bada ta'i ivevetauloinane, ta haugana
ilau gwaipilema, na yana taupaihowaowa iyoga
ahaidima ta ebeha nuwanuwana na ihana-
pui viha adi vegueveguyaiwa aidiyena lauhepoi
hilobaidi'o.

¹⁶ Ta ehebo towaho imugai ta yana taubada
mehenai itowolo na iwalo auline, iwalo, "Yam
mane ehebo mugai umomohegauwa teina ana
lauhepoi hinage 10 yalolobaidine".

¹⁷ 'Eeta taubadawa iwalo, "Ausala owa tau'awa
abi moiha, wuwuna ginauli habuluna na u'abiye
mwala'i ainaena am maiha yamohego, neta
dalava 10 aidiyai uvetauloina".

¹⁸ 'Na towaho bwauna hinage ilaoma ta iwalo,
"Taubada, yam manewa ehebo mugai umomo-
hegauwa teina ana lauhepoi 5 yalolobaidine".

19 'Ainaena ibom hinage iwalo auli, iwalo, "Dalava 5 aidiyai uvetauloina".

20 'Na tonugadiwa hinage ilaoma ta iwalo, "Taubada, yam manewa teina, ale'o ainaena yahuma ta yamwau dawani ili'ilimani.

21 Wuwuna yamatauhego owa towaho yaiyaim na yam mane uvaivai tomowa vagadi yadi paihowa aidiyena. Ainaena yam manewa teina uvaiuyoi."

22 'Teina taupaihowane ainai iwalo, "Owa taupaihowa yababana. Walo hava awamwena hi'ai'aitulu mata aidiyena yave'ewaigo. Uhanapuiya'o neta yau tomowa abi'abitau'watagu. Hava nigele aliguwena yavaivai yo hava nigele yaya'uma'umai yavaivai

23 Ainaena hava ta yagu mane nigele banikai uyamwauwine? Eeta yagu laugwaipilema haugana ainai yagu mane ma'ana lauhepoi yayavaine!"

24 'Ainaena tupwadi tomowa vahalinai hitowotowolo iwalo aulidi, iwalo, "Yagu manene ainaena amvai na towahone ibom lauhepoi mwala'ina ilolobaine ammohei".

25 "Na hiya hiwalo, "Taubada, havena amohe-mohei, wuwuna iya bada mane 10 ivaiddi'o ta howahowana".

26 'Na taubadawa aidiyai iwalo, "Bada ta'i ammohei wuwuna ebe yaiya ana veguveguyai ilauhepoiyei, tupwana hinage mata ilobai, na hesi ebe yaiya nigele iyalauhepoiyei hava ainai imiyamiya mata ainaena hivai vehulu.

27 Eena teina hauga agu alehaowa hiya hita'wata'wataegau ta ebeha nigele nuwanuwadi

aidiyai yavetau loina, amvaidima ta meheguwai am'oiye mwalowoidi." ' "

Yeisu yana luwu Yelusalem
(Madiu 21:11; Yoni 12:12-19)

²⁸ Yeisu yana walo teina i'ovi na hihahae Yelusalem vehabana,

²⁹ na yadi lau ainai Bedipegi yo Betani vahalidiyai himahamahalava, neta Olibe oyana elauhanai, eena ana taumulitao bwau ivetamale mugaiyedi dalavadine aidiyai na iloinaedi,

³⁰ iwalo, 'Dalavane tenem mehedaine ainai ammagai ta mata ehebo lagulagu am'ita, neta doniki yauyubona, iya tomowa nigele hiyagelugelui, lagulagunane amlivahi ta amlawenama.

³¹ Na ebe yaiya iwalo, "Hava vehabana neta lagulagune amlivalivahine?" towahonane amwalo auli, amwalo, "Taubadane nuwanuwana".'

³² Eeta hilau ta ginauli maudoina hilobaidi dova Yeisu iwawalowediwa.

³³ Na haugana donikiwa hilivalivahi, ana taniwagane ipanivilaedi, iwalo, 'Hava ta yagu lagulagune amlivalivahine?'

³⁴ Ta hiwalo, 'Bada nuwanuwana'.

³⁵ Ta lagulaguwa hilauvai na hilalaweine Yeisu ainai, na adi ale'owena dagelana hi'oighamui, ta Yeisu ainai igelu taohani.

³⁶ Ilaulau na tomowa bagibagilidi adi ale'owo amwahai hiveheyedi.

³⁷ Na bada hilaoma'o Yelusalem vahalinai ta hi'a'aitulu Olibe amwahana ainai na ana taumulitaone bodadi mayadi yaliyaya Yaubada

hiwalowalo vetuvehaeyei wuwuna bada yana paihowa wahiwahiyaladi hi'itadi'o,

³⁸ hiwalo, 'Owa Tauwasawasa, Bada yehanaena ulaoma Yaubada i'awa namwanamwaego!' 'Nuwadaumwali galewai na walo vetuvehae owa haehae alilim alimwai!'

³⁹ Ainaena Palisiwo tupwadi bodaone aidiyena Yesu hiwalo auli, hiwalo, 'Taubada am taumuli-taone uwalo aidiyai ta hilaumwau'.

⁴⁰ Na Yesu iwalo, 'Havena yalaulaugagay-owedi, wuwuna ebe hiya hinobu mata hinage gaimaone hiwui'.

Yesu idou Yelusalem vehabana

⁴¹ Yesu imahamahalava Yelusalem vahalinai na dalavane mwala'ina i'ita na nuwana iyababa ta idou, iwalo,

⁴² 'Ebe wau teina nuwadaumwali amwaha-hana uhanapui, na hesi wau mehemwai bada itau'aidawani'o.

⁴³ Hauga ilalaoma mata am alehao ma'wapeyadi hi'aligwaigwaipileyego na tupwa maudoina ainai hiwutu'au'auhigo

⁴⁴ yo higohalo'ego bale'uwai. Na tomowa alomwai mata hi'abiye yababadi. Vada maudoidi mata hi'ovi, na mata nigele gaima ehebo yawenai iyamiyamiya, wuwuna nigele uya'ita lobai haugana Yaubada ilalaowa tauhaguigo.'

Yesu vada tapwalolowena iheusilidi

(Madiu 21:12-17; Maki 11:15-19; Yoni 2:13-22)

⁴⁵ Yesu iluwu vada tapwalolo holanai na tauvegimwalao iheusilidi, na iwalowedi,

⁴⁶ iwalo, 'Buki Ve'ahihi ainai Yaubada yana walo hileleya'o iwalo:

“Yagu Vadane neta aba'awa'awanoi, na hesi omiu ambui ta ebeha yami aba'aivavali”.’

⁴⁷ Na ahubena ehebo ehebo vada tapwalolonane ainai ive'ive'ita, na taupwaoli mwala'idi yo lolina ana tauve'itao yo hinage taumugaiwo hi'ai'aipate ta ebe Yeisu hi'oiye mwalowoi,

⁴⁸ na hesi nigele howahowadi, wuwuna Yeisu yana ve'itao tomowa bagibagili alilina nuwadi ivaiya'o.

20

*Yeisu ana lolina vehabana
(Madiu 21:23-27; Maki 11:27-33)*

¹ Ehebo hauga ainai Yeisu ive'ive'ita vada tapwalolo mwala'ina ainai, wasa namwanamwana iwalowalo mahalavaei tomowa aidiyai, na taupwaoliwo yo lolina ana tauve'itao yo hinage babadao hilaoma ta Yeisu hipanivilaei

² hiwalo, ‘Yaiya towaho yana lolinaena ta teina dova upaipaihowane?’

³ Ainaena Yeisu iwalo aidiyai, iwalo, ‘Mugai yapanivila alimiyai.

⁴ Yaiya yana lolinaena ta Yoni tau'abiye bapitaiso ipaipaihowane, Yaubada bo teya tomowa?’

⁵ Ainaena hibom hinuwanuwatuwu, hiwalo, ‘Yana walone mata vedova tayemaihane? Wuwuna ebe tawalo, “Yaubada ainaena”, mata iyemaiha iwalo, “Hava yede vehabana ta Yoni nigele amyayemidiyeine?”

⁶ Na ebe tawalo, “Tomowa aidiyena”, mata bodaone gaimaena hitalaigita, wuwuna tomowa maudoina Yoni hiyemidiyei ebeha iya ehebo tauwalo mahalava.’

7 Eeta yana panivilawa nigele hiyayemaiha ili'ilimani hiwalo, 'Nigele ayahanapui'.

8 Ainaena Yeisu hinage iwalo, 'Yau hinage havena alimiyai yawalowalo mahalava yaiya yana linaena ta teina dova yapaipaihowane'.

Taubada yana oya ana taupaihowa walo veg-evegedina

(Madiu 21:33-46; Maki 12:1-12)

9 Yeisu tomowadine iwalo vegevegediyedi, iwalo, 'Ehebo towaho yana oya i'umai gologolowa a'ava, na yana taupaihowao iloinaedi ta hi'ita avivini, na ibom ilau hali tupwai ta nemai imiya daodao.

10 Na gigina ana hauga ainai taubadawa yana hevali ehebo ivetamalei ta ebe waini ainona tupwanawa ana tau'ita aviviniwowa aidiyena ivaidima. Ilaulau ta nigele hiyamohei, na bada hisapi ta nimanima a'avana hivetamalei ta ilalau gwaipilene.

11 Eena taubadawa yana hevali bwauna ive-tamalei aidiyai ta hitalai na hinage hi'abiye hinimaya na nimanima'a'avana hivetamalei ta iwuwuyone.

12 Na hinage tonugana ivetamalei aidiyai yo hinage hitalai ye'i'iwahi na hiheusili mahalavaei oyaena.

13 'Ainaena oyawa taniwagana in-uwanuwatuwu ta iwalo, "Hava hinage mata yapaihowaine? Nuwana yau ta'i natugu moiha yavetamalei eeta ebe hive'ahihiyei wuwuna ibom natugu."

14 'Na hesi haugana tau'ita aviviniwowa taubadawa natunane hi'ita ilaolaoma hibom hi'au'aubabada hiwalo, "Augeluwo, towahone tenem ilaolaomane, ibom taubadawa natu'ehe'ehebona ta'i, ainaena mata ta'oiye mwalowoi na ita oyane taloinaei".

15 Eeta hi'abi avivini ta oyaena higabaei aituluwei maseleyai na nemai higohaye mwalowoine.

'Hava mata taubadane yana tau'ita aviviniwone aidiyai ipaihowaine?

16 Walo moiha taubadane mata ilaoma na tau'ita aviviniwone i'oiye mwalowoidi ta ebe oyane ana tau'ita avivini vagadi imohedi.'

Ainaena babadaowa Yeisu yana walo teina dova hibenalei ta hiwalo, 'Mata nigele tenem dova!'

17 Na Yeisu i'itadi ta aidiyai iwalo, 'Vedova yede teina walone Yaubada yana Buki ainai hava ana nuwamasele? Na iwalo:

"Logidiwa iya tauvada abi hita'wata'wataei, teina wau itaugwaipile ta inamwanamwa di'wa."

18 Ebe yaiya ibe'u logidine ainai, mata ilogawowoli ta tupwatupwadi, na ebe logidinane ibe'u teya ewanai mata tauna i'oipihapihagi.'

19 Tenem ainai taupwaoliwo yo lolina ana tauve'itao teya amwa'amwaha hibehabehaei ta ebe Yeisu hi'abi avivini, wuwuna hihanapuiya'o ebeha hibom vehabadi iwalowalo vegevedine, na hesi nigele hiya'abi avivini wuwuna boda aidiyai himeheuhi.

Sisa yana takesi

(Madiu 22:15-22; Maki 12:13-17)

²⁰ Eeta hauga maudoina Yeisu hi'ita'ita auhi ta ebe hava yana lauhapuli hilobai, na hiwalo mahalava tauloina ainai ta ilauvetalaei, ainaena tomowa tupwadi hivetamaledi Yeisu ainai ebeha panivilaena hi'oyamaei ta yana lauhapuli hilobai.

²¹ Ainaena tomowadine hilaoma ta Yeisu hiwalo auli, hiwalo, 'Taubada, moiha owa yam walowo yo yam ve'itao maudoina dumwadumwaludi, yo hinage ahanapuigo'o ebeha nigele teya tomowa uyamehemeheuei, na hesi owa Yaubada yana nuwatuwuwo ana tauve'ita moiha.

²² Eeta vedova, howahowana Tauwasawasa Sisa ainai takesi tamwauwi, bo nigele?'

²³ Na hesi Yeisu bada yadi oyama ihanapuiya'o, ta aidiyai iwalo,

²⁴ 'Yede manene amvaiyama ta ya'ita'. Eeta hi-mohei na iwalo aulidi, iwalo, 'Amwalo aliguwai yaiya teina alu'aluwana yo yehana manene ainai?'

Na hiya hiwalo, 'Tauwasawasa Sisa'.

²⁵ Eeta Yeisu iwalo, 'Ehe, ainaena Sisa yana ginauli, ammoheuyoi Sisa ainai, na Yaubada yana ginauli Yaubada ammohei'.

²⁶ Yeisu yana walo teina boda mehediya maudoina dumwadumwaluna, nigele teya walo hapuli ainaena hiyalobai, na hesi mayadi nuwapwanopwano himiya nobu.

Taumwalowoiwo yadi towolouyo

(Madiu 22:23-33; Maki 12:18-27)

²⁷ Hinage tupwadi Sadusiyao, hiya nigele hiyayemidi taumwalowoi yadi towolouyo vebana, hilaoma ta Yeisu ainai hipanivila, hiwalo,

²⁸ 'Taubada, ada laina teina dova Mosese ileleya'o, iwalo, "Ebe teya towaho itawahola na nigele natunao na imwalowoi, towahonane tahina hiwapenane itawaholai ta ebe waihiune ilabalaba neta natunaone taumwalowoine miyalaenao".'

²⁹ Eeta aba'ita himohei, hiwalo, 'Ehebo towaho matahinao himiyamiya adi bagibagili hitau 7, na adi tautuwane itawahola na mulitai mwanena nigele iyalabalaba, na towahonane imwamwalowoine.

³⁰ Na vahalinaena waihiune itatawaholaine.

³¹ Yo hinage tonugadine na maudoidine adi bagibagili 7 dova hinage. Nigele natudiyao na himwalowoi ovine.

³² Na bada tomowaone maudoidi himwalowoi'o, na mulitai waihiuwa hinage imwamwalowoine.

³³ Hava unuwatuwui teina tomowaone vebabadi, aiteya towaho wahiune mwanena moiha, haugana ebe mwalowoiyena hitowolouyo? Wuwuna hitau 7 bada hitawaholaiya'o.'

³⁴ Eeta Yeisu yadi walo iyemaiha, iwalo, 'Amnuwatuwu avivini neta hauga teina ainai waihiu na towaho hitawatawahola,

³⁵ na hesi hauga ilalaoma ainai ebe waihiu na towaho mwalowoiyena hitowolouyo nigele mata hiyatawahola.

³⁶ Wuwuna mata hiya dova tausagenawasao na mata havena hiyamwalomwalowoi, na

hesi Yaubada i'awa natunaedi, wuwuna mwalowoiyena hitowolouyo'o.

³⁷ 'Mosese mugai bada ive'ita ili'ilimanigita'o taumwalowoi yadi towolouyo vehabana. Hau-gana nu'ula awawai ilaulau na Yaubada aiwa hawahawawalina ainaena iwalo auli, iwalo, "Yau Abelaham yo Aisake yo Yakobo yadi Yaubada!".

³⁸ Teina tahanapui ebeha iya nigele taumwalomwalowoi yadi Yaubada na hesi hiya mayawahidi yadi Yaubada, wuwuna teina babadaone Yaubada yana tupwai teina hauga mayawahidi himiyamiya.'

³⁹⁻⁴⁰ Tenem ainai loina ana tauve'itao hime-heuhi, ta tupwadi hiwalo, "Tauve'ita, yam yemaiha inawanamwa alili', ainaena nigele teya panivila hiyamohei.

*Besinana towahona iya Deivida yana huhu
(Madiu 22:41-46; Maki 12:35-37)*

⁴¹ Eeta Yeisu hinage ipanivila aidiyai, iwalo, 'Vedova ta tupwadi tomowa hiwalo Deivida yana huhu ainaena Yaubada yana Besinana mata imahalava,

⁴² wuwuna Sam ainai Deivida iwalo:
"Yaubada iwalo yagu Bada ainai, iwalo:
Nima tautuwaguwena umiya,

⁴³ ana higa am'alehao yamwau aituluwedi aem elauhanai."

⁴⁴ Deivida iya Besinana i'awa badaei, vedova yede ta Deivida tubuna ainaena mulitai abo Besinana ilaoma?'

*Loina ana tauve'itao yadi mumuga
(Madiu 23:1-36; Maki 12:38-40)*

⁴⁵ Boda maudoidi hibenabenali na Yeisu ana taumulitao aidiyai iwalo,

⁴⁶ 'Tahiguwao, havena loina ana tauve'itao yadi mumuga ammulimulitaedi. Wuwuna hiya mumugadi ta'i dova hauga maudoina nuwanuwadi adi ale'owo daodaodi hili'wali'wadi na tomowa ahi'ahipudiyai hilaulau gwaipileuhi ta ebe hive'ahihiyedi. Na hinage nuwanuwadi yadi abamiya namwanamwadi vada tapwalolo aidiyai yo hinage yemahuli adi haugai nuwanuwadi ebe vatavatai himiyamiya.

⁴⁷ Na hinage tomowa maudoidi mehediya Yaubada ainai yadi awanoi daodaona, na hesi yadi awanoine nigele namwanamwana, wuwuna atediyai hinuwanuwatuwu vedova mata hiwahiwapewo hi'oyamaedi ta yadi tobwa-tobwao hivaidi. Ainaena Yaubada mata maiha yababana imohedi.'

21

Hiwape ehebo yana velau (Madiu 12:41-44)

¹ Yeisu ivinuvininu na wasawasao yadi velau mane ana abamwau ainai himwaumwauwidi.
² Ivinuvininu na ehebo hiwape wewelohena i'ita lobai, ihae ta yana velau mane bwau habuludi dova toea ehebo imwamwauwine.

³ Ainaena Yeisu iwalo, 'Moiha maudoidi aidiyena hiwapene tenem yana velaune imwala'i alili,

⁴ wuwuna tomowa maudoidi yadi tupwa mwala'idi himiyamiya, na hesi hiwapene tenem wewelohena, na yana mane maudoina

imwauwiya'o na nigele teya hinage yana tupwa iyamiyamiya ta ebe ainaena ana igimwala'.

*Hauga vitai mata imahalava
(Madiu 24:1-14; Maki 13:1-3)*

⁵ Yeisu ana taumulitao tupwadi vada tapwalolo mwala'ina ana ita namwanamwana hi'itaya'o ta Yeisu ainai hiwalo, 'Taubada, vada tapwalolo mwala'ina teina ana pasao adi ita hinamwanamwa alili, wuwuna gaima mwala'idi aidiyena hi'a'abine, na hinage tomowa yadi velau tobwatobwa namwanamwadi aidiyena hiyeyepasane'.

Eeta Yeisu aidiyai iwalo,

⁶ 'Vadaone wau am'ita'itadine, mata hauga ilalaoma ainai maudoidi hilo'evahuludi na nigele hinage teya tupwana amya'itauyoi'.

⁷ Eeta Yeisu ainai hipanivila, hiwalo, 'Tauve'ita uwalo alimaiyai aiteya hauga ainai vada tapwalolone mwala'inane mata hilo'ene, na aiteya ve'ive'ilala adi oleya aidiyena ahanapui ebeha ginauliwowa uwawalowedine mata himahalava?'

⁸ Ta Yeisu aidiyai iwalo, 'Am'ita avivinigomiu mata dova ta tomowa tupwadi hi'oyamaegomiu, wuwuna howola abo tomowa bagibagilidi yeh-aguwena hilaoma na himugai pwanoliyegomiu na hiwalo, "Yau Yaubada yana Besinana", ta hiwalo, "Hauga bada imahalava'o". Na hesi havena yadi walo ammulimulitaedi.

⁹ Na ebe hinage aleha yo manini wasadi am-benaledi, havena am'ate'atehawawali, wuwuna

ginauli teina mata himahalava mugai na hesi bale'u yana aba'ovi ana hauga howola.'

¹⁰ Na hinage iwalo, 'Mulitai mata teya boda hive'aleha teya boda ainai. Yo hinage teya abaloina ive'aleha vali abaloina ainai.

¹¹ Na hauganane ainai mwani'ini'i dalava bagibagilidi aidiyai, yo vahali mwala'ina, yo dawodawowo mwala'ina, yo hinage mata abanuwapwanopwano na abameheuhi galewaena himahalavama.

¹² Na mulitai teina ginauli himahalava, mugai ami alehao hi'abi avivinigomiu na hi'abiye muyagomiu, na hinage vada tapwalolo aidiyai hilauvetalaegomiu na vada paipaiyai hihiwaluwuwegomiu. Na hinage mata tauwasawasao yo tauloinao mwala'idi aidiyai hilawegomiu ta hilauvetalaegomiu wuwuna omiu yagu bodao.

¹³ Yami lauvetala aidiyai wasagu amwalo mahalavaei aidiyai.

¹⁴ Na havena yami nuwatuwu bahudi, ebe haugana amtowoi ta aidiyai am'aubabada.

¹⁵ Wuwuna yau mata walo dumwaluna yo hanapu yamohegomiu, ta ebe ami alehao havena hi'awa'awa oya'oyamaegomiu.

¹⁶ Haugana ainai mata tamamiyao yo hinamiyao yo tahimiyao yo yami huhuwo yo hinage ami geluwo hihuhulaegomiu, na tupwadi alimiyena hiyemwalowoidi.

¹⁷ Mata yehagu vehabana na tomowa maudoidi hita'wata'wataegomiu.

¹⁸ Na hesi mata nigele ulu'ulumiyai vahu ehebo iya'wadalele.

19 Yami towolo wahiyala vehabana mata livahi moihana amlobai.

*Yelusalem ana abiye yababa vehabana
(Madiu 24:15-21; Maki 13:14-19)*

20 'Ebe aiteya hauga ainai Yelusalem am'ita na tau'alehao himiya gwaigwaipileyei amhanapuiya'o ebeha bada Yelusalem yana hauga yababana ilalauvahavahali.

21 Ainaena Yudeya ana taumiyao howahowana ebe oya aidiyai hidena. Na hinage Yelusalem ana taumiyao howahowana ebe dalavaena himahalava. Hinage dova hiya nu'ulai hipaipaihowa havena dalavai hiwuyowuyouyo.

22 Ahubenaone teina aidiyai Yaubada yana lolina mata imahalava tomowa aidiyai, ta ebe Yaubada yana Buki yana walomahalava mugai ana moiha maudoina imahalava.

23 'Hauga tenem ainai tauhiuhiumao yo tauvehuhuwo mata hive'atemuyamuya, wuwuna hauga vitaina taumiya bale'u vehabadi, na tenem ainai mata Yaubada yana modi'iniyena taumiya Yudeya miyavitai moiha hilobai.

24 Neta mata tau'alehao tupwadi tomowa hi'oiye mwalowoidi na tupwadi hi'abi avininidi ta dalava vagana vagana aidiyai hivetamaledi, na alehanane ainai, nigele Yudeya mata hiwahiyala ta Yelusalem maudoina hiloinaei na ainai hilaulau gwaigwaipile ana higa yadi hauga ilaumwau.

*Yeisu yana laugwaipilema
(Madiu 24:29-31; Maki 13:24-27)*

25-26 'Hinage mulitai mata ve'ive'ilala himahalavama mahana yo wai'ena yo utui aidiyena, na taumiya bale'u maudoidi mata yadi meheuhiyena hitai, wuwuna bagodu woiyawa udoidi mata hilasahaema, na ainaena mayadi meheuhi mwala'ina hiha'waha'wa ebeha aiteya ginauli yo hinage aiteya yababa mata bale'uwai imahalava, wuwuna ginauli bagibagilidi galewai himiyamiya yadi wahiyala mata hitapiya.

27 Na hauga tenem ainai taumiya bale'u maudoidi Towaho Moihagu hi'itagau yaloyalovi aidiyena ya'ai'aituluma mayagu wahiyala yo mayagu wasawasa mwala'ina.

28 Na ebe ve'ive'ilalaone teina hivetuwuni mayamayauni na am'itadi, howahowana am'atepatu na am'ita hae, wuwuna ami taulivahi bada ilalaoma.'

*Hapelo ana walo vegevegedi
(Madiu 24:32-35; Maki 13:23-31)*

29-30 Yeisu hinage ehebo walo vegevegedi iwalowei, iwalo, 'Aiwane hapelo yo hinage tupwadi aiwao ebe am'itadi na ainodi vauvaudi imwaumwauwidi, amhanapuiya'o ebeha ehive ana hauga ilalauvahavahali.

31 Dova hinage ebe ve'ive'ilalaone am'ita lobaidi, amhanapuiya'o ebeha iu'iuna na Yaubada yana lina imahalavama.

32 'Moiha yaso teina nigele mata amya'ovi ana higa ginauli teina himahalava.

33 Galewa yo bale'u mata hisawali na hesi yagu walowo mata nigele hiyasawali.

Am'ita avininigomiu na am'abi'abinonovai

³⁴ 'Am'ita avivinigomiu ta havena amye-mayemahuli yo numanuma wahiwahiyalana adi numa aidiyai amlaulau ala'alabili, yo hinage havena yami miyamiya bale'uwai vebabana am-nuwanuwatuwu ala'alabili, mata dova ta ahubenanane ainai Yaubada ive'aluwagavaigomiu ta dova vinaya ainaena i'onagomiu.

³⁵ Wuwuna ahubenanane ainai mata taumiya bale'u maudoidi ive'aluwagavaidi lolina yana mahalava ainaena.

³⁶ Ainaena am'atububuni vateyai na hauga maudoina am'awa'awanoi ta ebe mayami atepatu ginauli teina aidiyena amwahiwhiyala na ebe yau Tomowa Moihagu meheguwai amtowolo.'

³⁷ Hauga tenem aidiyai Yeisu vada tapwalolo ainai ive'ive'ita, na lavilaviyena iwuyo Olibe oyana ainai ta i'e'enona,

³⁸ na malatomtom habuluna tomowa ehebo ehebo hilaulau vada tapwalolo mwala'ina ainai Yeisu habibenaleina.

22

Yudasa nuwanuwana Yeisu ihuhulaei
(Madiu 26:1-5, 14-16; Maki 14:1-2, 10-11; Yoni 11:45-53)

¹ Buidi'wa guyauna ana hauga bada ilauva-havahaliya'o ta pwalawa a'avana nigele ana abiye seseha hi'ai'ai.

² Haganane ainai taupwaoliwo yadi babadao yo lolina ana tauve'itao hinuwanuwatuwu behabeha vedova na Yeisu hi'abi avivini ana oiyemwalowoi vebabana, na hesi nigele howa-howadi, wuwuna boda himeheuhedi.

³ Tenem ainai Tomodulele Yudasa ainai iluwu, ibom yehana bwauna Isakaliyota, na hinage Yeisu ana taumulita ehebo hitau 12 aidiyena.

⁴ Eeta Yudasa ilau taupwaoli yadi babadao yo vada tapwalolo ana tau'ita ita aviviniwo aidiyai baidadi hi'ulewahi ta ebe vedova na Yeisu ihuhulaei ta hi'abi avivini.

⁵ Ainaena Yudasa yana walo vebabana hiyaliyaya na ainai hiwalo yemidi ta ebe ana maiha himohei.

⁶ Ta Yudasa aidiyai italam, ainaena hauga namwanamwana iha'waha'wai ta ebe Yeisu aidiyai ihuhulaei na hi'abi avivini, na havena tomowa mehediayi.

Buidi'wa guyauna

(Madiu 26:17-25; Maki 14:12-21; Yoni 13:21-30)

⁷ Buidi'wa guyauna ana ahubena bada ilaoma'o ta pwalawa nigele ana abiye seseha hi'ai'ai, yo hinage sipi natunatudi hiwunuidi Buidi'wa ana abanuwatuwu avivini vebabana.

⁸ Ainaena Yeisu ana taumulitao Yoni na Pita ivenuwamwauwedi, iwalo, 'Amlau ta Buidi'wa guyauna vebabada am'atububuni'.

⁹ Na hiwalo, 'Havaidova ainai nuwanuwam ebe a'atububuni?'

¹⁰ Yeisu aidiyai iwalo, 'Amlau Yelusalem ammahalava na ebe towaho ehebo bwahi abagoi i'ava'avalai amlobai, towahonane ammulitaei, na ebe vadai iluwu omiu hinage vadanane ainai amluwu.

¹¹ Na vadane taniwaganane amwalo auli teina dova, amwalo, "Yama tauve'ita teina dova

iwawalone, iwalo, Nuwanuwagu teya tupwa utalamwei ta ma'agu taumulitao Buidi'wa guyauna a'ai?"

¹² Iya mata tupwa mwala'ina ewai ive'itagomiu, ta ainai Buidi'wa guyauna am'abinonovai vhabada.'

¹³ Eeta taumulitaowa hilau ta hava dova Yesu iwawalo mahalavaeiwa ginauli maudoina hilolobaidine, ta vadanane ainai Buidi'wa guyauna hi'a'atububunine vhabadi.

Bada yana ai

(Madiu 26:26-30; Maki 14:22-26; 1 Kolinita 11:23-25)

¹⁴ Bada ai'ai hi'atububuniya'o ta Yesu mayana tauyewasao himiya ahaiyama ta baidanao hi'ai'ai,

¹⁵ na yadi ai holanai Yesu iwalo aulidi, iwalo, 'Nuwanuwagu mwala'ina na omiu baidagwao Buidi'wa ai'aina teina ta'ai na ebe mulitai taugu imuya.

¹⁶ Moiha, yagu ai teina yana aba'ovi, ta havena hinage Buidi'wa guyauna ya'ai'aiuyoi ana higa ana hanapu moiha imahalava Yaubada yana Abaloina ainai.'

¹⁷ Ainaena waini mavedina ivai ta vhabana i'awa yauwedo Yaubada ainai na mulitai iwalo aulidi, iwalo, 'Vedi teina amvai ta ehebo ehebo maudoimiu amnuma.

¹⁸ Na yawalo alimiyai hauga teina na tuluhanai, waini teina havena mata yanumauyoi ana higa Yaubada yana Abaloina imahalava.'

¹⁹ Mulitai ai'ai ivai ta i'awa yauwedo na itomwatomwahi ta imohemohedi na iwawalone iwalo, 'Teina taugu, omiu yamomohegomiu agu

abanuwatuwu avivini vehabana teina dova am-paipaihowai.'

²⁰ Dova hinage ai tuluhanai na vedi ivai ta iwalo, 'Teina 'wahinagu Yaubada yana waloyemidi vauvauna tomowa maudoimiu vehabamiu mata isagena'.

²¹ Aine alonai Yeisu iwalo, 'Am'ita, tauhuhulaegaune towahonane iya baidagu teina aba'aine ainai.

²² Tomowa Moihagu mata Yaubada yana nuwatuwuwena yamwalowoi, na yaiya tauhuhulaegaune neta iya taunuwayababa!'

²³ Ainaena ana taumulitaone hibom aidiyai hi'au'aubabada, hiwalo, 'Yaiya yede yana nuwatuwu tenem dova ta ebeha ipaihowai?'

Vetauloina vehabana

²⁴ Yeisu ana taumulitaone aidiyena ve'awapa'ipa'i'i imahalava ebeha yaiya ihae alili maudoidi aidiyena.

²⁵ Eeta Yeisu iwalo aulidi, iwalo, 'Bale'uwai tauwasawasao yadi tomowao aidiyai hiloiloina, ta taupaihowao yadi loinao hi'awa'awa namwanamwaedi,

²⁶ na omiu nigele dova hiya, na hesi yaiya omiu alimiyena ihae howahowana imiya'aitulu dova heda, yo hinage ami taumugaiwo hivetaupaihowa vehabamiu.

²⁷ 'Yaiya tomowa iya ihae aliline? Tomowane aba'aiyai imiyamiyane bo tomowane ipaipaihowane? Nuwana tomowane aba'aiyai imiyamiyane iya ihae alili, bo? Na yau gamwagamwanimiyai dova taupaihowa.

²⁸ ‘Moiha omiu yagu miya vitai aidiyena am-towolo wahiyala'o ta teina hauga baidaguwo tamiyamiya.

²⁹ Ainaena hava dova Tamagu yagu abaloina imohegau'o omiu hinage dova yamomohegomiu,

³⁰ ta omiu yagu abaloina ainai baidaguwo mata ta'ai yo tanuma, yo hinage vatavata wasawasa aidiyai ammiya na Isileli yadi huhuwo 12 amloinaedi.'

Pita yana uvala Yeisu iwalo mahalavaei

(Madiu 26:31-35; Maki 14:27-31; Yoni 13:36-38)

³¹ Hinage Yeisu iwalo, 'Saimoni, ubenali, Tomodulele bada talam ivaiya'o ebeha maudoimiu itowoigomiu, yo iwaheigomiu dova oya ana taupaihowa yana witiwo iwahewaheidi,

³² na hesi havena towoiwone ainai utapitapiya, wuwuna bada vehabam ya'awanoi'o yamtowolo wahiyala vehabana. Ta ebe aiteya hauga u'ita gwaipile tahimwao hinage u'abiye wahiyaladi.'

³³ Na Pita iwalo, 'Bada, yatalamwegau'o mata owa baidagu talau vada paipaiyai ta tamwalowoi'.

³⁴ Na Yeisu iwalo, 'Pita yawalo moiha alimwai, mata masigiliyena mulitai abo am'am towahona idou, owa mata mai tonuga uuvalegau ebeha nigele uyahanapuigau'.

³⁵ Eena Yeisu ipanivilaedi iwalo, 'Haugana yavetamalegomiu na amlaulau havena yami mane ana abado'o amvavai yo havena yami peha yo aehumahuma amvavaidi. Hauganane ainai vitai amlobai, bo nigele?'

Na hibom hiwalo, 'Nigele teya hinage hava'.

³⁶ Ainaena Yeisu iwalo, 'Hesi wau yami mane ana abado'o yo yami pehi amvaidi. Na ebe yaiya alimiyena nigele yana elepa ale'aleha ana ale'o ivegimwalaei ta maihanane ainaena yana elepa ale'aleha igimwalai.

³⁷ 'Yawalo auligomiu ebeha teina wuwuna ta Buki Ve'ahihi ainai iwalo, 'Iya taumumuga yababao baidanao hivahili eheboidi, wuwuna hava vehabagu hilelelelene iyeyemala moiha.

³⁸ Yo hinage hiwalo, 'Bada, u'ita teina elepa ale'alehao bwau'.

Na Yeisu iyemaihadi iwalo, 'Neta badagi'.

*Yeisu i'awa'awanoi Yaubada ainai
(Madiu 26:30-46; Maki 14:32-42)*

³⁹ Yeisu dalava mwala'ina ilaugabaei ta mayana taumulitao hilau gwaipile Olibe oyana ainai. Hauga tupwadi teina dova yadi paihowa.

⁴⁰ Dalavanane ainai hilaoma ta Yeisu ana taumulitao iwalo aulidi iwalo, 'Am'awa'awanoi Yaubada ainai ta ebe havena abatowoi amve'ave'alodi'.

⁴¹ Na ilaugabaidi ta ilau lovai dova gaima ta gabaei ana daodao na aetutu tulina i'atuwomalei ta i'awa'awanoi,

⁴² iwalo, 'Tamagu yo, ebe nuwanuwam muya vedina teina aliguwena uvaivehulu. Havena yau yagu nuwatuwu ainaena, na hesi owa yam nuwatuwuwena upaihowai.'

⁴³ Ainaena Yaubada yana tausagenawasa galewaena imahalava ta Yeisu i'abiye wahiylane,

⁴⁴ na hesi nuwanane ivitai moiha, na i'awanoi hamahamadudu, ta yamuyamumuna dova 'wahina isagesagena bale'uwai.

⁴⁵ Yeisu yana awanoi i'ovi na itowolo ta ilau gwaipileuyo, ana taumulitaowa aidiyai, na ilobaidi nuwayababa ainaena bada hi'eno i'iwahi'o,

⁴⁶ eeta iwalo aulidi, iwalo, 'Havena am'eno'eno. Amtowolo na am'awa'awanoi, ta ebe havena towoi amve'ave'alo.'

Yeisu hi'abi avivini

(Madiu 26:47-56; Maki 14:43-50; Yoni 18:3-11)

⁴⁷ Yeisu howola i'au'aubabada na boda himahalava, Yudasa baidadi, ibom Yeisu ana taumulita ehebo, na bodaone imumugaiyedine. Yudasa ilaoma Yeisu vahalinai ta ebeha inihoi,

⁴⁸ na Yeisu iwalo, 'Yudasa, ebeha yau Towaho Moihagu nihowena uhuhulaegau, bo?'

⁴⁹ Na Yeisu ana taumulitaowa hihanapuiya'o hava mata imahalava, ainaena hiwalo, 'Bada yama elepa ale'alehao ayepaihowadi, bo havedi?'

⁵⁰ Na ehebo ana taumulita yana elepa ale'aleha ilauhini ta taupwaoli mwala'ina yana taupaihowa talina tautuwana itomvehulune.

⁵¹ Na Yeisu iwalo teina mumugane amlaumwau, 'Havena neta dova!' Na mulitai Yeisu towahowa talinanawa i'abisawahi ta i'abiye namwanamwane.

⁵² Eeta taupwaoli babadadiyao yo vada tapwalolo ana tau'ita aviviniwo yo Yudeya yadi tauloinao hilalaomane, na Yeisu aidiyai iwalo, 'Hava ta dova yau tau'aivavali na mayami elepa ale'alehao yo yami wepasi amlaoma habi abi'avivinigau!

⁵³ Na hava ta nigele amya'abi avivinigaune ahubena bagibagilidi haugana ahi'ahipumiyai

yamiyamiya vada tapwalolo mwala'ina holanai, na yave'ive'ita tomowa aidiyai. Hesi teina omiu yami mahana haugana yo guguyou yana wahiyala iloina.'

Pita mai tonuga Yeisu iuvalaei

(Madiu 26:57-58; Maki 14:53-54; Yoni 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Eeta Yeisu hi'abi avivini ta hilawei taupwaoli yadi tauloina mwala'ina yana vadai. Na Pita amwaha daodaowena imulimulitaedi.

⁵⁵ Vadanane ana abwalu holanai taupaihowao aiwa hivatali ta himwaimwaibwa. Pita i'itadi ta aidiyai hinage iluluwune ta himiyamiya.

⁵⁶ Eena taupaihowa ehebo waihiuna Pita ivinuinunui ta iwalo, 'Towahone teina mwalona Yeisu baidana ya'i'itadine'.

⁵⁷ Na Pita iuvala, iwalo, 'Waihiu, Yeisu nigele yayahanapu towoi'.

⁵⁸ Mulitai ehebo hinage towaho Pita ivinuinunui ta ainai iwalo, 'Owa ehebo ana taumulita'.

Na Pita iwalo, 'Towaho! Yau nigele!'

⁵⁹ Eena tupwana himiya daodao na towaho ehebo hinage alinana mwala'ina ana geluwo aidiyai iwalo, 'Moiha teina towahone iya Yeisu ana taumulita ehebo, wuwuna iya Galili towahona'.

⁶⁰ Na Pita iwalo, 'Augelu, towahone vehabana uwalowalone nigele yayahanapui'. Howola i'au'aubabada na bada am'am towahona idodoune.

⁶¹ Eena Bada i'ita gwaipile ta Pita ivinuinunui, na tenem ainai Pita inuwatuwui haugana Bada

yana walo iwalo, 'Mata boniyaine, mulitai abo am'am idou owa uvalaegau mai tonuga'.

⁶² Ainaena Pita nuwana iyababa mwala'ina ta imahalava maseleyai na idoudou vehuludi.

Yeisu yana lauvetala Yudeya yadi babadao mehediya

(Madiu 26:54-68; Maki 14:55-65; Yoni 18:19-24)

⁶³ Tau'alehaone Yeisu hi'abi avivini na hi'abi'abitalawahiyei na hitalatalai.

⁶⁴ Yo hinage mehena hihumadi ta ebe havena i'ita'itadi na hiwalo, 'Uwalo mahalava yaiya itatalaigone?'

⁶⁵ Na tupwadi hinage walo yababadi aidiyena hiwalowalodebai.

⁶⁶ I'ahubena gabaei, ta tau'ulewahiwo yo taup-waoli babadadi yo lona ana tauve'itao himiya ahaiyama, ta ahi'ahipudiyai Yeisu hivetowolo.

⁶⁷ Na hipanivilaei, hiwalo, 'Uwalo dumwalu alimaiyai ebeha owa Besinana towahona'.

Eeta Yeisu aidiyai iwalo, 'Nigele amyayemidiyegau ainaena havena yawalowalo mahalava alimiyai,

⁶⁸ wuwuna ebe panivila yamohegomi nigele mata amyayemaihadi.

⁶⁹ Na amhanapui ebe hauga teina i'ovi na mulitai yau Towaho Moihagu mata Yaubada Tauwahiyala nima tautuwanai yamiyamiya.'

⁷⁰ Ainaena maudoidi hiwalo, 'Yede, owa Yaubada Natuna?'

Eena yadi walo iyemaiha, iwalo, 'Bada amwalo'o neta yau'.

⁷¹ Eeta hiwalo, 'Yana walo yababana bada tabenalena'o, ainaena havena ana tauve'ewao

vehabadi tanuwanuwatuwu, wuwuna bada tabom tabenalena'o hava iwawalowedine'.

23

Yeisu yana lauvetala Pailato mehenai

(Madiu 27:1-2, 11-14; Maki 14:1-5; Yoni 18:23-38)

¹ Ainaena maudoidi hitowolo ta Yeisu hilauvai hilawei tauloina mwala'ina yehana Pailato mehenai.

² Na hivetuwuni yo hive'ewai hiwalo, 'Towaho teina yana ve'itao abenedi'o neta alobai tomowa ive'ive'ita pwanolidi iwalo havena Sisa ainai ataketakesi, wuwuna, iwalo iya Besinana towahona yo tauwasawasa'.

³ Eeta Pailato Yeisu ipanivilaei, iwalo, 'Uwalo mahalava: owa Yudeya yadi Tauwasawasa, awa?'

Na Yeisu iyemaiha, iwalo 'Bada neta uwalo'o'.

⁴ Na mulitai Pailato taupwaoliwo babadadi yo bodao iwalo aidiyai, iwalo, 'Towaho teina nigele teya yana pwanoli yayalobai'.

⁵ Hesi hiya hiwalo hamahamadudu hiwalo, 'Yana ve'itaena tomowa gamwagamwanidiyai manini ivetuvetuwuni, Yudeya tupwana maudoina alonai Galili ainai ivetuwuni ilaoma ta wau teina ainai.'

⁶ Yadi walo Pailato benaledi na aidiyai iwalo, 'Vedova teina Galili gamana, awa?'

⁷ Na hiya hiwalo, 'Ehe, neta dova'.

Ainaena Pailato iloinaedi, iwalo, 'Galili neta Helodi yana abaloina, ainaena Yeisu amlawei Helodi ainai ta ibom iloinaei, wuwuna teina hauga Helodi bada Yelusalem ainai ilaoma'o'.

⁸ Hilawei Helodi ainai, na haugana Helodi Yeisu i'ita, iyaliyaya mwala'ina, wuwuna hauga daodaona Helodi nuwanuwana Yeisu i'ita, na wasana ibenaledi'o ta yana paihowa vedevedede nuwanuwana yo i'itadi.

⁹ Ainaena Helodi Yeisu ipanivilauhei, na hesi nigele teya yana walowone iyayemaiha.

¹⁰ Na taupwaoli babadadi yo loina ana tauve'itao hihae Helodi ainai ta Yeisu hive'ewa hamahamadudui.

¹¹ Eeta Helodi mayana tau'alehao Yeisu hi'abitalawahiyei yo hi'awa yababaei. Na mulitai tauwasawasa adi ale'o hivel'i'wa na hivetamaleuyoi Pailato ainai.

¹² Hauga tenem ainai Helodi yo Pailato yadi abi'waunihaniha hauga daodaona ainai hive'au'augelu.

Yeisu yana mwalowoi vebabana

(Madiu 27:15-26; Maki 15:6-15; Yoni 18)

¹³ Ainaena Pailato taupwaoli babadadiyao yo babadao tupwadi yo taumiya Yudeya iyogagogoidi,

¹⁴ ta iwalo, 'Towaho teina aliguwai amlawenama ta amwalo mahalavaei ebeha tomowa ive'ive'ita pwanolidi, ta bada hinage mehemiya yalauvetalaena'o na hesi nigele teya yana pwanoli yayalobai yami ve'ewaone aidiyena.

¹⁵ Helodi hinage nigele teya lauhapuli iyalobai, eeta aliguwai ivevetamalenamane. Ainaena nigele oiyemwalowoi iyalowoinanei,

¹⁶ na hesi sapi a'ava ammohei na yatalam ebeha imahalava.'

17 Buidi'wa abanuwatuwu avivinina ehebo ehebo ainai Pailato taupwanoli ehebo ilivalivahi vada paipaiyena, ebe boda nuwanuwadi.

18 Ainaena bodaone hiwui toyawatoyawa hiwalo, 'Ibom imwalowoi, na hesi Balabasi ulivahiyama vehabamai'.

19 Balabasi iya oiyemwalowoi vehabana vada paipaiyai himwamwauwine, wuwuna dalavanane ainai mugai Balabasi ma'ana geluwo, taumiya Loma hilo'alehaidi ta tupwadi boda hi'oiye mwalowoidine.

20 Na hesi Pailato nuwanuwana ebeha Yeisu ilivahi, ainaena bodaone ipanivilaeuyoidi,

21 na hesi hiya ta'i hiyogauyo, hiwalo, 'Uve'abahi, uve'abahi!'.

22 Pailato yana walo tonugana ainai iloinaedi, iwalo, 'Hava yede yana pwanoli ta ebeha mwalowoi ilobai? Wuwuna nigele teya lauhaulipuli ainaena yayalobai. Na hesi sapi a'ava ilowoinanei na mulitai talivahi.'

23 Na bodaowa howola ta'i hiwuiwui hama-hamadudu, hiwalo, 'Aiwa lagalaga ainai ta'oiye mwalowoi!'. Eeta yadi wuine i'awa abiyei,

24 ainaena Pailato aidiyai italam ta ebeha Yeisu hive'abahi.

25 Na tomowaowa nuwanuwadi ta ebeha Balabasi ilivahi vehabadi, ibom tau'oiye mwalowoi teya vada paipaiyai himwamwauwine, mugai iya taumiya Loma adi taumugaiwo i'ale'alehaidi. Eeta Pailato bodaowa nimadiyai Yeisu imwauwi ta ebe yadi nuwatuwuwa hipaihowai.

*Yeisu aiwa lagalaga ainai hitutuye patu
(Madiu 27:32-44; Maki 15:21-32; Yoni 19:17-27)*

26 Yeisu hilauvai hilalawei na amwahai ehebo towaho yehana Saimoni hilobai, iya Sailini towahona, dalava tulunaena imahalava ta iluluwu dalava mwala'ina ainai. Ainaena taulo'alehaone Saimoni hi'abiye meheuhi ta Yeisu ana aiwa lagalaga i'avalai ta imulimulitaei.

27 Na boda mwala'ina Yeisu himulimulitaei, na hinage waiwaihiu bagibagilidi himulimulita na hidoudou mayadi nuwayababa Yeisu vehabana.

28 Na Yeisu i'ita gwaipile ta waiwaihiwowa aidiyai iwalo, "Omiu Yelusalem waiwaihiuwo, havena vehabagu amdoudou, na hesi ambom vehabamiu yo natumiyao vehabadi amdou,

29 wuwuna hauga ilalaoma ainai vitai mata imahalava na yayyadiwo omi yayyaipoimiu yo nigele natumiyao yo nigele amyavehuhuhu, mata namwanamwa amlobai.

30 Haugadine aidiyai mata tomowa oya aidiyai hiwalo, 'Ambe'uma ewamaiyai!', na oya habuludi aidiyai hiwalo, 'Amhamuigai!'.

31 Wuwuna ebe ginauli teina hipaihowai haugana aiwa ma'idahina, hava mata imahalavane haugana aiwane ipogi?'

32 Eena towatowaho yababadi bwau hilauvaidi Yeisu baidanao ta ebe hi'oiye mwalowoidi.

33 Eeta hilau ehebo tupwa ainai himahalava yehana Ulu'ulu, dalavana ta aiwa lagalaga bale'uwai himwauwi na Yeisu ainai hitutuye patu na hivetowolone, hinage towatowahowowa yababadiwa hitau bwauwa adi aiwa lagalaga aidiyai hinage hitutuye patudi, ehebo Yeisu nima tautuwanaena na ehebo Yeisu nima eha'ehanaena hivevetowolodine.

³⁴ Na Yeisu iwalo, ‘Tamagu yo, yadi paihowa teina unuwahamuidi, wuwuna nigele hiyahana-pui hava hipaipaihowaine’. Na tau'alehaowa Yeisu ana ale'owa hivai ta vebabana hi'ai'ai opi'opi dova kati ta yaiyadiwo himugai ale'odine mata hivaidi.

³⁵ Tenem ainai boda hivinuvinu, na taumiya Yudeya adi taumugaiwo Yeisu hi'abi'abitalawahiyei, hiwalo, ‘Tomowa vagadi ihaguhaguidi, na hola ebe teina ta'i ibom ihaguyoi, ebeha iya Besinana towahona Yaubada ainaena’.

³⁶ Tau'alehaowa hinage Yeisu hi'abitalawahiyei na waini abe'abelena hivaiyama ta hiveleleihinine,

³⁷ na hiwalo, ‘Ebe owa Yudeya yadi tauwasawasa ulivahiuyoigo’.

³⁸ Yo hinage ana aiwa lagalaga vahunai yana mwalowoi wuwuna hilele hiwalo: TEINA YUDEYA YADI TAUWASAWASA.

³⁹ Aiwa lagalaga aidiyena ehebo taupwanoliwa Yeisu ainai iwalo yaiyai, iwalo, ‘Moiha owa Besinana towahona? Owa yo ai ulivahigita.’

⁴⁰ Na vahaunawa ana geluwa iwalowei, iwalo, ‘Hava ta Yaubada nigele uyamehuheine? Na u'ita maihana ita tavaivaine ehebonane iya hinage ivaivaine,

⁴¹ ta loinanane owa na yau ilowoinanegita, wuwuna ita mayada pwanoliwo, na hesi towahone teina nigele teya yana lauhapuli.’

⁴² Eena Yeisu ainai iwalo, ‘Yeisu, Howola abo yam Abaloina ana haugai, howahowana ebe unuwatuwuigau?’

⁴³ Na Yeisu iwalo, 'Yawalo moiha alimwai owa na yau mata Abamiya haehaena ainai tamiya'.

Yeisu yana mwalowoi

(Madiu 27:45-56; Maki 15:33-41; Yoni 19:28-30)

⁴⁴ Ahubena ilau'ahi'ahipuwi ainai mahana iguguyou, ta dalava maudoina iguguyou ana higa lavilaviyena dalava imaseleuyo.

⁴⁵ Na ale'o vada tapwalolo mwali'ina ainaena hivebiliwutuhiyeine hauganane ainai ipupulihi bwauwine.

⁴⁶ Eena Yeisu alinana mwala'ina iyoga, iwalo, 'Tamagu yo, alu'aluwagu nimamwai yamwanwauwi'. Yana walo teina i'ataidi na yawahina i'o'ovine.

⁴⁷ Tenem ainai tau'alehao adi taumugai i'ita bada Yeisu yawahina i'ovi'o, ainaena Yaubada iwalo vetuvehae, iwalo, 'Moiha towaho teina towaho dumwadumwaluna'.

⁴⁸ Na hinage tauvinunu mauidoi hitau'ahaiyama Yeisu hi'itaya'o ebeha bada imwalowoi'o, ainaena mayadi nuwayababa hiwuyo yadi dalavai.

⁴⁹ Na Yeisu ana geluwo yo hinage waiwaihiuwowa mugai Galiliyena himumulitaenama, hiya amwaha daodaowai hitowotowolo na Yeisu yana mwalowoi hi'ita'itayama.

Yeisu ana mwau magariyai

(Madiu 27:57-61; Maki 15:42-47; Yoni 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Towaho ehebo yehana Yosepa, Yudeya towahona, yana dalava habuluna Alimatiya, ibom towaho namwanamwana yo hinage mayana yemidi mwala'ina. Towahonane

ibom iha'waha'wa Yaubada yana Abaloina vehabana. Towahonane ibom ehebo taumiya Yudeya yadi tau'ulewahi teya na hauganane tau'ulewahiwone nuwanuwadi yo Yeisu hi'oiye mwalowoi Yosepa nigele nuwanuwana.

⁵² Towahonane Pailato ainai ilau ta Yeisu tauna i'awanoiyei ta ebe magaiyai imwauwi.

⁵³ Ainaena Pailato ainai italamwei, ta Yosepa Yeisu tauna aiwa lagalagana ainaena i'avala aituluwei, ta ihuma ale'o hewahewana ainaena, na mulitai magaiyai imwamwauwine. Magaine hilapai dova duluva gaima holanai na nigele teya hauga taumwalowoi ainai hiyamwauwi.

⁵⁴ Ahubena tenem ainai taumiya Yudeya yadi hauga atububuni yadi Tapwalolo vehabana.

⁵⁵ Na waiwaihiuwowa mwalona Galiliyena Yeisu himumulitaenamawa hiya hilau ta Yeisu magaina hi'itaya'o yo hinage tauna ana abamwauwina hi'itaya'o.

⁵⁶ Ainaena hiwuyouyoma dalavai ta woloji namwanamwana hi'abinonovai Yeisu tauna ana yewoloji vehabana. Vali ahubena nigele hiyalau na hesi hi'aiyawasi, wuwuna Tapwalolo yana loina.

24

Yeisu yana towolouyo

(Madiu 28:1-10; Maki 16:1-8; Yoni 20:1-10)

¹ Ainaena i'ahubenauyo neta wiki ana ahubena mugamugaina malatomtomwai waiwaihiuwowa wolojiwa hi'a'abinonovaiwa hivai ta hilalawedi magaiyai.

² Hilaoma ta hi'itaya'o magaiwa ana gudu gaimawa bada hive'i wahiyena'o.

³ Eeta magaiwa holanai hiluluwune, na hesi Yeisu taunawa nigele hiya'ita.

⁴ Ainaena magaiwa ainai mayadi nuwayababa himiya ta hi'ita'ita behabehauhi, na hauga habuluna ainai towatowaho bwau adi ale'o namanamalina na masemaseledi himahalava ta vahalidiyai hitowotowolo.

⁵ Waiwaihiuwowa towatowahowowa hi'itadi ta himeheuhi, ainaena hitalupwagogo bale'uwai, na towatowahowowa hiwalo, 'Hava vebabana mwalomwalowoidi yadi tupwai towaho mayawahina ambehabehaeine?

⁶ Iya nigele teinai, bada itowolouyo'o, na hesi yana walo alimiyai amnuwa'avivini mugai Galili ainai baidamiu ammiyamiya, haugana iwalo,

⁷ "Yau Towaho Moihagu mata tauyababao ni-madiyai himwauwigau, ta aiwa lagalagana ainai hitutuye patugau, na ahubena tonugana ainai mwalowoiyena yatowolouyoma".'

⁸ Waiwaihiuwowa walo teina hinuwatuwuidi,

⁹ ainaena magaiwa hilaugabaei ta hiwuyo Yeisu ana taumulitao hitau 11 ma'adi geluwo aidiyai, ta hiwalo mahalava hava dova magaiwa ainai imamahalavane.

¹⁰ Tau'aubabadao neta Meli Magidalaena yo Yowana yo Meli iya Yemesa hinana, yo hinage tupwadi waiwaihiu baidadiyao, Yeisu yana towolouyo vebabana ana taumulitao hiwawalo aulidine,

¹¹⁻¹² na hesi Yeisu ana taumulitaone waiwaihiuwowa yadi walone nigele hiyayemidiyei, yadi nuwatuwu ebeha bada hi'a'abitalawahi.

Towatowaho hitau bwau yadi velobaloba Yeisu baidadi

(Maki 16:12-13)

¹³ Ahubena ehebonane ainai Yeisu ana tau-mulitao bwau hilaulau ehebo dalava ainai, yehana Emeusa. Dalavanane ana daodao Yelusalem ainaena dova mahana hawahawagana bwau ainai tamahalava.

¹⁴ Hitaubwauwone hilaulau na yodi hi'au'aubabada ginauliwowa Yeisu ainai himamahalavawa vehabadi.

¹⁵ Hi'au'aubabada na hilaulau, eena Yeisu aidiyai iwutu mahalava ta baidadi hilaulau.

¹⁶ Yeisu bada hi'itaya'o, na hesi nigele hiya'atai.

¹⁷ Ainaena hitau bwauwa ipanivilaedi, iwalo, 'Ginauli yehana vehabana amlaulau au'aubabadane?'

Na hiya aluwagavaiyena mayadi nuwayababa hitowolo benali.

¹⁸ Ta ana geluwa yehana Kaliyopasa iwalo Yeisu ainai, iwalo, 'Nuwana owa taumana teya Yelusalem holanai ta nigele uyahanapui hava imamahalavane ahubena tonuga hi'ovi'o ainai, awa?'

¹⁹ Yeisu ipanivilaedi iwalo, 'Ginauli yehana?'

Na hiya hiwalo, 'Ginauliwone Yeisu Nasaleti towahona ainai imamahalavane vehabadi. Towahone teina ibom tauwalo mahalava, yo Yaubada na tomowa mehediya yana walowo yo hinage yana paihowao wahiwhiyaladi.

²⁰ Na yama taupwaoli babadadiyao yo yama taumugaiwo towahonane hiloinaei yana mwalowoi vehabana na mulitai tau'alehao hitutuye patune aiwa lagalaga ainai,

²¹ na ayemidiyei ebeha ibom mata ai Isileli ilivahigai. Ginauli teina ahubena bwau hi'ovi'o aidiyai himahalava na wau ahubena tonugana.

²² Na tupwadi waiwaihiu alimaiyena nuwamai hi'abiye pwanopwano, wuwuna wau malatomtom habuluna hilau magariyai,

²³ ta Yesu tauna nigele hiya'ita, na hilau gwaipile ta hava dova Yaubada yana tausagenawasao yadi walo hiwalo mahalava alimaiyai ebeha bada itowolouyo'o.

²⁴ Hinage dova tupwadi alimaiyena hilau magariyai ta hi'ita dova waiwaihiuwowa yadi walomahalavawa na hesi Yesu nigele hiya'ita.'

²⁵ Ainaena Yesu aidiyai iwalo, 'Yauyaulemiu, wuwuna nigele mugai tauwalo mahalavao yadi walowo amyayemidiyedi.

²⁶ Na am hanapui ebeha Besinana towahona teina muyaone ilobaidi ta ainaena abo yana wasawasa ainai iluwu.'

²⁷ Abo ivetuwuni ta aidiyai ilivalivahi hava dova Buki Ve'ahihi yana walomahalava iya vevhabana. Mosese yo tauwalo mahalavao yadi Bukiwo aidiyena ivetuwuni na Buki Ve'ahihi maudoina ive'ovi, ta ebe ainaena hanapu hilobai.

²⁸ Eena dalava ainai hilaulauwa bada vahalinai himamahalava ta Yesu aidiyai iwalo, 'Ammiyamiya na yalalau'.

²⁹ Ta hiya hiwalo, 'Nigele! Havena ulaulau, teinai ta'eno, wuwuna bada iboni'o.' Ainaena italam ta iluwu yadi vadai.

³⁰ Yadi hauga ai ainai Yesu beledi ivai, ta vevhabana i'awanoi yo i'awa yauwedo Yaubada ainai, na mulitai i'abitomwahi ta imomohedine.

³¹ Tenem ainai mehedi imasele ta Yeisu abo hi'a'ataine, na hesi aidiyena isasawaline.

³² Ainaena hitau bwauwa hi'aubabada, hiwalo, 'Moiha haugana talaolaoma na i'au'aubabada yo Buki Ve'ahihi ilivalivahi alidai ada lausawahi-wone vagadi dova aiwa atedai i'ala'alahi'.

³³ Eeta hitowolo mwayamwayau hilau Yelusalem, na nemai adi geluwowa hitau 11 hilobaidi yo tupwadi adi geluwo baidadiyao himiyamiya,

³⁴ na Yeisu vehabana hi'au'aubabada, hiwalo, 'Saimoni bada Badane i'taya'o, mwalowoiyena itowolouyo'o'.

³⁵ Eena hitau bwauwa hinage hi'aubabadaei hava dova amwahai aidiyai imamahalavane, yo hinage haugana Yeisu beledi i'abi tomwahi na imohedi ta ainaena abo hi'a'ataine.

Yeisu imahalava ana taumulitao aidiyai

(Madiu 28:16-20; Maki 16:14-18; Yoni 20:19-23; Paihowa 1:6-8)

³⁶⁻³⁷ Howola adi geluwowa aidiyai hi'au'aubabada na Yeisu imahalava ta ahi'ahipudiyai itowotowolo, na hi'ita ta himeheuhi, yadi nuwatuwu ehebo alu'aluwa. Ainaena Yeisu iwalo, aulidi, iwalo, 'Nuwadaumwali alimiyai!

³⁸ Hava wuwuna amnuwavitai na amnuwanuwatuwu bwaune.

³⁹ Nimagu yo aegu hola am'itadi yo am'abi sawahidi, wuwuna alu'aluwa nigele bunumana yo nigele hilihiliyanao dova yau am'itagaune.'

⁴⁰ Ainaena nimanawa yo aenawa ive'itadi.

41 Tenem ainai hiyaliyaya mwala'ina, na hesi tupwana mayadi matauhi wuwuna nigele hiyayemidi moiha, ainaena iwalo, 'Viha ai'ai, ammohegau ta ya'ai?'

42 Eeta yama tupwana ligaligana himohei,

43 ta mehedyai i'a'aine.

44 Ainaena iwalo aulidi iwalo, 'Teina ginauli-wone bada ya'aubabadaedi'o alimiyai haugana yau baidamiu, neta hava maudoina vehabagu hileledi'o Mosese yana Buki ainai yo tauwalo mahalavao yadi Buki aidiyai yo hinage wali Sam aidiyai, eeta yagu walowowa ana hanapu moiha imahalava'o'.

45 Tenem ainai nuwadi i'abiye masele ta Buki Ve'ahihi hihahanapuine.

46 Na aidiyai iwalo, 'Teina dova hileleya'o, iwalo: Besinana towahona mata muya yo mwalowoi ilobaidi, na ahubena tonugana ainai mwalowoiyena itowolouyo,

47 na mulitai yehanaena wasa namwanamwana, yo nuwabui yo pwanoli adi nuwahamu vehabadi higuguyaei. Yadi guguyane mata hivetuwuni Yelusalem ainai na ilau ta'i'ili bale'u maudoina.

48 'Ginauli teina ainodi omiu ana tauwalo moiha.

49 Na hesi yau mata Tamagu yana waloyemidiwa, neta Alu'aluwana yavetamale-nama ta ala'alawowoli ewaena i'atuluma alimiyai, ainaena mata Yelusalem ainai amha'waha'wa vehabana.'

*Yeisu yana hae galewai
(Maki 16:19-20; Paihowa 1:9-11)*

⁵⁰ Yeisu yana walo iwalowedi na mulitai ana taumulitaowa ilauvaidi hilau Betani, ta nemai nimana i'abihini na iwalo velauwedi.

⁵¹ Yana walovelaune ainai itowolo ta ihahaene galewai.

⁵² Hiya yana abahaewa ainai hitalupwagogo yo hino'ono'owei na mulitai mayadi yaliyaya mwala'ina hiwuwuyone Yelusalem.

⁵³ Hiwuyo ta vada tapwalolo holanai hauga ehebo ehebo Yaubada hiwalowalo vetuvehaeyei.

Yaubada Yana Walo Yemidi Vauvauna
'Auhelawa: Yaubada Yana Walo Yemidi Vauvauna
New Testament

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: 'Auhelawa ('Auhelawa)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 10 May 2025 from source
files dated 10 May 2025

71cb24db-0710-5822-a3b6-8c7e6b3b45bd